

Haru Tagira Penego Mbuga ogoha gilibu ngarunaga nemandi ogo

Mbuga ogoni mini Haru Tagira Penego laga irane Isaraele wali agali Iyibi dindiha howa garabaya biabe ale bialu henego golope halu haru tagira pialu Kenana dindi pole penego manda buwa laga.

Mbuga ogoniha bi dunini halu tebo gilibu nga.

Mbira

Be 1-18 Isaraele wali agalirume Iyibinaga garabaya biabe ale bia haga henego Anduane Homogohanda Moseseha howa golope halu haru puwa dindi yobini pialu Hari Sainai anda penego te gilibu nga.

Mende

Be 19-24 Hari Sainai heagoria Anduane Homogo ibugua Habo Nalolene Bi lo wialu mana bulenebi nabulenebi Isaraele wali agali mo tiga bialu tigua mana bayale bilo tihondo lamigi binigonaga te gilibu nga.

Tebone

Be 25-40 Anduane Homogo ibu ti heba ka manda bilonaga Balai Anda wabu helolenebi loma binigo mo miaga agali dabo helolenebi wali agalime Anduane Homogo mitangi bialu mo dunini howa lotu lolenebi mana uruni lowigi bialu gilibu nga.

Isaraele wali agali Iyibi dindi howa haru tagira pelobi Kenana dindiha puabo helobi Anduane

Homogohanda Mosese ibu ti haru haga helo dabo helene.

Anduane Homogohandaibunaga wali agali garabaya howa golope halu ti ibu mini yaraga helobi ti mini mo hongo helobi mini dunubia helobi biamogo bialu golope henego te duniniore ogoni gilibu nga.

Bulu бага бува kuni gilibu ngago

1.1-15.21

Isaraele wali agaliru Iyibi dindi howa golope henego

1.1-22

Iyibi dindiha howa garabaya biabe ale bia halu henego

2.1-4.31

Mosese taba henenegobi ibugua bialu henegobi

5.1-11.10

Mosese Aronola Iyibinaga kini heago deni puwa bi lenego

12.1-15.21

Bolangua Halu Penegonaga tomo nalu Iyibi dindi yu wahalu penego *15.22-18.27*

Iba solowara mini Daramabi domalu Hari Sainai penego *19.1-24.18*

Bi Pira gilibu minigobi Habo nalolene Bi lo winigobi lo ngago *25.1-40.38*

Habo Nalolene bi lenegonaga Balai Andabi Anduane Homogo mitangi bialu mo dunini howa lotu lolenebi te gilibu nga

Iyibi wali agali hearume Isaraele wali agali mo ko henego ogo

¹ Yagaba iginiru ti one waneigini heba Iyibi dindi pole Yagaba heba peneru uru.✧ ² Lubene Simiono Libai Yuda ³ Isaga Sebulunu Beniyamini ⁴ Dana Nabadali Gada Ase imaru pene. ⁵ Wali agali o penedaruni Yagaba ibunioreha howa tagira penego pira karia (70) pene. Ibu igini Yosebe ibu Iyibi dindi abale pu heaha ti mani pene. ⁶ Ani pu howa Yosebe ibu hamenerubi wali agali dabane ogoni aria ti mandagi henerubi homai hene.

⁷ Tini homalu tigua hono wiyagome Isaraele hameigini palene. Isaraele hameiginime hono tawe hama piyagola dewaore hapaya bialu Iyibi dindi ti dege ho namulene.✧

⁸ Ani bialu heagola agali gahenge mbira Yosebe manda nabinime Iyibi wali agalinaga kini ho aribia hene.✧ ⁹ Ani howa ibuguaibunaga Iyibi wali agalihondo lalu, Isaraele wali agali o ibu karuni ti hongo gibihe ina dindi wirimagoni ti dege dindi halu hapaya bidagome ina babehe hiriribi kama. ¹⁰ Ina agali baba wai beramangi tigua ina napele ngulebira. Ti wai mendegoha anda puwa ina badai bialu dindi wahalu pole o ibu karuni. Ani bule kago manda buwa o karuni ti ho timbu halu ho dame nabilonaga iname mbira agi bibehedabe handamiya, lene.✧

¹¹ Ani lowa Iyibi wali agalime agali ko handabe mangabi wali agali garabaya biabe ale bilo mo miaga hearu dabowa urunime haru helo helene. Biabe wiarunime Isaraele wali agalinaga mini tinginibi bo gangu lelonaga biabe erekuibiore

✧ **1:1:** Pig 46.8-27 ✧ **1:7:** Ab 7.17 ✧ **1:8:** Ab 7.18 ✧ **1:10:** Ab 7.19

mo mini. Ani mo miyagola Isaraele wali agalime anda dewa buhe tano timbuni kira Pidomo Lamesela kini biago ibu dabudabu wilonaga bia hene. ¹² Iyibi wali agalime Isaraele wali agali hangedalu mo emene hole biyagola Isaraele wali agali ti ho dame biaho wialu Iyibi dindi wiagori-ani ti dege ho yu lama pene. Ani biyagola hon-dowa Iyibi wali agali ti Isaraele wali agali handalu gi howa ¹³⁻¹⁴ Isaraele wali agali mo genda halu hangedapeore holenaga garabaya biabe ale koore mangabiru mo bia hene. Iyibi wali agali tinaga ege timeni andaru biaha mabu biaberu biaha bigi bilalu dara naheore garabaya biabe ale gibiru mo migi bini.

¹⁵ Ani bialu howa Iyibinaga kini biagome wali kira Pua Sibarala libu Isaraele wali waneigini gali taba henelo biamogo biaga berenego ogonilabo lamialu lalu, ¹⁶ Isaraele wali gali taba henelo biamogo bigi berabingi igiri taba hanayagua bo wahaga bialu wandariyagua berelalibu lene. ¹⁷ Ani lamiyagoyu wali biago libu Anduane Homogohondo giho biraga berenegome kini biagome layadagua nabi igiri taba hanaga biyago nabe wahene. ✧ ¹⁸ Ani bira layago hale howa kini biagome wali biago labo hondo pudaba lowa ibiyagola libuhondo lalu, Igiri taba hanarago bo wahaga bilibu larugo nabe wahalu helaga biribiyago aginagabe, lene.

¹⁹ Ani layagola libugua ladai bialu lalu, Hibururu waliru ti Iyibi wali ale ndo beda. Ti waneigini baya hanguore mbira mo ko nahe taba hanaga biaga. Iyame biamogo bule lowa pialu

✧ 1:17: Har 1.21

kabaria abale tini taba hono bedaria pugu berabali. ²⁰⁻²¹ Wali gali biamogo biaga biagolabo libu Ngode Datagaliwabe ibuhondo gi howa mana tigabi bialu bereago hondowa Ngode Datagaliwabehanda libuhondo bayale bialu libuni nde waneigini helo biamogo bini. Ani bialu Isaraele wali agali ti timbuni halu hongohe hene. ²² Aniore biyago hondowa kini biagome ibunaga wali agali bibahendehondo, O larogodaguaore bilimu, lowa lala, Hiburu walime wandari taba hanarago berelowa igiri taba hanarago bibahende abale minuwa iba Nailiha bape halimu, lene.✧

2

Mosese taba henenegro ogo

¹ Odangi Libai hameigini aria agali mbirame Libai wali dege wali tagini mbira dabu bini. ² Dabu biyagola agalidagonaga igiri mbira taba henene. Taba honowa handalu hearia hulu igiri baya gibioreyagola taba hono do howa ege tebira berene.✧ ³ Ani biruwa handalu hearia taba hono doho biraabo habe naheyagola mbasigedi nu mbira dambe aleme bini wiago muwa iba anda polilono golodame hirame howa ndibu lene. Ani buwa igiri gali biago nu o biagoniha mo pale lowa dunduyame bu heagoha mo ngelene. ⁴ Ani ngelowa igiri gali biago mbalini mbirame agi birabe hondole madia hondo hene.

⁵ Ani madia hondo hearia kini wane mbira ibaha wayawaya bule ibini. Wandari maru ibunaga biabe biagaru ti iba angeange ibagabu

✧ 1:22: Ab 7.19 ✧ 2:2: Ab 7.20, Hi 11.23

hene. Kini wane biago ibu wayawaya bule lowa handalu hearia mbasigedi nu mbira ibu heagoha wiaria hondowa ibunaga biabe biaga wandari mbirahondo, Mo pu, lene. ⁶ Mo yu ibiyagola panga duguwa handalu hearia igiri emene gali mbira dugu bialu wiago hondowa dara hene. Dara howa lalu, Igiri gali ogo Hiburu wali mbiragonagada, lene.

⁷ Ani layagola igiri gali mbalini mbira madiahondo hayagome lalu, Ina igiri gali ogoni mondo bia helo Hiburu wali mbira hondo poabe, lene.

⁸ Ani layagola kini wane biagome ladai bialu, E aniore bia, lene. Ani layagola wandari biagome puwa igiri gali biago ibuninaga aija haru ibini. ⁹ Ibiyagola kini wane biagome wali biago lamialu lalu, Ina igiri gali ogo inaga mondo bia habe. Ani beregonaga i yolo nguliya, lene. Ani layagola wali biagome ibu igini biago ibuni andu mialu mondo bini. ¹⁰ Ani bialu howa mani igiri emene biago boga bialu wahe hayagola ibu aiyahanda kini wane biago berearia haru pene. Haru piyagola kini wane biagome ibuni iginiore mondo biradagua bini. Ani bialu howa manda bialu hearia igiri ogo ibaha wiaria gililo mirugodago ibu mini gililo mini lalu Mosese wibeheda manda buwa mini Mosese wini.*✧

Mosese ibu Midiana dindi ibida penego ogo.

¹¹ Horo mbiru Mosese ibu igiri wahe heangi ibu aria Isaraele wali agali hearia nenege pene. Puwa handalu hearia ibunaga wali agaliru biabe erekuibi ndelaheore mo bia halu harayago

* **2:10:** Mosese inanaga bi lalu, Ibaha howa yamini. ✧ **2:10:** Ab 7.21

hendene. Ani bialu Iyibiali mbirame Isaraeleali Mosese ibuni aria mbirago bo wahalu hearia de hendene. ✠ 12 Ogoni biyago hondowa Mosese ibu ala handadele bialu hearia mbirali naheyagola Iyibi agali biago bowa iba muha bo hora hene. 13 Ogoni bialu puwa horo mendengi lone dai bialu hearia Isaraeleali labolabo kira gungu bialu hearia hendene. Hondowa agali mende kagua biniyagohondo lalu, Ini aria ogo nde dara nahe aginaga minu barebe, lene.

14 Ani layagola agali biagome ladai bialu lalu, Ina ogoria de hondo howa dabaki bule ibabe layadago aiwa. Abe Iyibiali biago bo waharigo ai áyu i bo wahole íbu kebe, lene. Bi ogonidagua ladai biyago hale howa Mosese ibu gi howa ibuni minime lo manda bialu ai ina birugo wali agalime handa walia hayadago lo manda bini. 15-16 Mosesehanda ogonidagua biya layago hale howa Iyibinaga handame haga kini biagome Mosese bo wahole manda bini. Ani bialu heago hondowa Mosese ibu Midiana dindiha ibida pene. Pu howa horo mbiru Mosese ibu iba uli mbira wiagoria berearia Midiana dindinaga loma binigo mo miaga agali Yadero henego ogoni wane kariali berenego uruni ti iba nolenebi ti abanaga nogo sibi memerunagabi hambu yule lowa hambu ibini. ✠ 17 Ibalu hearia nogo sibi haru haga agali tara maru hearume wandari biaru tali pelene. Tali pelalu hearia Mosesehanda heyuwa lalu, Ogoni nabitababe, lowa wandari biaru biamogo bialu tinaga nogo haru hearubi iba nelu ibugua

✠ 2:11: Hi 11.24 ✠ 2:11: Ab 7.23-28 ✠ 2:15-16: Ab 7.29, Hi 11.27

dege hambu mini. ¹⁸ Ani biya handala wandari biarume ti aba hearia dai bialu hemiria ti abahanda lalu, Tí eberamilidagua ndo áyunde abalore ibirimidago agua birimibe, lene.

¹⁹ Ani layagola tigua ladai bialu lalu, Nogo sibi haru haga hearume ina talima ibalu hearia Iyibiali mbirame ina biamogo biya. Ina biamogo bialu inanaga ibabi ibugua hambu ngialu inanaga nogo sibi memeru ibabi ibugua dege hambu ngiya, lene.

²⁰ Ani layagola Yaderoanda ibu wane biaruhondo lalu, Be-e áyu agalidago ibuni abiyabe. Agi bule helalu ibirimi. Tomo ina haru namiya agalidago hondo pudaba, lene.

²¹ Ani layagola tigua Mosese hondo puwa tomo ti haru mandagi nene. Tomo nalu Mosese ibu pu nabi o biagoria hearia dungu leneni Yaderola hadali hene. Hadali halu libu howa Yaderoanda ibu wane Sibora Mosese ibu dabu bilo mini.

²² Miyagola wali biagome Mosesenaga igiri taba henene. Taba hanayagola Mosese ibuni manda bialu hearia ibu dindi tarali bame igiri yango íbu harugoda lo manda buwa ibu igini mini Gesomo wini.[†]

²³ Mosese ibu uruni bialu heaha ege pu mali pu bigi biyagola Iyibi dindini kini hayago homene. Isaraele wali agali ulu lalu garabaya biabe ale bialu genda hayagoni haabo howa Ngode Datagaliwabhondo biamogo bia lalu hene. Gendaho howa bi layago Ngode Datagaliwabe ibu hale hene. ²⁴ Hale howa ibugua Abarahama Aisaga Yagaba imaruhondo habo nalolene bi lo wigi

[†] 2:22: Gesomo inanaga bi lalu Tarali.

biniru mitangi bini. ✧ 25 Ani mitangi bialu Isaraele wali agali garabaya biabe ale darabi bialu heago hondowa ibugua ti mitangi bialu mandabu hene.

3

Ngode Datagaliwabehanda Mosese olenego ogo

¹ Horo mbirungi Mosesehanda ibu imane Yaderonaga nogo sibi memeru haru halu dindi ko wali agali nahe wiagoria haru bolangua halu pialu Hari Sainai heagoria haru anda pene. Hari Sainai odago Ngode Datagaliwabehanda lowa loma bini hene. Ibu imane Yadero ibu Midiana dindinaga loma binigo mo miaga agali henego ogoninaga nogo sibi haru hene. ² Odagoriani haru hearia Anduane Homogonaga dahuliyalime ira emene heagonaga yuni maganeruha howa ira hungu datagi helene. Ani biyagola Mosese ibu hearia ira emene dombedene biagoha howa hungu biatagi hayagoyu ira denego hondole ndo dalu hearia de hendene. ✧ ³ De ogoni nde abu tobahedago agua binidabe. Ira dombeneha ogoni do mina nabi dalu kagoni aube tobahedago kaware hapara howa hondoliya lo manda bini.

⁴ Ani manda buwa kaware hapara hole ibiyago hondowa Ngode Datagaliwabehanda ira hungu biagoha howa olalu, Mosese-o Mosese-o, lalu olene. Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Yao i o ko, lene.

⁵ Ani layagola Ngode Datagaliwabehanda lalu, Kaware hapara nahe ogoriani hondoha. Í dindi

kegoriani Anduane Homogonaga loma bini kegonigo í ge su hadalu wibe. ⁶ Í í mamali Abarama Aisaga Yagaba imarunaga Ngode Datagaliwabe kogoni, lene. Ani layago hale howa Mosese ibu Ngode Datagaliwabe de handaya helenege gi howa ibunaga dengui yi hene.

⁷ Yi hayagola Anduane Homogohanda lalu, Inaga wali agali Iyibi dindini garabaya biabe ale bilo mo miagane karume handabe manga halu mo ko howa kagoni hendedo. Mo ko howa haru haruagoni nahelo gi mia lalu dugu biayuago hale haru. Ti tandaga nalu kagoni ogobiore nara í manda bido. ⁸ Ani manda buwa ina ti gi mule Iyibi wali agali andaneha kago nahelo gi mialu Iyibi dindi wahalu haru tagira pialu polenaga í dalipe ho ko. Haru tagira puwa dindi henge timbuniwi mbira tomo bayale anda holenenaga dindi homogoore dindi ogoni áyu Kenanali Hidi-ali Amoroali Pereseali Hibiali Yabusuali imaru hameigini uruni ti kagoria haru pu helolebero, lene. ⁹ Inaga wali agalinaga dugu biyago hale haore bialu Iyibi wali agalime minu heneda mbaralo wahalu kago í hondo ko. ¹⁰ Ani hendedogo ai Mosese ina Isaraele wali agali Iyibi dindi howa haru tagira pole í áyu polebere, lene.

¹¹ Ani layagola Mosesehanda Ngode Datagaliwabehondo lalu, Í agali mbira abogo ka nalene kogo í alegome kini kagoria puwa Isaraele wali agali Iyibi dindi howa haru tagira ibule au poledabe, lene.

¹² Ani layagola Ngode Datagaliwabehanda ladai bialu lalu, Ina í heba holebero. Isaraele wali agali Iyibi dindi howa haru tagira ibuwa hari o

kagoria tígua ì mitangi bialu mo dunini howa lotu loleberami. Nde ogonidagua buleberamigo bialu howa ìna heneneore biamogo bulenaga pu leneda lalu ogoningi manda bulebere, lene.

¹³ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Ìna Isaraele wali agali kagoria puwa tihondo, Tí mamalinaga Ngode Datagaliwabe bamba heneyagome ì tí kamiria pu laya handala ibiru, larogola tigua odagoni ibu mini aibe lolebirago ani laragola ai laguadabe, lene.✧

¹⁴ Ani layagola Ngode Datagaliwabehanda lalu, Ì Ìni Haluhe Henego Haabo Hole Kogoni. Mbirali mini Ì Haluhe Kogo ibugua ti kamiria pu laya handala ibiru lamibe, lene.✧ ¹⁵ Isaraele wali agali lamialu au labe. Tínga mamali Abarahama Aisaga Yagaba imaru heneyarunaga Anduane Homogo Ngode Datagaliwabehanda ì tí kamiria pu laya handala ibiru labe. Ì mini wiaì ai bulebirago o langirugoni. Wali agali dabane mani hararumebi ì mini ogoni dege lalu lolebira. ¹⁶ Ani lolebirago ì pialu Isaraele wali agalinaga haru haga haguane karu mo ngoai howa ti mamali Abarahama Aisaga Yagaba imarunaga Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe ì hewaria hapani haya lalu lamibe. Ibu ti hemiria ibalu Iyibi wali agalime tihondo bialu kagoni ì handaru laya lamibe. ¹⁷ Ani hondowa Iyibi dindini howa mo tandaga gibi haragola tandaga naabo halu kamigo nanalimulo haru tagira pole manda biru laya lalu lamibe. Dindi Kenanali Hidiáli Amoroali Pereseali Hibiali Yabusuali urunaga dindi ngagoria haru tagira

✧ 3:13: Har 6.2-3 ✧ 3:14: Mo 1.4, 1.8

polebero laya, labe.

¹⁸ Inaga wali agalime ina tihondo bi larego hale holebirago lamibe. Wali agalihondo ani lami-alu Isaraelenaga agali haguane hangu haru halu Iyibi dindinaga kini bedagoria puwa ibuhondo agua lamilimu. Anduane Homogo Hiburu wali agalinaga Ngode Datagaliwabe kagome ibuni inahondo hapani haya handala eberama. Ani beramago ina dindi ko wali agali nahaga ngagoria puwa inanaga Anduane Homogo Ngode Datagaliwabehondo mbirale bo delo mulumaya horo tebiru henge ngerebe lalimu, lene. ¹⁹ Iyibinaga kini kagome tigua ani laramigo hale halu mo henene halu haru pudaba nalolebiralu manda bidogo menaga hangu hale halimu. ²⁰ Ani nale mini giambe harago hondowa ina inaga hongome mbirale hiriribiru bialu Iyibi wali agali pani merogo hondowa ti pudaba lolebira.

²¹ Ani bialu Iyibi wali agali tigua Isaraele wali agali mo yo handabe nahedane hondolebira. Ani biragola inaga wali agali ti giha mbirale mbira nayiore natagira polebira.✧ ²² Ani nabi howa Isaraele wali hangu hangume Iyibi wali anda be mendeha padaruhondo ainde porogo agabi ngolobi silibabi mbira ngia naberego lalu hale holebira. Ani laragola Iyibi wali agalime bu hombedo miragola Isaraele wali agali ti mbirale uruni ti waneiginibi hombedo yalu Iyibinaga dabudabu bibahende ti hombedo yai halu polebira.

✧ **3:21:** Har 12.35-36

4

Mosesehanda manane tara agalime nabiagane ale bilo Ngode Datagaliwabehanda hongo minigo ogo.

¹ Ani layagola Mosesehanda Anduane Homogohondo ladaí bialu lalu, Ogoni karulapego Isaraele wali agalime ina bi lamerogo hale halu henene lara lowa yu tiga nabi bi lamerogobi hale hoa naholebira. Ani howa Anduane Homogo í heria hapani haya laregoni ke harego waha layagua ina agua laguadabe, lene.

² Ani layagola Anduane Homogohanda ibuhondo lalu, Í giha o yidegoni agilebe, lene. Ina gewa halimbu yido, ladaí bini.

³ Ani layagola Anduane Homogohanda lalu, Gewa halimbu ogoni dindini ibiraha, lene. Dindini ibira hayagola mo nogombi hene. Nogombi hayagola Mosese ibu gi howa ibida pene. ⁴ Ibida piyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Bulu paluwa ereneni minuwa yamia, lene. Ani layadagua ereneni minayagola lone mo gewa halimbu hodai bini. ⁵ Ani biyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Isaraele wali agalime Anduane Homogo ti mamali Abarahamabi Aisagabi Yagababi tinaga Ngode Datagaliwabe kago ibu í heria hapani haya larego henene ani biyadalo hendelo manane ogoni walia habe, lalu lamini.

⁶ Ani lowa Anduane Homogohanda Mosesehondo lone lalu, Inaga gi aga bidegoni pogediha gambira, lene. Mosese ibu hale halu layadagua gi pogediha gambirini. Gambiruwa yamialu hearia

gi hamuabi ale pewele hari beraliba ale yamini.
⁷ Ani biyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ai ínaga gi lone pogedi biagoha gambira, lene. Ani layagola gambiruwa yamialu hearia gi hamua ale biniyago nabi bayale tingini maru heagobi dege yamini.

⁸ Ani biyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Isaraele wali agali tigua ina bi lamerego hale halu yu tiga nabiyaguabi nahendene ale hiriribi pigane biago berego hondowa miniha hiri nalayagua nahendene ale mende ogoni berego hondowa henene larida manda bulebira. ⁹ Ai manane kira ogonilabo berego hondowabi ti miniha hiri nalole bi lameregobi hale habe manga dege hayagua o iba Naili porago hambu yuwa ti de hendelo dindini odope habe. Odope haregola iba ogoni mo darama holebira, lene.

¹⁰ Ani layagola Mosesehanda lalu, Anduane Homogo-o ĭ ndogo pu nalabe. ĭ wali agali deni howa bi bayuwa nalene ko. Bi uruniale mbira ina lole kogoni lo mandabu henebi ndo ko. Bi bayuwa hege bebenabu nalaruli loa naloalo howa hendore laga biruli, lene.✧

¹¹ Ani layagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Wali agalinaga ne hambu wabu heledagoni aiwabe. Wali agalinaga hale mo tuluha bi mo ndibula bigi biaganego aiwabe. Wali agalinaga de mo angalaha mo ndibula bigi biaganego aiwabe. Anduane Homogo ina ani biaga ndoyabe. ¹² Ani biruligo ĭ áyu ogoni pu. Bi ogo la lalubi ina dege langulebero, lene.

✧ 4:10: Yar 1.6

¹³ Ani layagola Mosesehanda bi ladai bialu lalu, Anduane Homogo i ndogo mbirali pu labe, lene.

¹⁴ Ani ladai biyagola Anduane Homogohanda Mosesela keba howa lalu, Aniyagua í hamene Arono Libaiali biago abiyabe, lene. Ibugua bi bayuwa lolebira lo manda bidogo. Arono ibuni í keria ibule áyu ogoni harigani ibalu kago ibugua í hondowa turu holebira, lene. ¹⁵ Ina Aronohondo bi ogoale labiya kaba lalu ibuhondo lamibe. Ina libu harume bi lalibulonaga bi-amogo bialu ogoale bidaba lalubi libu haru bi-amogo bulebero, lene. ¹⁶ Ina bi endeho meregola Arono ibugua wali agali deni howa ina lolene-godagua lolebira. Ina Ngode Datagaliwabehanda lolenedagua ibuhondo ogoale labe lalu bi endeho migi berego yuwa ibugua lamigi bulebira. ¹⁷ Ani buleberabigo gewa halimbu ogo yalu pobe ogonime agalime nabiagane ale hiriribi bigi bule-berego giha ogoni yalu pobe, lene.

Mosese ibu Iyibi dindi dai binigo ogo

¹⁸ Anduane Homogohanda ani lamiya handala Mosese ibuni ibu imane Yadero hearia dai buwa lalu, Imane-o ainde i hameigini biarú Iyibi dindini bu hayago uruni kabe handama pole manda bidogo poabe, lene. Ani layagola Yadero handa lalu, Nde abini mbiru handa degego pobe, lene.

¹⁹ Mosese pole lo dege Midiana dindini hearia Anduane Homogohanda ibuhondo lalu, Agali í bo wahole lowa tai bialu hayaruni bibahende homai hayago áyu í Iyibi dindi dai bia, lene. ²⁰ Ani laya handala Mosesehanda ibu onebi ibu igini kira biago labobi nogo dongini berelalu ibuni giha

Ngode Datagaliwabehanda halimbu yabe layago yalu Iyibi dindi pole pene.

²¹ Pole piyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lone lalu, Iyibi dindi anda puwa kini kagonaga deni howa manane walia habelo hongo ngirugo yuwa manane biaruni bihende biai habe. Uruni berego hondowabi ibu miniha mogo lalu hiri nalelo ibunaga bu mini ina mo giambe holebero. Bu mini mo giambeore harogola inaga wali agali yupe halu pudaba nalolebira. ²² Ani biragola ina kini ogonihondo lamialu, Anduane Homogohanda lalu, Isaraele ibu inaga igini wahene ale ndoyabe, laya labe. ²³ Anigo i igini ibuni i mitangi bialu mo dunini howa lotu lelo tagira pialu pela larugo napelolebero larigoni. Ani birigodago ina nde i igini wahenego áyu barogoni laya, lalu lamibe.✧

²⁴ Ani laya handala hale halu Mosese ibu Iyibi pole pialu hariga handa paliagani palearia Anduane Homogo ibu puwa Mosese bo wahole bini. ²⁵ Ani biyagola Mosese ibuni one Siborahanda are ne gadele mbira muwa ibu igininaga dongone podowa Mosesenaga ge mbarianeni ela hene. ²⁶ Ela halu lalu, Darama ogonime iya mo bimaga kagola i i agalini kegoni, lene. Ani layagola Anduane Homogohanda Mosese ba nabi wahene.

²⁷ Ogoni bialu heaha Anduane Homogohanda Aronohondo lamialu, Mosese ibirago lola hole dindi ko wali agali nahe ngagoria pobe, lene. Ani layagola dindi ko wali agali nahe biagoria Arono ibu Mosese lola hole Ngode Datagaliwabenaga

✧ 4:23: Har 12.29

hari loma bini heagoria pialu hearia Mosese ibiyagola lola howa yu nunu lene. ²⁸ Ani buwa Mosese ibugua Aronohondo bi bibahende Anduane Homogohanda ibuhondo Iyibi dindi dai bia lalu lamiyago lamiai hene. Ani bialu Anduane Homogohanda manane maru Mosese ibugua bibe layagobi lamiai dege hene. ²⁹ Ani bialu Mosese Arono libu haru Iyibi dindi puwa Isaraele wali agalinaga agali haguane hearu mo ngoai hene. ³⁰ Mo ngoaiho helowa Arono ibugua Anduane Homogohanda Mosesehondo bi laminiyago bibahende agali biaruhondo lamiai hene. Lamialu howa Mosese ibugua wali agali bu hearu deni howa agalime nabiagane ale manane bibe laya ale bibahende biai hene. ³¹ Uruni biyago hondowa wali agali biarume heneda lowa mini mbiraore wiai hene. Wialu Anduane Homogo ibu ti hearia ibalu Iyibi wali agalime ti handabe mangaore howa haru kagoni de handaru laya lalu lamiyagola hale hene. Aniore layago hale howa ti bulu palialu Anduane Homogo mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu lalu hene.

5

Mosese Aronola Iyibinaga kini heago deni pu henego ogo

¹ Ani bialu halu Mosese Aronola libu Iyibinaga kini hearia puwa ibuhondo au lene. Anduane Homogo Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe kagome lalu, Inaga wali agalime dindi ko wali agali nahaga ngagoria puwa inaga mini yaraga helo áyu ogoni pudaba la, lene.

² Ani layagola kini biagome ladai bialu lalu, Anduane Homogo haruagoni aibe. Ina ibunaga bi hale halu Isaraele wali agali pudaba larodago aginagabe. Anduane Homogo o haruadagoni i manda nabidogo Isaraele wali agali pudaba nalolebero, lene.

³ Ani layagola Mosese Aronolame ladai bialu lalu, Hiburu wali agalinaga Ngode Datagaliwabe ibuni iya hebaria hapani haya. Ani biyago inanaga Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe kagohondo mbirale bo delo mule dindi ko wali agali nahaga ngagoria polomaya horo tebiraore henge ngi. Iname anidagua nabirimayagua ibugua agali wai waragorume ina bo home lolebi-rago, lene.

⁴ Ani layagola kini biagome Mosese Aronolahondo lalu, Ogoni wali agalime biabe birago hado wahelonaga hawa larabidago bi nale pudaba. Wali agali garabaya biabe ale bia haga o kamiruni biabe bule áyu ogoni pudaba. ⁵ Iyibi wali agali kagobi ndo dindi o ngagoniha tí hangu paliame kamigo agua. Ani kamigo howa ai áyu biabe biari holenaga larimidago be, lene.

⁶ Ani lowa horo odangiore kini biagome garabaya biabe ale hondo haga Iyibiali hearubi biabe haru haga Isaraele agali hearubihondo lamialu au lene. ⁷ Ibugua lalu, Isaraele wali agali ege timeni wabilonaga tani yobi meramilidagua yawi namilimu. Tini mbirani taya bima pialu mo yu ibilo nami wahalimu, lene. ⁸ Ai biabenaga mbira gadia dai buwa ndo ege timeni o wabiralidaguaore bilo bidaba lalimu. Áyu tinaga

Ngode Datagaliwabe kagoria puwa mbirale bo delo mule polomaya henge ngi lalu ihondo hale haabo halu kagoni irane biabe mo mirugo emene hameleyane ai maru mo tagoha layadago mo tago harogoni. ⁹ Agali karuni biabe erekuibiore bilo mo mialu mbirali bame holani. Agalime dugu tindule lama ibuwa o lalu kago hale haganego biabeniore helai halimu, lene.

¹⁰ Ani layagola garabaya biabe ale hondo hagabi Isaraelenaga haru hagabi tigua puwa Isaraele wali agalihondo lalu, Kini ibugua tí ege timeni wabilimulonaga tani yobi ngirulidagua ai nangulebero laya. Nanguleberogo ti ege timeninaga mbira gadu wanahe waberamilidaguaore wabuleberami laya. ¹¹ Ani bulenaga tani biagoni ale tinime tai bima ibaga bialu mo yalu ibuwa bulene ngago ege timeni mbira gadu wanahe daga ngirudaguaore wabuleberami laya, lene.

¹² Ani laya handala Isaraele wali agali biaru Iyibi dindiha pume halu tani yobi biago taya bima pugu pugu bini. ¹³ Ani bialu Iyibiali garabaya biabe ale hondo haga biarume biabe gendabiore mo bia halu tani yobi kini biagome miyagola wabiyadagua dege tani yobi tinime taya bialu ogonidagua dege wabilo mo bia haabo halu hene.

¹⁴ Ani bialu Iyibi garabaya biabe ale hondo haga hearume Isaraeleali tini aria haru helo maru dabo helayaru minu бага bini. Minu бага bialu howa lalu, Tinaga wali agalime ege timeni ala wabiradidagua ndo áyu mani emene wabiragoni agua binidabe tigua langi handadaba, laga bialu бага bini.

¹⁵ Ani bigi biya handala Isaraeleali tini yangone

de hondo helo dabo helene biarume kini heagoria puwa genda heagobi agua lamini. Inanaga kini daligaore í kego inahondo tandagabi o bialu kegoni aginaga berebe, lene. ¹⁶ Ina tani yobi biago nangi inaneme taya bialu bilimu lariyago lalu ege timeni mbira gadia dai nabi howa waberamilidaguaore bilimu lalu kago ogonidagua karulapedabe. Ogonidagua wa nabirimida lowa ina minu бага bialu kagoni mana liahe kini ínaga agalime inahondo bialu kagoni, lene.

¹⁷ Ani layagola kini biagome ladai bialu lalu, Ogoni ke ti mangani biabe nabulenaga bi larimidago. Tí naga Anduane Homogohondo mbirale bo delo mule poramabe lowa hale harimigo tindule biabe manganiore larimida mandabu kogoni, lene. ¹⁸ Bayuwa birimidago áyu ogoni biabe bule dai bidaba. Tani yobi ngirudagua nanguleberogoyu ege timeni waberamilidaguaore wabulene nga, lene. ¹⁹ Ani layago hale howa Isaraeleali haru haga biarume ai hiriribioreni harimada lo manda bini. Horo bibahendengi ege timeni mbira gadu wanahe waberamilidaguaore wabilimu layago hale howa ai hiriribini harimada lo manda bima pene.

²⁰ Pole pialu hearia Mosese Aronola ti ibilonaga hondo hearia pene. ²¹ Libu hearia puwa tigua libuhondo lalu, Libugua bi o lama ibiribigonime hawa ina belonaga kinibi ibunaga biabe biaga karumebi ina belonaga minu miradagua biribiyago. Libugua o biribigoni Anduane Homogo ibugua hendedago ibugua libu pani ngulebira. Ibugua ina irane agini boabe tabaho hayago ai irane libugua mo miribigoriani geho

howa ina bo waholebira, lene.

Mosesehanda Ngode Datagaliwabhondo lai lenego ogo

²² Ani layagola Mosesehanda Ngode Datagaliwabhondo lalu, Ínaga wali agali mo genda haregoni agonaga berebe. Ína í wali agali uru hearia pu larigoni aginaga laribe. ²³ Kini biago hearia puwa ína langiridagua lamule pirungi howa ibugua wali agaliruhondo handabe manga howa kebabi dege biaabo haya. Ani biyago hondowa ína ti mbira biamogo bule manda nabi í handayaho kegoni, lene.

6

¹ Ani layagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ai ína kini ogonihondo bigi berogo hondolebere. Ínaga wali agali tagira pialu pelo íninaga hongome helatagi halu pudaba lolebero. Iyibi dindi wahalu pudaba lelonaga íninaga hongome mo bia holebero, lene.

Ngode Datagaliwabehanda Mosese lone olenego ogo

² Ani lowa Ngode Datagaliwabehanda Mosese lamialu lalu, Í Anduane Homogo kogoni.*
³ Abarahamabi Aisagabi Yagababi hearia hapani haga birugoni. Ani bialu harugoni í Ngode Datagaliwabe Hongo Haiheore Ko, lalu hapani haga birugoni. Ai íninaga mini baya burugule Anduane Homogo kogoni ti manda bilo mo walia nahene ko. ⁴ Ína ti baba habo nalolene

* 6:2: Pig 17.1, 28.3, 35.11, Har 3.13-15

bi lowialu Kenana dindi ti bai nale haluni hameigini tara dindini kamigoni ti dindi teneore ogoni buhinu halimulo ngulebero lowini ngo, lene. ⁵ Ai áyu Isaraele wali agaliru Iyibiali tigua tinaga garabaya biabe ale biahe layago bialu howa tandaga howa ulu lalu haabo hayuago i hale haru. Hale howa habo nalolene bi ala lo wirudagoni mitangi biru. ⁶ Ani mitangi bu kogo ai áyu Isaraeleali lamialu ina au laya lamibe. I Anduane Homogo kogo. Ina tí gi mialu Iyibialinaga garabaya biabe ale bialu kamigoni nahalimulo golope halu pudaba lolebero. Ina ininaga gi hongohe kogo yaraga halu Iyibi wali agali pani hiriribiore mialu tí pele ngulebero, laya labe. ⁷ Ani bialu ina tí mo inaga wali agali bu hinalu i nde tinaga Ngode Datagaliwabe holebero. Tí Iyibi dindini garabaya biabe ale bialu kamigo nahalimulo golope harogola tagira poramingi i Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe heneda manda buleberami, laya lamibe. ⁸ Ina tí haru tagira pialu bamba ina Abarahama Aisaga Yagaba imaruhondo dindi ogoni ngulebero lo winidagoriani haru puwa helolebero. Ani bialu dindi odagoni tini dindioreni bu hinu halimulo ngulebero. I Anduane Homogohanda ani laya lamibe, lene. ⁹ Ani laya handala puwa Mosese ibugua Anduane Homogohanda labe layadagua Isaraele wali agali lamini. Lamiyagoyu Isaraele wali agali biaru biabe erekuibi biaabo hayagome mini dininila bo gangu leagola bi layaruni hale nahene.

¹⁰ Ani bu heagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, ¹¹ Áyu ogoni Iyibinaga kini

kagoria puwa ibuhondo lalu, Isaraele wali agali Iyibi dindi wahalu pudaba labe laya, lalu lamule pu, lene.

¹² Ani layago lelowa dege Mosesehanda ladai bialu lalu, Isaraele wali agalime ina bi lamirugo hale nahayagoria kini agalidagome ina bi lamerogo hale holebadalo manda nabido. I bi uruniale bayuwa nalagane ko, lene.

¹³ Ani layagola Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo lalu, Libugua bi olarogo bilibu, lowa lalu, Áyu ogoni Isaraele wali agalihondobi Iyibinaga kini kagohondobi lamialu, Anduane Homogohanda iyame Isaraele wali agali Iyibi dindi howa haru tagira pialu pilibu laya, lalu lamilibu, lene.

Mosese Arono libuha howa ho dame bima tagira penego uru

¹⁴ Yagaba igini wahene Lubene ibugua igini maria hene. Uruni ti mini Hanogo Palu Hesoronon Kami imaru hene. Mariali uruni hono winidaruni áyu hameigini mini urunile palu ngagoni. ¹⁵ Yagaba igini mende Simionohanda igiri waragaria hono winigo odaruni mini Yamuele Yamini Ohada Yagini Soha imaru hene. Mbira Solo henego ibu Kenana wali igini hene. Ani binigo uruni tigua hono winime hameigini áyu mini urunile palu ngagoni. ¹⁶ Yagaba igini tebone Libai ibugua igini tebira Gesono Kohada Merari imaru hene. Igiri tebira uruni tigua hono winime áyu hameigini mini urunile palu ngaruni. Libai ibuni mali handari mbirani pira tebirani karia

(137) halu homene. [☆] 17 Gesono ibu igini kira mini Libini Simaila henego libugua hono winigome dewaore hoyu lene. 18 Kohada igini maria hene. Amarama Isa Heberono Usile imaru hene. Kohada ibuni mali handari mbirani pira tebirani tebira (133) halu homene. 19 Merari igini kirali Mali Musila hene. Ani binigo agali uruni bibahende tiha howa Libai hameigini tagira penego ka.

20 Amaramahanda ibu aba mbalini Yogobede dabu bini. Yogobedehanda igiri kira Mosese Aronola hono wini. Amarama ibuni mali handari mbirani pira tebirani karia (137) halu homene. 21 Isa ibu igini tebira hene. Kora Nebege Sigiri imaru hene. 22 Usile ibubi igiri tebira dege hene. Misaele Elisabana Sidiri imaru hene.

23 Arono ibu Aminadaba wane Nasono mbalini Eliseba dabu bini. Dabu biyagola wali ogonime Arononaga igiri Nadaba Abihu Eleasa Idama imaru hono wini. 24 Korahanda igiri tebira hono wini. Asiri Elegana Abiasa imaru hene. Igiri tebira urunime hono winime áyu Kora hameigini tu wigi buwa palu ngagoni. 25 Arono igini Eleasa ibugua Pudile wane mbirago dabu bini. Wali odagome Piniasa hono wini. Agali uruni Libai hameigininaga agali haguane haga bini.

26 Ani binigo agali marudaru helowa Mosese Aronolahondo Ngode Datagaliwabehanda lalu, Isaraele wali agali Iyibi howa haru tagira pudaba, lene. 27 Agali ogonilabo libugua Iyibinaga kinihondo, Isaraele wali agali golope halu pela, lene.

☆ 6:16: Dag 3.17-20, 26.57-58, 1 Bit 6.16-19

Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo bi laminigo ogo

²⁸ Anduane Homogohanda Mosese ibu Iyibi dindini hearia bi lamiyangi lalu, ²⁹ I Anduane Homogo kogoni. Iyibinaga kini kagohondo bi ina langirugo damene bibahende lamiai habe, lene.

³⁰ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, I bi bayuwa nalagaore bi uruni ale laroria liaheore kogoni í manda bidegoni. Kini biago ibugua i aleme bi larogo hale au holobadabe, lene.

7

¹ Ani layagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ina í kininaga deni mo Ngode Dataliwabe ale bu hini lalu í hamene Arono ibu inaga bi mana latagi haga ale helolebero. Ani berogola Arono ibugua mbiwia hagane lamiradagua kinihondo lamulebira. ² Ani buleberogo mbirale o bibe langerogo damene bibahende Arono lamiai habe. Arono ibugua kini biagoni lamialu Isaraele wali agali Iyibi dindi wahalu pela lalu lamulebirago. ³ Ani lamiragola kome miniwi tingi howa giambe helo ina kini ogoninaga mini mo giambe helarogola ibugua libunaga bi hale naholebira.✧ ⁴ Ina Iyibi dindini mbirale hiriribi dewa bigi berogo hondowabi ibu miniha hiri nalolebira. Ani haabo kagola ina Iyibi wali agalibi kini ogonihondobi pani hiriribiore mialu inaga wali agali damenego bibahendeore dindi ogoni wahalu haru tagira polebero. ⁵ Ina ininaga gi yaraga howa Iyibi wali agali ti inaga

✧ 7:3: Ab 7.36

gime balu Isaraele wali agali haru tagira polebero. Ani berongi Iyibi wali agalime i Anduane Homogo henedalo ogoningi manda bulebira, lene. ⁶ Ani laya handala Mosese Aronolame Anduane Homogohanda bilibu layadagua bialu kini biago hearia puwa bi lalibu layadagua lamini. ⁷ Ogoningi Mosese ibu mali pira halira (80) Arono ibu mali pira halirani tebira (83) lowa hebingi lamialu hene.

Arono ibunaga halimbu yinigo ogo

⁸ Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo lalu, ⁹ Kini agali ogonime libuhondo lalu, Libugua bi o larabigoni heneneda loliyayagua agalime nabigane ale manane mbira bidaba layagua manane walia holenaga Arono ibunaga halimbu biago libu pialu howa mo ya labe. Halimbu ogoni kini bedagoria pialu ibu deni howa ibira haragola halimbu ogoni mo nogombi bu hinulebira, lene. ¹⁰ Ani laya handala Mosese Aronola libu kini biago hearia puwa Anduane Homogohanda bilibu layadagua bini. Arono ibugua ibunaga halimbu biago kini biagobi ibunaga biabe biaga hearubi tinaga deni yu ibira hayagola halimbu biago mo nogombi bu hinini. ¹¹ Ani biyago hondowa kini biagome ibunaga agali miniwi gamugamu biaganeru ti nde tininaga halimbu yiniyago ibira hayagola ogolabome biyadagua dege bini. ¹² Ti nde tininaga halimbu yiniyaru dindini ibira hayagola bibahende mo nogombi hai hene. Ani biyagoyu Arononaga halimbu nogombi biagome nogombi marunaga biago bo mbedogo biai hene. ¹³ Ani

biyagola hondowa dege kini biago ibu doga howa Anduane Homogo ibugua Mosese Aronola libugua bi lamerabigo hale naholebira layadagua doga tagiho hene.

Tandaga bulene tara tarame Iyibi bopaya binigo ogo

¹⁴ Ani bu heagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Kini biagonime mine gibiore halu Isaraele wali agali yupe halu pudaba nalole kagoni. ¹⁵ Ani bu kago yawi egerebagi kini ogoni uyu iba Naili poragoria dalipe halu polebirago lola hole pobe. Halimbu mo nogombi hene biago yalu puwa ibu maha maha ibilo í ala puwa unu iba angeni pu habe. ¹⁶ Pu keria ibiragola au labe. Anduane Homogo Hiburu wali agalinaga Ngode Datagaliwabe kagome lalu ibunaga wali agalime ibu mitangi bialu mo dunini howa lotu lole dindi ko wali agali nahegoria pelo pudaba labe layagoni. Ani layago hale howa pudaba nalole hahowine dege áyu haabo kegoni. ¹⁷ Mosese ibugua lalu, Ai Agali Haguane-o Anduane Homogohanda lalu, Ina bigi berogoria hondowa ibu ogo heneda hondole hondo habe, laya. Ina halimbu yidogome iba o poragoni barogola iba ogoni darama bulebira.✧ ¹⁸ Wena bibahende homai halu iba ngu timbuniore biragola Iyibi wali agali ti iba nabe nahe holebira, lalu Mosesehanda lene.

¹⁹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Arono lamialu ibugua halimbu biago mo yalu

✧ 7:17: Mo 16.4

puwa Iyibi dindini iba porarubi iba ganaha bedarubi iba birape hene bedarubi iba lenego bibahendeore halimbu ogonime ya angua hai habe. Ani ya angua haragola iba bibahende darama bia halu dindi bibahendeni darama biame howa iba nole beha hambu ngarubi ira guabiniha hambu ngarubi bibahende darama biai holebira, lene.

²⁰ Ani layagola Mosese Aronolame Anduane Homogohanda bilibu layadagua bini. Libugua kini agali biagobi ibunaga biabe biaga biarubi deni howa Arono ibugua ibunaga halimbu biago yaraga howa iba Naili bene. Ani biyagola iba Nailibi iba maru berearubi bibahende darama biai hene. ²¹ Ani darama biyagome wena ibaha bereago bibahende homa hai hene. Ani biyagola wena ngu timbuniore biame hayagome iba nabe naheyagola wahene. Ani bialu Iyibi dindi bibahendeni iba berearu darama biame hene. ²² Ani biyagola kini biagonaga gamugamu biaga hearumebi Aronohanda biyadagua dege tininaga gamugamume ani bini. Ani biyagola kini biago ibu bu mini giambeho hayagobi dege haabo hene. Anduane Homogohanda ani bulebira layadagua kini biagome Arono Moseselame layago hale holene hame nalene. ²³ Ani nale howa bu mini giambeore halu ogolabome bi layago hale nahole lalu erembira mialu ibu andaga dai bini. ²⁴ Ani bialu bibahende darama biai hayagome iba nolene nabereyagola Iyibi wali agalime iba Naili biago angeange iba berelo uli wama ibaga bini.

²⁵ Ani bialu iba Naili iba marudarunibi darama dege bu wiaabo heane horo karu pene.

8

Yago ibilenego ogo

¹ Ani buwa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Kini biago karia puwa Anduane Homogohanda ibunaga wali agalime ibu mitangi bialu mo dunini howa lotu lelo tagira pialu pelabe laya lamibe. ² Olarogo hale halu nabirayagua ina í pani ngialu í dindi ogoni yago degeme dungume helolebero laya lamibe. ³ Iba Nailiha yago biru toore lalu birulene henge nawidagola í andagani ibalu í paliagahabi í tamunibi birame halu inaga biabe biaga karunaga andaganibi inaga wali agali bibahendenaga andaganibi yago birame halu tomo dawaganehabi tomo dawa wiagane behabi biru tolotagi holebira laya lalu lamibe. ⁴ Ani bialu porabu daga daga buwa ini birame hama pialu inaga wali agalini birame halu inaga biabe biaga karu bibahendeni birame hai holebira laya lamibe, Anduane Homogohanda lene.

⁵ Ani lowa Anduane Homogo ibugua Mosesehondo lalu, Arono lamialu ibunaga gi dogo lowa halimbu biagome iba porarubi iba ganaha bedarubi iba goreyane timbuni bedarubi iba bibahende bedago ya angua hai ha labe. Ani biragola yago bibahende tagira ibalu Iyibi dindi bibahende yago birame holebirago helo ani bia labe, lene. ⁶ Ani layadagua Aronohanda ibunaga halimbu biagome iba bereago bibahende ya angua hai hayagola yago dewaore tagira ibalu Iyibi dindi bibahendeni yago birame hene. ⁷ Ani biyagola kini biagonaga gamugamu biaga biarume nde

tininaga gamugamu yiniyago biyagola lone yago ibaha berearu dindini haru íbu berelene.

⁸ Ani biyagola kini biagome Mosese Aronola ibilo oladaba lowa ibiyagola ogolabohondo lalu, Anduane Homogohondo bi lalu yago o biru ngago mo erebaha lalibu. Mo ereba haribiyagua libunaga wali agalime Anduane Homogohondo mbirale bo delo milo tí pudaba lolebero laya lamilibu, lene.

⁹ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Ogoni bayale Anduane Homogohondo ínaga bi laholene turuho kogo la holebero. Ani buliyago ogoni ínagabi ínaga biabe biaga karunagabi ínaga wali agali bihendenagabi Anduane Homogohondo bi laholeberogo horo ogongi lahabe lalu pongo dege ngi. Ani laharogola Anduane Homogohanda yago o bedaruni bibahende mo ereba haragola mbira nabere iba Nailiha dege birulebira, lene.

¹⁰ Ani layagola kini biagome ladai bialu lalu, Yawi bi ogoninaga lahabe, lene.

Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, ínaga bibe laregonidagua buleberogo Anduane Homogo ibugua hale halu birago handaregola inanaga Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe ale mendeali nahedane hondolebere. ¹¹ Ani buleberogo áyu íbi ínaga biabe biaga karubi ínaga wali agali bibahende karubi yago o biru ngaruni yamiragola mbira nabere iba Nailiha dege birulebira, lene. ¹² Ani lalu Mosese Arono libu kini biago berelalu puwa Mosese ibugua Anduane Homogohanda yago íbu berelearu yamilonaga ibuhondo bi lene. ¹³ Ani lamiyagola Anduane

Homogohanda hale halu Mosesehanda layadagua bialu yago anda tamuha berearubi pabe tamuha berearubi mabuha berearubi bibahande homai helene. ¹⁴ Homa payapayabu wiago Iyibi wali agali tinime hilu mo mogo buwa alugumu ngelaga bima piyaru togo biyagola ngu hiriribiore biame hene. ¹⁵ Ani biyagola kini biagome handalu hearia yago bereago bibahende homahi layiyago hondowa ibu bu mini lone giambe hodai bini. Anduane Homogohanda Mosese Aronola lamialu bu mini giambe howa libunaga bi hale naholebira layadagua ani bini.

Hinabibi ale ibilenego ogo

¹⁶ Ani biyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Arono lamialu ibunaga halimbu biagome dindini ba labe. Ani baragola Iyibi dindi bibahende ha abalu wima pedago mo hinabibi bu hinulebirago, lene. ¹⁷ Ani layadagua lamiyagola Aronohanda ibunaga halimbu biagome dindini bene. Bayagola Iyibi dindi bibahendeni abalu wiame heago bibahende mo hinabibi bu hinayagola nogo wali agalila bibahendeore hinabibime mbulope howa dugu neme hondole ndo hayume hene. ¹⁸ Ani biyagola kininaga gamugamu biaga biaru tiguabi tinaga gamugamume hinabibi tagira ibu berelole bialu hearia ani nabibeheore hene. Ani buwa hinabibi birame howa nogo wali agalila hinabibime yalu hanalu bini. ¹⁹ Ani biyagola kininaga gamugamuyi biarume kinihondo lalu, O biradagoni hinabibi o biru ngaruni Ngode DatagalIWabehanda ibuoreme ibilayadago, lene. Ani layagola kini biago ibu bu mini giambeore

halu abale Anduane Homogohanda Mosese Arono libunaga bi hale naholebira layadagua hale nahe mini giambe hatagiho hene.✧

Bunguna ibilenego ogo

²⁰ Ani heagola Anduane Homogohanda Mosese-hondo lalu, Yawi egerebagiore kini biago unu iba biagoha polebirago lola hole pobe. Lola howa Anduane Homogohanda au laya lamibe. Inaga wali agalime i mitangi bialu mo dunini howa lotu lelo golope lalu pelabe laya lamibe. ²¹ Ani napelolebero lariyagua áyu langerogo ina í pani lone ngialu bunguna í kegoriabi inaga biabe biaga biaru kagoriabi inaga wali agali kagoriabi ibilolebero. Iyibi wali agalinaga anda bibahendeha bunguna birame lalu Iyibi dindi bibahende bunguname birame helolebero laya lamibe. ²² Ti pani ani ngialu ai inaga wali agali kagoria Gosene dindini bunguna mbira birulani hondolebero. Ina ogonidagua buleberogo irane Anduane Homogo ina dindi ogoriani biabe bialu kagonidalo handalimulonaga ani bulebero. ²³ Ani buleberogo ina inaga wali agalila inaga wali agalila mo tale buwa tu ngelolebero. Bi olarogonidagua yawi buleberogo handabe laya lamibe, lene. ²⁴ Ani layagola kini biagome bu mini giambeho haabo hayagola Anduane Homogohanda bunguna gibiore mberane tidu yalu ibuwa kini biago andaga heagoha haeala anda hene. Kini biagonaga biabe biaga hearu andagahabi ogonidagua dege bini. Ani bialu Iyibi dindi lenego bibahendeoreha bunguname mo ngubia hene.

✧ 8:19: Lg 11.20

²⁵ Ani biyagola kini biagome Mosese Aronola ibilo olowa ibiyagola ibugua libuhondo lalu, Tígua Iyibi dindini dege mbirani puwa tínaga Ngode Datagaliwabehondo mbirale bo loma bu delole pudaba, lene.

²⁶ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Ogonidagua bulene emene karula napolebirago irane ina Isaraele wali agalime nogo tara tararu Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabehondo bo delo meramagome Iyibi wali agali ti mo genda holebira. Iname ti de hendedaore nogo tara uruni delarimayagua tigua ina handabe manga howa ina toleme bo home lolebira. ²⁷ Ani bulebirago ina horo tebiruni dindi ko wali agali nahegoria puwa Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabehondo mbirale bo lomabu delo muleberama. Ibumime inahondo ani bilimu lenedagua buleberama, lene.

²⁸ Ani layagola kini biagome lalu, Karulapego tígua Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabehondo mbirale bo lomabu delo mule dindi ko wali agali nahegoria pudaba loleberogoyu kaundiaore napilimu. Ani bialu tíguabi Anduane Homogohondo inaga bi lahalimu, lene.

²⁹ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Áyu o kabago halu puwa ina Anduane Homogohondo bi lalu, Yawi bunguna o biru ngaruni yamiai habe laguago. Ani bia buleberogo áyu ina ina lone mo guya halu inanaga Anduane Homogohondo mbirale bo lomabu delo mule napudababe lone naloleberegoni, lene.

³⁰ Ani lalu bialu Mosese ibu kini biago helalu puwa Anduane Homogohondo bi lene.

³¹ Mosesehanda bi ani layagola Anduane Homogohanda bi layago hale halu bunguna bibahende kini andagani birayarubi ibunaga biabe biaga biarunaga andagani birayarubi ibunaga wali agali biarunagabi mbira yu wanahe ereba haiore hene. ³² Ani biyagola kini ibu mini giambe halu Isaraele wali agali wahalu pudaba, nalene.

9

Nogo tara tararu homai henego ogo

¹ Ani mini giambe ho wiaabo hayagola Anduane Homogohanda lalu, Áyu kini biago karia puwa ibuhondo ogodagua lalu, Anduane Homogo Hiburu wali agalinaga Ngode Datagali-wabehanda ibunaga wali agalime ibu mitangi bialu mo dunini howa lotu lole pelo pudaba labe laya, lole pu. ² Áyu ogonibi lone mini giambeho wiaabo dege hariyagua ³ ina í pani ngialu inaga nogo tara tara hinideruni bibahendeni warago hiriribi tara mbira ibilolebero. Ani ibilarogola nogo hosibi dongibi kamelebi bulumagabi sibibi memebi nogo lenego bibahende warago ogonime bo homo lai holebira laya, lamibe. ⁴ Inime dabalú Isaraele wali agalinaga nogo ogoda Iyibi wali agalinaga nogo ogoda lowa mo tale bialu Isaraele wali agalinaga nogogo mbira homolani hondolebero. ⁵ I Anduane Homogo inime horo yawi biabe ogoniore bule ngo laya labe, lene.

⁶ Mosesehanda ani lamiyagolabi kini biago ibu mini giambeore hene. Ani biyagola egerebalene Anduane Homogohanda bulebero layadagua

bialu Iyibinaga nogo bibahende homai helene. Isaraele wali agalinaga nogo mbiraorebi heba nahomene. ⁷ Ani biyagola kini biagome maru hearuhondo hale halu Isaraele wali agalinaga nogo homaiyabe nahomeyabe lowa hale halu hearia tigua lalu, Mbiraorebi nahomeoreya, ladai bini. Ani biyiyago hondowabi kini biago ibu bu mini giambeoreho haabo hene.

Moge Bilenego ogo

⁸ Ani biyagola Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo lalu, Libugua anda mbira ege timeni hirule ira delaradagoha puwa be abalu ogoriani bu wulebirago libu gi tahe labolabo dugu yalibu. Dugu yalu puwa kini biagonaga deni pu howa Mosese ina be abalu ogoni uyu hariha haealo baraga habe. ⁹ Baraga haregola be abalu ogoni Iyibi dindi bibahendeha pu yulume halu abale ti taulome henego yalu yaga laradagua bulebira. Ani buwa be abalu ogoni nogo wali agalila bu kagoria ibira ibira bialu tinginini ela haragola moge buwa mani togodalu mo tiwa howa nogo wali agalilanaga tingini nalu guabima anda polebira, lene. ¹⁰ Anduane Homogohanda ani lamiya handala puwa libugua be abalu wiago dugu yalu puwa kini biagonaga deni pu hene. Pu howa Mosesehandanda be abalu dugu yayago uyu hariha baraga hene. Baraga hayago ibira halu nogo wali agalilanaga tinginini ela hayagola moge buwa mani togodalu tiwa biame hene. ¹¹ Ani biyagola kini biagonaga gamugamuyi biarubi Mosese hearia ibabe nahe

☆ 9:10: Mo 16.2

mogeme bogopai layagola andaga wiaabo hene. ¹² Ani biyagolabi Anduane Homogohanda kini biagonaga bu mini mo giambeore hayagola Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo lalu kini ogonime libugua bi larabigo hale naholebira layadagua hale nahene.

Dalu dindiguni ibilenego ogo

¹³ Ani biyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Yawi egerebagiore kini biago karia puwa Anduane Homogo Hiburu wali agalinaga Ngode Datagaliwabe kagome lalu, Inaga wali agalime *i* mitangi bialu mo dunini howa lotu lelo pelabe laya, lamibe. ¹⁴ Ai mini giambe halu napelole lalu hariyagua áyu ínaga biabe biaga karubi ínaga wali agali karubi hangu pani mule ndo ina ínibi heba pani ngulebero. Dindi bibahendeni mbirali *i* ale nahedane handabelo walia holebero laya, lamibe. ¹⁵ Ina ininaga gi yaraga howa warago mbira ibiledole íbi ínaga wali agalibi bibahende warago ogonime bo paya biragola bibahende homaiore kamile. ¹⁶ Ani nabi inaga hongo íhondo walia harogola dindi bibahende ngaruha bu karume *i* hongohogoni ka lowa inaga mini loyogo lelonaga *í* ba nabi habelo waharugoni.✧ ¹⁷ Ani birugo bilowa *í* mine halu dogatagi howa inaga wali agali napelolebero lalu kegoni. ¹⁸ Ani bialu kegonigo ai hale habe. Yawi ogodaguaore haragola dalu dindiguni gibiore ala Iyibi dindini naibinidagua yawi ibilolebero. ¹⁹ Ani buleberogo nogo walila minu kabu bialu tamuni hangu payanda habe.

✧ 9:16: Lm 9.17

Mbirale mbirale tagirani ngelama pedamigo bibahende tamuha mo baanda hai halimu. Nogo tara tarabi wali agalibi tagirani tuha ndo kago dalu damuyu karia dindiguni ogonime bo baya biragola homai holebira laya, lamibe lene.

²⁰ Mosesehanda puwa anidagua lamiyagola kini biagonaga biabe biaga biarume Anduane Homogohanda anidagua layiyago hale howa ti gi hene. Gi howa ti tinaga garabaya biabe ale bia hanebi nogobi anda tamuha haru anda piai hene.

²¹ Ani biyagola maru ti Anduane Homogohanda o bulebero layadagoni ani bila lowa hada hole bialu tinaga garabaya biabe ale bia hagabi nogobi tagirani helowa ti embedaho hene.

²² Ani bu hearia Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Inaga gi uyu hariha yaraga habe. Ani beregola dalu dindiguni Iyibi dindi bibahendeni ibume halu wali agalibi nogobi tomo mbirale mbirale mabuni karubi bibahende damiai holebirago, lene.✧

²³ Ani bulebira layagola Mosesehanda ibunaga halimbu biago uyu hariha yaraga hene. Yaraga hayagola Anduane Homogohanda hariha howa dalu dindigunibi hari dababi gibiore dindi tawa balu ibilene.

²⁴ Anduane Homogohanda dalu dindiguni heba ibilalu harini kulu mege lalu hari dabaru tulade lalu gibiore buyu pu ibu daibu bilene. Iyibi dindini ala hama ibinidagoriani dalu dindigunibi naibinidaguaore odangi ibilene.✧

²⁵ Ibalu dalu dindiguni heba biagome Iyibi dindi bibahende wali agalibi nogobi tagirani haga

✧ 9:22: Iba 78.47-48, 105.32 ✧ 9:24: Mo 8.7, 16.21

biarubi dindigunime bo mbala pialu damia dege bialu damu tongolomi lene. Mabuni tomo hengearu bibahende dindi heba bapara helalu ira hearu bibahendeore podai helene. ²⁶ Iyibi dindini ani bialu heagola Gosene dindi Isaraele wali agali ti heagohayagi dege dalu dindigunibi mbira hondole ndo howa hada payabu hene.

²⁷ Ani bialu heagola kini biagome, Ai Mosese Aronola hondo pudaba, lene. Ogolabo ibiyagola ibugua lalu, Ai koore bialu harudane hendedogo Anduane Homogo ibugua mana bayale bialu heagola ibi inaga wali agalirubi iname ko bialu harimadane áyu hendedogoni. ²⁸ Ani birimadago ai dalu dindiguni hari dabala gibi biagome ina bowa kago ainde harula lalu Anduane Homogohondo bi lamilibu. Ina heneneore buledagua larogo dalu ogoni tohayagua tí inaga dindi ogoria holene nawigo pudaba lolebero, lene.

²⁹ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, I anda dewa buhe ogo yu wahalu tagira pialu ina inaga gi yaraga howa Anduane Homogohondo bi lolebero. Ani berogola dalu o ibiragoni naibi tohalu dindiguni hari dabala o biragonibi nabulebira. Dindi timbuni ogo bibahende Anduane Homogoibunagada lo manda bibelonaga ani bulebira, lene. ³⁰ Ani bia bulebiragoyu ibi inaga biabe biaga kamirubi tígua Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe hondowa gi nahe dege kamigoni manda bido, lene.

³¹ Dalu dindiguni gibi ibiyagome ira emene dewa bu henego dambialu ogoni aga wabiaga pu mini palagasi bu henego urunibi ladi ale mini bali dewa hongo winigo urunibi bibahende mo

koore hene. Balidaru bogabi dolenengi ai palagasi ira emene dambialu aga wabiaga hongone anda halu heaorego uruni bibahende dindigunime dindi heba bapara helene. ³² Widi tomo nagane do wiaru dege mani boga biaganegome widi mo ko nahene.

³³ Mosese ibu kini biago helalu anda dewa buhe biagoha howa tagira pialu pene. Puwa ibunaga gi hariha yaraga howa Anduane Homogohondo bi lene. Ani layagola dalubi dindigunibi hari dababi bibahende biyago abale nimulo mini.

³⁴ Ani biyago handayagola kini biagome lone ko bini. Ibuguabi ibunaga biabe biaga hearumebi bu mini giambe halu dogatagiho ala haralidagua hene. ³⁵ Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo ala lamialu kini biago bu mini giambe howa Isaraele wali agali pudaba nalolebira abale layadagua nalene.

10

Pagaya ale ibilenego ogo

¹ Kini biagome ibu mini ani giambeho heagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ai kini biago hondo pobe. Ina kinibi ibunaga biabe biaga karubi bihendenaga mini mo giambe halu helarugo. Uruni ti de hendelo ina agalime nabibehe bigi bulenaga ani mo giambe haru, lene. ² Ani bialu tíguabi tínaga waneiginirubi aguanerubi tigua hono wima poraruhondo ladalidali bialu Anduane Homogohanda Iyibi wali agali agua bialu mo luluya halu mo taga haya lalu lamigi buleberami. Tí bibahendemebi i Anduane

Homogoore kagoni lo manda buleberami, lene.

³ Ani laya handala Mosese Aronola kini biago hearia puwa ibuhondo lalu, Anduane Homogo Hiburu wali agalinaga Ngode Datagaliwabe kagome lalu, Ina inaga bi mo wa dege howa doge dege halu kene lu agua hole kebe. Inaga wali agalime ini mitangi bialu mo dunini howa lotu lelo ti tagira pialu pelabe, laya. ⁴ Ani nabi napelole lalu haabo hariyagua o yawi inaga dindini pagaya ale birame helo ibilolebero, laya. ⁵ Pagaya aleme dindini biru dungume kagola dindi de handabe nahe holebere, laya. Ani bialu pagaya ale urunime tani irabi dalu dindiguni biagome ba nabi yu wahayaru namaro bulebira, laya. ⁶ Birama ibalu kini i andaga tamuhabi birame halu inaga biabe biaga karu andagahabi birame halu Iyibi wali agali bibahende andagahabi ani dege biru tolome holebira. Ala tinaga mamali hama ibiyarumebi ayu tinimebi nahendenegobi koorene ko ogoni hondoleberami laya, lene. Ani lalu bialu Mosese ibu beregedalu kini biago erembira mialu tagira pene.

⁷ Ani tagira piyagola kininaga biabe biaga biarume kini biagohondo lalu, Agali ogonime ina genda hangu mo ngialu kagoni. Ani ngialu haabo helole ke agini. Harugo Isaraele agali hangume Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu lelo pelo agali hangu pudaba la. Ayu Iyibi mo koore haro lalu o kagoni i nahendedebe, lene.

⁸ Ani layagola nde kini biagome Mosese Aronola hondo pudaba lowa ibiyagola ibugua libuhondo lalu, Tigua Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu

lole polene karulapego poleberami. Pu pole dege polebirago ibuni ai polebirabe, lene.

⁹ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Ina bibahende poleberama. Inanaga waneiginibi wali agali wahebi heba poleberama. Inanaga waneiginibi haru halu nogo sibibi memebi bu-lumagabi haru hai holeberama nde inanaga An-duane Homogohondo mbirale bo lomabu delo mialu ibu mitangi bialu mo dunini howa lotu loledago ani buleberama, lene.

¹⁰ Aniore layagola kini biagome lalu, Be-e o And-uane Homogo mini lalu larogo tinaga one waneiginiru haru pudaba naloleberoore. Ai tindule ti hameigini paluenaga ina bodai bule o harimidane hendedogoni. ¹¹ Ani birimidago napolego ti agali hangume pialu Anduane Homogo mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu lole wirimidadagua lole pudaba, lene. Ani lowa kini biagome ibunaga biabe biaga biaruhondo lalu, Mosese Aronola i deni naholego tagira bo batagi hadaba, layagola tagira bo batagi hene.

¹² Ani biyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Inaga gi dogolo amu halu Iyibi dindi ya anguaha. Ani beregola pagaya ale ibulebirago ibilo. Pagaya urunime ibalu mbirale bibahende andaho kago damene no mundu lalu dalu dindiguni biagome ba nabi yu wahene karu tigua namaro bulebira, lene. ¹³ Ani layagola Mosesehanda ibunaga halimbu biago yaraga hene. Yaraga hayagola Anduane Homogohanda puyabu ni ibiragohayagi howa puloyu tagira ibilowa pu lame dege halu heane

alendo halu mbiragabi pu lame dege halu gao lene. Gao lopaya biyagola pagaya ibu birume hearia hendene. ¹⁴ Pagaya uruni ti tidu yalu ibuwa haealo paya bialu Iyibi dindi bibahendeni birame hene. Pagaya ale wabuni tidu yalu ibuwa ibira haga binidadagua ala nabinigo manibi ogonidagua nabulebiraore.✧ ¹⁵ Tidu yalu ibalu mberabu pehaga bialu dindi bibahende biru dungume hayagola pagayame dindi bibahende mindi bu gimbu bini. Bira gimbu buwa nagimbu biahini pearia dindigunime yu wahearuru tigua namaro bialu irani ira lini dearubi heba do nai hene. Mbirale ira yuni tani bolange yunibi mbira yu waholedago naholeore. Iyibi dindini anda haga heago damenagonaga yuni ti dondolo naiore hene.

¹⁶ Ani biyago hondowa kini biagome abaleore Mosese Aronola ibilo hondo pudaba lowa ibiyagola ogolabohondo lalu, Ai ina Anduane Homogo libunaga Ngode Datagaliwabehondobi libuhondobi koore birugoni. ¹⁷ Ai harugo halu mbira áyu ogo dege inaga ko ogoni domalu Anduane Homogo libunaga Ngode Datagaliwabehondo bi lalu ina balu home lolenaga pani hiriribi o ngidagoni mo yu erebaha lamilibu, lene. ¹⁸ Ani laya handala Mosese Aronola libu puwa Anduane Homogohondo bi lene. ¹⁹ Ani layagola Anduane Homogohanda puyabu biago mo aribia halu namu ni paliagahayagi howa pulo dai bilene. Ani pulo dai biyagome pagaya ale biru wiaruni minu yalu yaga lalu Iba Daramabi bereagoha yalu anda pelene. Ani biyagola pagaya o biru wiyaruni aria

✧ **10:14:** Mo 9.2-3

mbira mbiraorebi heba Iyibi dindini yu wana-hene. ²⁰ Ani biyago bilowa dege Anduane Homogohanda kini biagonaga bu mini mo giambe hayagola ibugua Isaraele wali agali pudaba nalene.

Aruma helenego ogo

²¹ Ani buwa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ínaga gi uyu hariha yaraga habe. Ani beregola aruma dumbilihinu ngane Iyibi dindi bibahendeni aruma hodambi holebira, lene.✧

²² Ani layagola Mosesehandaibunaga gi hariha yaraga hayagola aruma dumbilinime timulope hayagola Iyibi dindi bibahendeni aruma ndibulope ho wiane horo tebiru pene.✧ ²³ Iyibi wali agalime tini handaya haga bibe nahe wini. Aniyagola mbirali tagira nape bibahendeore tini andagani birai hene. Isaraele wali agali ti heagoha dege wáni hene.

²⁴ Ani biyagola kini biagome Mosesehondo pudaba lowa ibiyagola lalu, Ai tí tínaga Anduane Homogo mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu lole polene karulapego pudaba. Tínaga one waneiginibi tíni heba piai halu ai tínaga nogo sibiru memeru bulumagaru dege helalu pudaba, lene.

²⁵ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Aniyagua ina Anduane Homogo inanaga Ngode Datagaliwabhondo nogo bo lomabu delo mulumayanaga ína bo ngulebedagoni. ²⁶ Ndo ina inanaga nogo lenego bibahendeore haru hai holeberama. Homane mbiraorebi mbira hadai nabiloleberama ndobe. Inanaga nogo inaneme

✧ **10:21:** Man 28.29 ✧ **10:22:** Iba 105.28, Mo 16.10

dabalu inanaga Anduane Homogohondo bo mibehe ogođa lowa muleberama. Nogo ogoalego bo mule wiyada uyuna Anduane Homogo mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu laramagoria pu howa hondolene wulebira, lalu lamini.

²⁷ Ani lamiyagolabi Anduane Homogohanda kini biagonaga bu mini mo ndibu layagola gi-ambeho tagiho howa Isaraele wali agali pudaba nalene. ²⁸ Bu mini giambeho howa ibugua Mosesehondo lalu, *Í* *i* deni nahe pu. Mani o *i* kogoria bilingi bolanguabu holeni. *Í*naga denguiore mani nahondolego wahalu pobe. *Í*naga dengui lone handaruyagua handarongiore yania howa bo waholiya habe, lene.

²⁹ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Ogoni tiga tiga larigo. *Í*na *i*naga dengui lone nahondolebereore ndobe, lene.

11

Igiri wahene dege dege homama polebira, lenego ogo

¹ Ani lalu bialu pu heagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, *Í*na *I*yibinaga kini biagohondobi ibunaga wali agalihondobi pani halu mbiraore hangu miamaro bulebero. Ani bergola ibugua ai ti wahalu pudaba lalu ti mo hibilabala howa ibu dindini naholego abale tagira pialu pudaba lowa ti bo batagi holebira. ² Ani bulebirago ai áyu Isaraele wali agali bibahende lamialu, *I*yibi wali agali tí baba mandagi handa *ai* *nai* paliaga karuhondo ai poramago muni ngolobi silibabi mbira ngidaba lalimu, labe. ³ Anduane

Homogohanda Isaraele wali agali mo yaragaho helayagola Iyibi wali agalime Isaraele wali agali mo yo handabe nahe hene. Ani bialu kininaga biabe biaga hearumebi wali agali bibahendemebi Mosese agali gibiore kagoni lowa ibuha handadagaho hene.

⁴ Ani bu henego Mosesehanda kini biagohondo lalu, Anduane Homogohanda lalu, Áyu mbiraga mbi hanuni haragola i Iyibi dindini ibagabu holebero. Ibagu bialu howa Iyibialinaga igini wahene damenego bibahende homai helolebero, laya.

⁵ Kininaga igini wahene kagome ibu abanaga dagia ibugua mule kago ogoni ala homalu Iyibi wali agalinaga igini wahene damenego bibahende homahi lalu wali garabaya biabe ale biaga widi dambialu bedarunaga igini wahene damenerume homa maro bulebira, laya. Nogo bulumaga igini ala wini karubi homai dege holebira, laya.✧

⁶ Iyibi dindini wali agalime genda gibiore howa dugu gibiore biame halu dugu ala nabinidaguabi mani nabulebiragodaguabi áyu mbiraga howa bulebira.

⁷ Ai Isaraele wali agali ti kagoriabi tinaga nogo kagoriabi biangomebi heba duabi mbira naloleorebira. Ani birago handaregola Anduane Homogo ina Iyibi wali agalila Isaraele wali agalilani tu henemane ngelenedane hondolebere, lalu Anduane Homogohanda laya, lene.

⁸ Ani lowa Mosesehanda lamaro bialu lalu, Ani birago hondowa kini inaga biabe biaga karu bibahendememe i kogoria ibuwa i deni bulu paluwa ihondo ladeborebo bialu inaga wali agali haru halu áyu

✧ 11:5: Iba 78.51, 105.36, 136.10

ogoni pu lolebira. O bulebira laruruni bibahende biai kagola i Iyibi dindi wahalu tagira polebero, lene. Ani lalu bialu Mosese ibu keba gibiore halu kini andaga biagoha howa tagira pene.

⁹ Ani lamiyagolabi Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Kini ogonime bu mini giambeho dege karia inaga hongo lone walia holebero, lamini wiadagua tagira pene. Hongo lone walia holene tawe heariane ibu giambe haabo hene. ¹⁰ Mosese Arono libugua kini biago deni howa manane tara tara uruni biyagoyu Anduane Homogohanda kini biagonaga bu mini mo giambe heagome o biragoni ogoale bira lone ndo howa Isaraele wali agali Iyibi dindi yu wahalu pudaba nalole hene.

12

Ngode Datagaliwabehanda Isaraele wali agali bayuwa helalu Bolangua Halu Penego mitangi bialu Tomo Nenego ogo

¹ Mosese Arono libu Iyibi dindini heaore Anduane Homogohanda libuhondo bi agua lamini.✧

² Isaraele wali agali tinaga pongo yuleneho mali mbiranaga ege pigane áyu kago holebira. ³ Ani bulebirago Isaraele wali agali lenego bibahendeore mo ngoai howa tihondo bi ogo lamibe. Ege áyu kagonaga horo pini haragola agali bibahendeme nogo sibi iginiyaguabi nogo meme iginiyaguabi mbira ibu one waneigini baba nama lone dabo bagiho helalimu, lalu lamilibu. ⁴ Ti hangu hangume ani bima poragola agali mbirago

✧ 12:1: LBM 23.5, Dag 9.1-5, 28.16, Man 16.1-2

ibugua nogo bo ngago ibu one waneigini baba
tini hangume nai habe nahe nogo timbuni halu
wali agali ndia hayagua o anda be mende handa
ai nai padabigola libu haru mandagi nabiyā ibu
lowa ololene nga. Nogo puguni dagala wali agali
dagala buwa baya hangu nai helo manda buwa
bulene nga. ⁵ Nogo sibiyauguabi memeyaguabi
ngoalia hara alego bolene nga. Nogo igini ogoni
wangabe bayago hondowa ko kumburayu mbira
para naheore mali mbirani hininigo bolene nga.
⁶ Nogo ogonibigo dabo helowa ege áyu kagonaga
horo daga dene (14) haragola alendoore nelenini
nogo uruni bama polene nga. ⁷ Bowa nogo ogo-
ninaga darama hambuwa anda nogo ogoni nalu
birulenegoria panga harabanibi anda gene lene
labolabonibi hirulene nga. ⁸ Ani buwa nogo ibuni
irani hiri polowa mberedi yidi nahego mo peha
palena aleru kaubigo dugupeha buwa ogoni heba
nolene nga. ⁹ Nogo ogoni aria gahenge podo mialu
nanalimu todobeneha dawabi nabilimu. Homa
hende irani hiri polowa nalimu. Haganebi gi
gebi tini garinibi irani hirahira hangu nalimu.
¹⁰ Egerebagi nole lowa mbira podo wia nabilimu.
Mbira ibira hayagua na nabi wahalu irani hangu
delai halimu. ¹¹ Ogoni nole howa ala agua bil-
imu. Aga baya hangu ndibulo bialu ge gamu
mo karulalu giha halimbu mo yu howa nolene
nga. Hariga lu pole howa narolo manda buwa
ala naga bulene nga. Ala naga bulene ngago
irane tomo naramigoni Anduane Homogohanda
ina nabe bolangua halu pene lalu inaga mini
yaraga holenaga noleberami, lalu Anduane Ho-
mogohanda lene.

12 Anduane Homogo ibugua Mosese Aronola-hondo laabo halu lalu, Mbiraga o larogoningi ina Iyibi dindi bibahendeha pume halu Iyibi wali agalinaga igini wahene bibahende bo wahai halu tinaga nogo igini ala winibi bowa dege holebero. Ani bialu Anduane Homogo mbiraore i hangu kogo de hendelo walia halu tinaga dama tara tara hayadaruni bibahende bo haeala bagabu wa-holebero. 13 Ani bima poleberogo tí anda ogoha ina padama lalu walia halu darama harabani hiridemigome walia holeberami. Ina mbiraga Iyibialirunaga igini wahene balu wali agali pani merongi tí andagani darama hiridamigo hondowa tíhondo mbira bia nabi ina tí bolangua halu polebero. 14 Ani buleberogo Anduane Homogo ina tí nabe bolangua halu porogoni mitangi biaho wiaabo helonaga horo ogoni baya hangu pongo yuwa ogoningi i mitangi bialu mo dunini howa lotu lalu halimu. Tíngaga waneigini maha hama poraruhondobi mana lamialu tibi mugubali helo ogoniore embeda holemini horo ogoni tagira ibirangi biaabo halu ina tíhondo berogo mitangi biaabo halimu, lalu lamini.✧

Mberedi Yidi Nahe Hirini Nolenenaga Horo winigo ogo

15 Ani lowa Anduane Homogohanda lone ladege bialu lalu, Horo karuni tí mberedi yidi nahe hirinigo nolene nga. Mberedi yidi heba hirinigo mbira nolemeni, lene. Ani bialu horo mbirani tí andagani yidi wigi bidamigo bibahende mo wahai halimu. Ai bi o langerogo donge howa mbiralime

✧ 12:14: Har 23.15, 34.18, LBM 23.6-8, Dag 28.17-25, Man 16.3-8

horo karia uruni andaneha howa mberedi yidihe hirinigo mbira nayagua ogoni narago ibu inaga wali agali ndo holebira. Bi mo wahaga ogoni tí heba holemini bo batagi halimu. ¹⁶ Horo mbira piganegoriabi horo kanegoriabi tí mo ngoai howa i mitangi bialu mo dunini howa lotu lalimu. Horo kiru ogoningiore biabe bulene damenego mbira nabi bame halimu. Tíni tomo nolene dege manda manda bilimu. ¹⁷ Horo karia uruninaga horo piganegoria ina tí Isaraele hameigini bibahende Iyibi dindi howa haru tagira pirugoni. Ogoni birugo mitangi bialu mali bibahendengi horo timbuni mbira Mberedi Yidi Nahe Hirinigo Nalu Holene Horo ogoni mitangi biaabo halu halimu. Tí naga waneigini mani hararu tiguabi ogonidagua dege bia ai helo tihondobi mana lamilimu. ¹⁸ Ani bialu ege piganegonaga horo dene haragola alendo nelenini howa hama pialu horo pira kirani mbi- ragonaga alendo nelenini howa horo dombene niguniha howa mberedi yidihe hirinigo mbira nanalimu. ¹⁹ Horo karu ogoniha tí andagani yidi mbira wulene nawiore. ²⁰ Tíni aria mbiragomebi ndo dindi tarali mbira tí baba igiri yango ibu henemebi mberedi yidihe hirinigo mbira nalu karia handarimiyagua ogoni ibu inaga wali agali kago aria ndo holebira, lalu Anduane Homogohanda ani lene.

Bolangua Halu Penegonaga Horo mitangi bialu tomo pigane nenego ogo

²¹ Ani buwa Mosesehanda Isaraele wali agali haru haga hearu olo ngoai howa tihondo lalu, Tí bibahende hangu hangume nogo sibi iginiyaguabi nogo meme iginiyaguabi ngoalia

hara ale mbira bowa tí one waneigini baba biruwa Ngode Datagaliwabehanda Isaraele wali agali tí nabe Bolangua Halu Polebiragonaga Horo ogoni mitangi halu tomo nole nogo ogoni balimu, lene. ²² Nogo igini ogoni bowa darama ndisiha oda berelalimu. Oda berelowa ira hisobo magane podaga buwa gi mbira agima yuwa nogo darama hambu wirimigoha ibira haga bialu darama nai anda haraba gene labolabonibi uyu harabanibi hiralimu. Tí hangu hangume tí andagani ogonidagua hirama puwa tí mbiraligo mbira andaga yu wahalu tagira polemini nape tamuha biru ngamiore dege gao lelalimu. ²³ Ani buwa Anduane Homogohanda Iyibiali igini wahene bo wahole Iyibi dindini pume harangi tí andagani darama anda genenibi harabanibi hiridamigo hondowa Anduane Homogohanda ibunaga Homelo Bagane dahuliyalime tí andagaha anda naibi bolangua halu pelolebira.✧ ²⁴ Ani bulebirago bi o bilimulo langirugoni damenego baya hanguore bulene horo harangi biaabo halu tí waneigini mani hama porarumebi mana ogoni mo tene howa bima pelo mana milimu. ²⁵ Anduane Homogohanda tíhondo dindi mbira tí halimulo ngulebero layago dindi ogoriani pu howabi mana ogoni dege bigi bilimu. ²⁶ Tí waneiginime tíhondo mana ogoni aginaga beramabe laga biyagua ²⁷ tígua ladai agua bilimu. Horo ogoni mini Bolangua Halu Penegonaga mitangi bialu ina Anduane Homogo mo dunini howa lotu lalu tomo ogoni naramagoni. Ibugua Iyibialinaga igini wahene damenego bo wahama

✧ 12:23: Hi 11.28

piyangi ina Isaraele wali agali andaga bolangua halu pialu inanaga igini wahene nabayagonaga mitangi bialu beramagoni lalimu, lene.

Mosesehanda ani lamiyagola Isaraele wali agali hale howa ge duli hangaho biruwa Ngode Data-galiwabe mitangi bialu lotu lene. ²⁸ Ani bialu heyalu puwa Anduane Homogohanda Mosese laminigo tihondo lamiyaria hale hayadagua bini.

Iyibialinaga igini wahenego bibahende bai henego ogo

²⁹ Mbiraga mbi hanuni hayagola Anduane Homogohanda Iyibialinaga igini wahenego bibahende bo wahai hene. Iyibi kininaga igini wahene ibu abanaga dagia mule heago ala bo wahene. Ani buwa agali hearunaga igini wahenego bo wahama pialu garabaya andaha garabaya hearunaga igini waheneni bairi halu igini wahene damene bibahende bo hilene. Nogo igini ala wini hearu damenebi bibahende bo wahai hene. ³⁰ Mbiraga odagoningi kini agali biagobi ibunaga biabe biaga hearubi Iyibiali bibahendebi heyai howa handalu hearia tinaga igini wahene bo wiaria hendene. Hondowa Iyibi wali agali bibahendeme dugu emene ndoore ya yi lalu gibiore bigibigi bini. Nde mbirago igini mbira yu wahenedanego mbirali dugu nabi holebe. ³¹ Ogonidagua biyago hondowa mbiraga odagoningi dege kini biagome Mosese Aronola ibilo hondo pudaba lowa ibiyagola libuhondo lalu, Áyu ogoni libubi tí Isaraele wali agali bibahendebi áyu ogoniore piyai hadaba. Tí bibahende

☆ 12:29: Har 4.22-23

inaga dindini *inaga* wali agali heba naholego áyu ogoniore pialu *tinaga* Anduane Homogo mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu lole porama larimidagua lole pudaba. ³² *Tinaga* nogo sibirubi memerubi bulumagarubi haru hai halu pole pudaba. Pialu howa Anduane Homogohanda *ihondo* bayale bilonaga *inagabi* bi lahalimu, lene.

³³ Ani bialu *Iyibi* wali agali tinimebi Isaraele wali agali *Iyibi* tinaga dindi yu wahalu abale pelonaga mo daila hene. Mo daila halu howa lalu, *Tí áyu* ogoni napirimiyagua ina bibahende áyu bo wahai haragonidago *tí áyu* ogoni pudaba, lene.

³⁴ Ani layagola Isaraele wali agalime abaleore tinaga balawa yidi heba wa nabi wiaru ndisi beha mo gambiruwa agame mo huba buwa payani yagayaga bialu pene. ³⁵ Pialu howa Isaraele wali agali biarume *Iyibi* wali agalihondo lalu, Ainde poramago muni ngolo silibabi agabi mbira ngia naberami, lene. Ani lalimu lalu Mosesehanda ala layadagua lene. ³⁶ Anduane Homogohanda *Iyibi* wali agalinaga deni Isaraele wali agali mo yaraga hayagola *Iyibi* wali agalime Isaraele wali agalihondo mbirale mbirale ngidaba laya ale bu hombedo mini. Anidagua biyagola *Iyibi* wali agalinaga mbirale mbirale wiaru Isaraele wali agali ti mo hombedo yalu piyagola *Iyibi* wali agali bo tabuanda helene.

Isaraele wali agali Iyibi dindi yu wahalu penego ogo

³⁷ Ani bialu Isaraele wali agali ti Lamese tano mo mogo bu halu Sugodo pole pene. Penedagoni agali hangu daga daosini handari waragaria

✧ 12:35: Har 3.21-22

(600,000) pene. Wali wandari igiri emene daga nale wahowa agali hangu daga ogonidagua pene.

³⁸ Ani bialu wali agali dindi tarali marubi dewaore Isaraele wali agali heba yamaga halu pialu nogo sibibi memebi bulumagabi dewaore haru pene.

³⁹ Pialu Sugodo anda puwa balawa yidi nahe Iyibi dindi howa yarimiru hiruwa nene. Iyibiali biarume hibilaba lalu áyu ogoni pudaba lowa de duguyu mo daila hayagola balawa baya hangu wa nabi piyago ai Sugodo anda puwa bayuwa wabialu hiruwa nene.

⁴⁰ Isaraele wali agali ti Iyibi dindini mali handari mariani pira tebira (430) ogonidagua hene.✧

⁴¹ Mali handari mariani pira tebira (430) ogonidaguaore ngau layagola Anduane Homogonaga wali agali wabuni ogoni Iyibi yu wahalu tagira pene. ⁴² Puwa horo odagoningi mbiraga Anduane Homogohanda Isaraele wali agali baya hangu mamage halu Iyibi dindi howa haru tagira pene. Ani binigo mitangi bialu Isaraele wali agali ti mani hama pialu howa mbiraga Anduane Homogohanda mamage henedagoni horo tagira ibigi biragola mbiraga ogoni Anduane Homogohondo lomabia ho ngelalu ibu mitangi bialu lotu lalu haga wini.

Bolangua Halu Penegonaga Tomo Nolenengi bulene mana winigo ogo

⁴³ Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo lamialu lalu, Ai ina bi larogo hale hadaba. Ina Isaraele wali agali nabe bolangua halu haru tagira pirugo mitangi bu dai bialu tomo

✧ **12:40:** Fig 15.13, Ga 3.17

nolene mana ngago baya hangu hale hadaba. Wali agali dindi tara taraha howa ibugu bini tí baba karu tigua Bolangua Halu Penegonaga Tomo ogoni nanolebira. ⁴⁴ Anigo agali maru tinaga munime yolo binigo ti tinaga garabaya biabe ale bialu haga howa tinaga dongone podo mabu bu wahene heagua nde tomo ogoni nolene karulape. ⁴⁵ Wali agali tara tara tí baba tigimandi hangu íbu heneyaguabi ti muni biabe bialu heneyaguabi bibahende tomo ogoni aria nolene nawi.

⁴⁶ Wali agali tigua nogo sibi bo dawale anda manda manda biyadagoria howa dege nolene nga. Nogo sibi ogoni aria podene maru ibira hayagua yu tagira nape anda ogorianiore howa nai holene nga. Ani bialu nogo sibi boleteremigonaga kunibi mbira napodoleore beremi.✧ ⁴⁷ Ani bialu Isaraele hameigini bibahendeoreme nogo sibi balu tomo ogoni dawa nai holene nga. ⁴⁸ Anigo agali maru tinaga dongone podo mabu nabi heagua nde tigua tomo ogoni nolene nawi. Agali tara maru tinaga dindi tene wiyadago wahalu ibuwa tí baba hene karu tibi nde ina Isaraele wali agali tí golope hene halimulo haru tagira pirugo mitangi bialu Bolangua Halu Penegonaga Tomo ogoni nolene mana bulene hamelo heagua nde agali ogoni ibunaga dongonebi igiri ibu andagaha haga karunaga dongonebi podo mabu bulene nga. Ani podai howa nde tomo ogoni nolene wulebira. Anidagua bialu karu tí ariaore holebira. ⁴⁹ Isaraeleali tinagabi agali dindi taraha

✧ **12:46:** Dag 9.12, Yo 19.36

howa ibini uruni tinagabi mana mbiraore ogoni dege nga, lene. ⁵⁰ Ani layagola Isaraealiru tigua Anduane Homogohanda Mosese Aronolahondo bilimu lalu lamiyadagua biai hene. ⁵¹ Horo ogoingiore Anduane Homogohanda Isaraele wali agali Iyibi dindi howa haru tagira pene.

13

Isaraealime ti igini wahene Anduane Homogohondo loma biaho helolene winigo ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosese lamialu lalu, ² Tí igini wahene karu bibahende inihondo lomabu ngiai halimu. Isaraealeali tinaga igini wahene damene bibahendebi tinaga nogo bulumaga karume igini pigane wialu wangabe wiyagua uruni bibahendebi ininagaore holebira, lene.*

Mberedi Yidi Nahe Hirini Nolene winigo ogo

³ Mosesehanda wali agaliru lamialu lalu, Tigua Iyibi dindiha garabaya biabe ale bialu haabo ho hemiria Anduane Homogohanda ibuninaga hongo timbuniore kagome tí Iyibi dindiha howa haru tagira piyagoni. Ani biyago mitangi bialu tigua horo ogoniore embeda naholenaga mberedi yidi nahe hirini hangu ngago nalu halimu. ⁴ Ai tigua ege piganego mini Abibi horo áyu kagoningi Iyibi dindi yu wahalu tagira porami.* ⁵ Anduane Homogohanda tí mamali hearuhondo bi lowialu Kenana dindiha Hidialibi Amoralibi

* **13:2:** Dag 3.13, Lg 2.23 * **13:4:** Ege mini Abibi ogoni Isaraele tinaga mini laga. Áyu inanaga ege kago ege Masi Aiborolo tebone manela hengeneha labehe nga.

Hibialibi Yabusualibi uruni karuha dindi ngaru bibahende tí mo ngiai holebero lo wiyagoni. Dindi uruniha dindi benebere ngago tomo bayale anda hai holene bayaleore nga. Ani ngago ai Anduane Homogohanda tí dindi ogoniha haru halu pu heledagola howa tígua Mberedi Yidi Nahe Hirini Nolene ogoni mali bibahendengi ege áyu kamago aleni mitangi biaabo halu halimu. ⁶ Tígua Mberedi Yidi Nahe Hirini Nolene ngaru ege áyu kamago aleni horo karuni nalu halimu. Ani howa horo kanego ogoningsi tígua Anduane Homogo ibunihondo mitangi bialu lotu lalimu. ⁷ Horo karu uruningi wali agali bibahendeme mberedi yidi howa hirini nolene nawiore. Horo uruningi tínaga dindi ngamiruha yidibi mberedi yidi howa hirinibi mbira ngela nabi wahai halimu. ⁸ Horo timbuni ogoni tagira ibirangi tí igini karuhondo bi ogodagua lamilimu. Iname mbirale o bialu kamagoni irane ala Anduane Homogohanda ina Iyibi dindiha howa mbirale tara taraore dewa bialu haru tagira pialu ina dindi ogoha haru ibinigo mitangi bialu ani beremali, lalu lamilimu. ⁹ Lotu ogoni ale lolenego mana tínaga gi habenibi wanakuinibi gilibu ngelowa haradagua bu halimu. Ani bu howa Anduane Homogonaga mana lo ngago mo mitangi bia haragola tígua ogoni lalu holeberemi. Irane Anduane Homogohanda ibuninaga hongo timbunioreme tí Iyibi dindiha howa haru tagira puwa dindi ogoria haru ibinigo mitangi bialu ani bulene nga. ¹⁰ Ainde mali bibahendengi horo ogoni tagira ibiragola tígua tomo ogoni hiru nalu haabo halimu, lalu Mosesehandalene.

Igiri wahene bibahende loma bulene nga lenego ogo

¹¹ Mosesehanda lalu, Anduane Homogohanda tí Kenana dindi ngagoha haru polebira. Ani pialu ibugua dindi ogoni bamba tínaga mamali hearuhondobi tínihondobi ngulebero lalu lo wiyadagua ngulebira. ¹² Ibugua dindi ogoni tí ngiragola tígua tínaga igini wahene damenego Anduane Homogo ibunihondo lomabu milimu. Ani bialu tínaga nogo hinidamirume igini pigane wiragola wangabe wiyaguabi bibahende Anduane Homogohondo milimu.✧ ¹³ Anigo nogo dongi igini pigane wirago nahomelonaga nogo sibi iginime bo lomabu aribia halimu. Ai tínaga dongi ogoni nogo sibime bo loma budai bibe naheyagua nde wahalu nogo dongi igini wangabe pigane wini biago ma pugualu bo waholene nga. Ani bialu tínaga igini wahene loma biaho helaramigo lone tinime yolo biadai bulene nga.† ¹⁴ Ani beramigola tí igini urunime mana ogoni irane aginaga bialu kamibe lalu tínihondo hale hayagua nde tígua ogodagua ladai bilimu. Bamba ina Iyibi dindiha garabaya biabe bialu hemaria Anduane Homogohanda ibunaga hongo timbunioreme ina haru tagira

✧ **13:12:** Har 34.19-20, Lg 2.23 † **13:13:** Isaraealirume dindi tara ngaruha pole pialu howa tinaga dabudabu ngaru nogo dongi erekunini mo paga howa haru piaga hene. Anigo nogo dongime biabe galoneore ogoni biaabo helonaga nogo sibi iginime bo aribia haga wini. Isaraealinaga igini wahene hearubi Anduane Homogohondo lomabu mialu bo home lolene nawini. Tí igini Anduane Homogonaga helo loma bia ho helalu tigua nogo sibi igini bo mialu yolo biadai biaga hene. Pig 22.12, Dag 3.39-51, Lm 12.1

pialu ogoria haru ibini kamagoni. ¹⁵ Pigane howa Iyibi dindini kini heagome mine halu ina yupe holene manga hayagola Anduane Homogohanda Iyibiali bu hearu bibahendenaga igini wahene hearubi nogo damenenaga igini pigane winigo wangabe hearubi bibahende bo wawai hene. Ani binigonaga ai iname nde nogo damene bu karunaga igini pigane wini wangabe bibahende Anduane Homogohondo loma buwa bo meremali. Ani buwa iname inane igini wahene haragobi lomabu mialu mani inane yolo biadai beremali. ¹⁶ Anidagua beremalidagoni irane Anduane Homogohanda ibuninaga hongo timbuniore kagome ina Iyibi dindiha howa haru tagira ibinigo mitangi bialu ani beremali. O binidagoni embeda nahole manane inanenaga gi habenibi wanakuinibi gilibu wiradagua bialu mana ogonidagua beremali, lalu lamilimu, lalu Mosesehanda lene.

Anduane Homogo ibu hari beralibahabi ira hunguhabi howa Isaraele wali agali haru penego ogo

¹⁷ Iyibinaga kini biagome Isaraele wali agali pudaba layagola howa Ngode Datagaliwabehanda Isaraele wali agali haru halu hariga nemandi tongo lalu iba angeange pialu Pilidia dindi tagira pole polene wiago manda buwa dege ibugua hariga ogonidagua naharu pole manda bini. Ibugua manda bialu hearia ogonidagua haru piruyagua Isaraele tinaga waitigi hariga obeneni karia lola howa ogonila wai bule haruda manda buwa wahalu Iyibi dindi ibida dai bule manda bulebira lo manda bini. ¹⁸ Inaga wali agalime mini ogonidagua nawilo

manda buwa Anduane Homogo ibugua hariga nemandi ogoni wahalu hariga mende dindi ko wali agali nahaga wiagodagua haru pu mabu bialu iba solowara mini Iba Daramabi bereagoria haru tagira pene. Isaraele agali ti wai bulene danda timu ayagubi giha yalu yalu pene.

¹⁹ Ani bialu tinaga mamali Yosebenaga kunibi dugu yadege pialu pene. Yosebenaga kuni dugu yinidagoni irane ala ibu nahome howa ibugua Isaraele wali agali lamialu bi ogodagua lene. Awe Ngode Datagaliwabehanda tí gi mialu Iyibi dindi howa haru tagira polebirago ani birangi inaga kuniore Iyibi dindini nawulego dugu yalimulo hame ledogo dugu yuleberama ladaba, layagola ina, E dugu yaore buleberama, lenedagua o dugu yinidagoni. Ani bialu Yosebenaga kunidagoni duguwa Mosese ibugua yalu ti pene.✧

²⁰ Pialu Isaraele wali agali biarume Sugodo yu wahalu Edama dindi anda pialu dindi ko wali agali nahaga wiagoria leneha anda puwa haanda palene. ²¹ Anduane Homogohanda ibunaga wali agalihondo hariga walia hole horombeni hariha howa beraliba mberane tigabi timbuni mbira wiadali halu ibuni ogoniha howa hariga bamba hama pialu hene. Ani bialu mbiraganaga hariga walia hole Anduane Homogo ibuni ira hungu mberane timbuni tigabi mbiraha howa ibu bamba halu walia hama pene. Anidagua binigome Isaraele wali agali ti mbiraga horombeni hariga pobehe hene.✧ ²² Beraliba mberane tigabi timbuni biagome horombeni

✧ **13:19:** Pig 50.25, Yos 24.32 ✧ **13:21:** Har 14.19, 14.24, 33.9, Iba 78.14, 105.39

hariga bamba halu pugu bialu ira hungu mberane tigabi timbuni biagome mbiraganaga wá hadali hama hariga bamba hama pialu hene.

14

Isaraele wali agalime iba solowara mini Iba Daramabi domalu penego ogo

¹ Ani buwa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, ² Ina Isaraele wali agalihondo ogodagua lamialu, Tí ibirimidagua dai bialu haanda paluene anda yuwa unu iba solowara ange Pihahirodini bilimu, lalu lamibe. Dindi o mini larogoni Migido tanola Iba Daramabi bedagola dombeneha Balasebono dindi kaware nga. ³ Ti dindi ogoriani anda yagimbu bu palu kamigo hondowa Iyibinaga kini biagome manda bialu karia Isaraele wali agali pu piyago ai agohayagi poabe toba howa dindi ko wali agali nahaga wiagoria tagira puwa nai pu luluyaho kagodalo manda bulebira. ⁴ Ani biragola ina kini biagonaga bu mini mo giambe halu ndibulo helolebero. Ibunaga bu mini giambe howa ibugua tí gerai talima ibulebira. Tí minuyu dai bule lowa talima ibalu karia ina kini ogoni ibunibi ibunaga ami agalirubi bibahende bope halu i wayali holebero. Ani wayali harogome wali agali biaru tigua inaga mini mo yaraga holebira. Ani bialu Iyibi wali agali tigua i Anduane Homogo heneneore henedane hondolebira, lene. Ani layagola Isaraele wali agali biarume bilimu layadagua bialu ti dai bini.

⁵ Ani biyagola agali marume kini biago lami-
alu lalu, Isaraele wali agali bibahende pu yola
haya, lalu lamini. Ani lamiyago hale howa kini
biagomebi ibunaga biabe biaga hearumebi lone
mini wiadai bialu lalu, Ai o biagoni agua bir-
imayabe. Isaraele wali agali bibahende pelai
harimago ai inanaga garabaya biabe ale bia haga
wiyagoni lone budai bule ndo ogonida, lene. ⁶ Ani
lowa kini biagome ibunaga wai biagane garo ale
mini karisi nogo hosime gili lagabi nogo hosi agali
berelowa piaga hearubi ibunaga ami agalirubi
ho manda bilene. ⁷ Ani ho manda buwa kini
ibunibi ibunaga wai bigane karisi biago biba-
hendebi ogoni heba handari waragariago (600)
pari wayali gibi hangugo tinaga wai hanaga agali
haguane heba ho manda bialu Isaraele wali agali
piyiyadagua haruru pene. ⁸ Isaraele wali agali
ti iyibinaga hongo bolangua halu poramagoni
lo mitangi bialu miniha turu timbuniore hama
pene. Ani pialu heagola Anduane Homogo-
handa kini biagonaga bu mini mo giambeho tagi
helayagola kini biagome abaleore Isaraele wali
agali piyiyadagua haruru pene. ⁹ Iyibinaga ami
maru ti nogo hosime gili lelo karisi biagoha halu
maru ti nogo hosini bialu maru ti geni pialu
Isaraele wali agali talima gerai pene. Gerai talima
pialu Isaraele wali agali haanda paleagoria Iba
Daramabi bereago ange Pihahirodi dindila Bal-
asebono dindila kaware ngelowa pu palearia tali
minini.

¹⁰ Isaraele wali agalime kini biagobi ibunaga
ami biarubi tidu yalu kaware ti heagoria ibiyago
hondowa ti gi timbuniore hene. Ani biyagola

ti biamogo bilonaga Anduane Homogo olene. ¹¹ Ani buwa tigua Mosesehondo lalu, Namuali Iyibi dindini ina hora holeneho homali naheyagola dindi ko wali agali nahaga ngagoria homolomaya haru ibiribe. Ina Iyibi dindini harimadagua howa homolomaya waha nabi ibirimagome ogoria hamaramagonida, lene. ¹² Ina Iyibi dindi howa tagira ibalu ibu nabi hemangi áyu o biradaguaore bulebira langirimagoni ndoyagoda. Aniore bulebira manda buwa ina harugo Iyibi wali agalinaga garabaya biabe ale bialu kamagonidagua bialu haabo holego í wahalu pu larimagoni ndoyabe. Oali dindi ko wali agali nahagagoria homoleneho wahowa namuali Iyibi garabaya biabe ale bialu harimago kamale bayale kaleda, lene.

¹³ Tigua ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Tí gi nahalimu. Tí bu mini dungulo daibu hadaba. Ani bidamigola Anduane Homogo ibugua tí pele ngulebirago áyu hondoleberami. Iyibi agali o tidu yalu ibirane hendedamigoni mani lone nahondoleberami. ¹⁴ Tínaga wai Anduane Homogo ibugua bia holebirago tínime mbira bulene nawigo tí ema nabi holene dege nga, lene.✧

¹⁵ Ani leagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Biamogo bia lowa ĩ olalu kamigoni aginagabe. Isaraele wali agali ogodagua lamialu, Gi nahe heyalu pudaba, labe. ¹⁶ Mosese ínaga halimbu biago yaraga howa Iba Daramabi bedagoha dogola angua habe. Ani beregola iba o bedag-

✧ 14:14: Har 15.3, Man 1.30, 3.22, Ais 30.15

oni bira li ni bulebirago. Ani biragola dombeni hariga ngagola Isaraele wali agali ti dindi yobini hariga uba ede halu pobehe holebira. ¹⁷ Ani birago hondowa Iyibi ami ti bu mini mo giambe harogola ti mina tagotago porabupe halu ti talima gerai ibalu karia bibahende ibame nai helolebero. Ani bialu ina kini agali biagobi ibunaga ami agalirubi ibunaga garo ale mini karisi nogo hosime gili laga ngarubi agali karisi ogoriani heyu piaga karubi bibahende bope halu i wayali holebero. ¹⁸ Ina ti bope halu i wayali harogo hondowa Iyibi wali agalime i Anduane Homogo henedane hondolebira.

¹⁹ Ngode Datagaliwabenaga dahuliyali mbira Israaelenaga ami erembiraha helowa ibu ala wai deni pu halu hariga bamba haga henego ogoni ibu dai buwa Isaraele wali agali erembirahayagi hene. Ani biyagola hari beraliba mberane hariga bamba halu piaga biago ibubi hadai buwa erembirahayagi dege hene. ²⁰ Ani bialu Isaraele wali agalibi Iyibi ami agalirubi ti hengeneha ogonilabo libu hene. Hari beraliba mberane biagome Iyibiali ibiyagohayagi arumaho mialu Isaraele wali agali heagohayagi wáho mini. Ani biagola mbiraga odangi Israaelenaga amirubi Iyibinaga amirubi libu handaya halu ngola habe nahe hene.

²¹ Ani bu howa Mosesehanda ibunaga gime halimbu biago yaraga halu iba biagoha dogola angua hayagola Anduane Homogohanda puyabu hongohene ni tagira ibiragohayagi ibilowa pu dege lalu heaore gao lene. ²² Ani biyagola iba biago bira li ni biyagola dombeni yobi wiaria Isaraele wali agali

ti uba ede hole pene. ✧ ²³ Ibani hariga wiagoria pole pialu hearia Iyibi ami biarume haruru nogo hosini bira nogo hosime gili laga karisi biagoria ha bigi bialu Isaraele wali agali piyadagua haruru pene. ²⁴ Talima pialu hearia Anduane Homogo ibu ira hungu mberane biagohabi hari beraliba biagohabi howa egabi lolebiyahayagi handadali halu Iyibinaga ami tidu yalu piyago hondowa ami biarunaga mini mo luluya hene. ²⁵ Karisi hosime gili laga biarunaga ge dindi wiagoha bahora helayagola abale dugu mialu pobe nahe nde-lahe handalu hene. Ani biyago hondowa Iyibiali biaru tinime lalu, Anduane Homogo ibu wai Isaraelehayagi anda pu howa ina o baragonidago ibida ma nalarimigo. Áyu ogoni ma, lene.

²⁶ Ani lalu heaha Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Iba bedagoha inaga gi dogola ede ha. Ani beregola iba o biru migimigi bidagoni lone bira gimbu buwa Iyibiali o tiduyu ibiraruni biranamu lalu iba nai holebirago helo ani bia, lene.

²⁷ Ani layagola Mosesehandaibunaga gi dogo lowa iba biago ya angua hene. Ani buwa egerebagi gao layagola iba biagoni labo biraga biadagua biru gimbu bini. Ani biyagola Iyibiali biaru ibida pole bialu hearia Anduane Homogohandaibunaga hongome bibahende ibaha mo para howa bai hene. ²⁸ Iba biagolabo lone bira gimbu buwa karisi biarubi agali karisi ogoni yagarubi Iyibinaga ami bibahende Isaraele wali agali haruru talima ibini biarubi mbira yu

✧ 14:22: 1 Ko 10.1-2, Hi 11.29

wanahe bibahende iba nai helene. ²⁹ Ani biya handala Isaraele wali agali ti dindi yobini iba lene labolabo bira migimigi bilowa dombeneha pialu angeni uba edede bini.

³⁰ Horo odangi Anduane Homogohanda Isaraele wali agali Iyibialime balu hearia mo wialu Iyibiali o beadagoni. Ani bialu Isaraele wali agalime handalu hearia Iyibiali biaru homo payapaya buwa ede iba angeni wiaria hendene. ³¹ Anduane Homogohanda ibunaga hongo gibime Iyibiali biaru bibahende bo wahai hayago handayagola Isaraele wali agalime tinaga bi nawiyagola ti gi dege dindi howa Anduane Homogo geha handa daga daga bu hene. Ani bialu tigua Anduane Homogohondobi ibunaga biabe biaga Mosesehondobi mini mbiraore wini.

15

Mosesehanda turu howa iba gana lenego ogo

¹ Ani biyago hondowa Mosese Isaraele wali agali hearumebi turu howa wai bi lalu iba gana ogo Anduane Homogohondo lo mini.✧

Áyu Anduane Homogohanda wai bialu wayali taraore hayagonaga
 ina Anduane Homogohondo iba gana lo mulebero.

Anduane Homogohanda Iyibinaga nogo hosibi
 nogo hosini agali berearubi
 ibaha minu bope hayagoni.

² Anduane Homogo ibugua i mo hongo haga kago✧
 ina ibunaga mini yaraga halu iba gana lolebero.

✧ 15:1: Mo 15.3 ✧ 15:2: Har 3.6, 3.15, Iba 48.14, 118.4, Ais 12.2

Ibugua i pele ngiaga kago
ina ibunaga mini mo yaraga halu iba gana
 lolebero.

Ibu ina Ngode Datagaliwabe kago
ina ibunaga mini mo yaraga holebero.

Ibu bamba i abanaga Ngode Datagaliwabe hene
 kago
ina ibunaga mini lene daligaore wini ngago
 mo yaraga halu iba gana lolebero.

³ Anduane Homogo ibu wai biaga kago
 ibunaga mini Anduane Homogo ka.

⁴ Ibugua Iyibi amirubi nogo hosirubi nogo
 hosirume gili laga karisirubi karisi yaga
 agali hearubi
 bibahende iba solowaraha bopebe biai haya.
 Iba solowara mini Iba Daramabiha bopebe
 biyagola
 Iyibi ami haru haga haguane hearu ibame nai
 haya.

⁵ Bopebe biyagola bibahende ibaha ege tole ibira
 haradagua bialu
 unura yupebe bialu ibame nai hayagoni.

⁶ Anduane Homogo-o ina gi tigoore hongo
 gibioreya.

ina waitigi hearu bame gi mbiraoreme bo gin-
 girulo paya bialu barigoni handarima.

⁷ Hongo gibihegonime ina waitigi bibahende
 bope harigoni.

ina keba holenego ira hungu kiaulo tagi
 haradagua bialu

gambe aea daradagua ínaga waitigi karu bo
ereba hareya.

⁸ Ína puyabu hongohe pu lelarigoni.
Puyabu hongohe puloyu ibiyagome
iba biago daliga biruyu iraga helaya.
Iba biago halu ki bira migimigi buwa
gana wa mini hagahaga biradagua biya.
Iba kuyamaore unu dindiha bereago giambe
hodaga hayagola ege mbaulene.

⁹ Inanaga waitigirume lalu,
Ina talima ibalu tigua ina minu yani howa
inanaga mbirale bayale yidamaru gingilamu
yuwa mo tale bimíya.

Ina hame lara alego mo ya dege bimíya.
Iname ayu tibu yidamarume balu inanenaga hon-
gome Isaraele wali agaliore mo ko howa
bamíyago ma,
lalu hongoho yalu ibirimi.

¹⁰ Ani bu yalu ibiyago ndo Anduane Homogo
ína ínaga buhé halu mbira hangu latagi
harigome
Iyibiali biaru bibahende iba nai hayagoni.
Ibaha tole ibira haradagua
unuraore ti kuni duguale ndoni yupe hayag-
oni.

¹¹ Anduane Homogo-o dama tara tarahondo bi
pupu wiaga bu karuni aria mbirago hon-
gohe í aleore ai kabe.
Daligaorebi duninibi baya buruguleorebi íni dege
kegoni.
Ína hongo gibi howa agalime nabiagane ale tara
tara bigi berego

wali agalime í hondowa gi timbuniho bu kagoni.

12 Ína ínaga gi tiga biago dogola amu harigola
dindi wiagome ne halowa
inanaga waitigi hearu minu mbedogo biya.

13 Ínime haru holebero lalu lo wiridagua
heneneore wali agali íni pele miriru baya
hangu haru halu

íninaga hongome ina haru halu dindi mbira wali
agali nahaga íni dege haga wiagoha haru
ibirigo kamagoni.

14 Wali agali dindi tara tarani hearume ína bigi
biriru hale howa
ti gi dege dindi howa duru ala lalu kagoni.

Pilidiali karubi gi timbuniore halu kagoni.

15 Idomo dindinaga agali haguaneerubi gi timbuniore ho ka.

Moaba dindinaga agali hongohe karubi gi howa
duru ala lalu kagoni.

Kenana wali agalinagabi hongo bibahendeore
pirilipe hai henego ka.

16 Gi holenebi mogo lolenebi ti kagoha ibirahonga.

Anduane Homogo-o tigua ínaga hongo timbuni
kegoni hondowa

ti gi dege dindi howa mbirale mbira bibe nahe
ka.

Ti bame de pigi piagolo ira tili haradagua bu ka
handala helalu

ínaga wali agali Iyibi dindi garabaya hemaria
golope hene kamaru

iname ti bolangua halu pole kamagoni.

17 Garabaya hemaria golope halu haru halu ibuwa

íninaga hari mbira ínì ogoriani hole lowa dabo wini biagoria haru puwa berelo harili.

Anduane Homogo-o hari ogoriani ínime íninaga anda bulebere.

¹⁸ Ai Anduane Homogo-o í handame haga kini haluhe haabobo haga kegoni, lalu iba gana lene.

Miriamuhanda iba gana lenego ogo

¹⁹ Iba solowara mini Iba Daramabi biago dombeneha hariga yobi wiyagoria Isaraele wali agali ti dindi ange mendehe howa ange mendehe uba ede hene. Ani uba edede biyaru hondowa Iyibinaga ami biarubi nogo hosini berearubi nogo hosirume gili laga karisini agali heyu hearubi bibahende Isaraele wali agali talima ibaha hariga wiadagua yupebe bialu hearia Anduane Homogohanda iba biago lone biragimbu bilayagola Iyibiali biaru bibahende ibame nai hene.

²⁰ Ani biyago hondowa Anduane Homogonaga mana latagi haga wali Arono mbalini Miriamuhanda ibunaga ngilingele laga irabitele ale mbira wiago mo yayagola Isaraele wali maru berearume nde tininaga ngilingele laga wiaru mo yagayaga bialu Miriamu piyadagua haruru pialu irabitele ale balu turu howa aea kaea bialu mali lima pialu hene. ²¹ Ani pialu howa Miriamuhanda tihondo iba gana mbira ogo lo mini.

Anduane Homogohanda wai bialu wayali taraore hayagonaga ibuhondo iba gana lo midaba. Ibugua nogo hosibi nogo hosini agali berearubi bibahende mo paraho bagabu ibame bo nai

helayagonaga Anduane Homogohondo ibagana lo midaba,
lalu lama pene.

Iba kaubi berenego ogo

²² Uruni bialu Mosese ibugua Isaraele wali agali Iba Daramabi bere biagoria howa haru halu pialu dindi ko wali agali nahaga mini Sua wiagoria haru anda pene. Puwa horo tebiru dindi ko wali agali nahaga ogoriani pu dege bialu iba nolene mbira nabereoreyane hendene. ²³ Ani bialu dindi mbira mini Mara wiagoria anda pialu hemiria iba mbira bereago hondowa iba biago nole birimiria nabenahe kau gibiore bini. Dindi ogoriani iba kaubi ogoni bereago hondowa dindi ogoni mini Mara inanaga bi lalu Kaubi wininagaya. ²⁴ Wali agalime iba biago nalu hemiria kaubiyago hondowa tigua keba howa Mosesehondo gimigomo lalu lalu, Ina iba agi noledabe, lene. ²⁵ Ani layagola Mosese ibu mini burugu lowa ibugua Anduane Homogohondo hongo howa bi lene. Bi layagola Anduane Homogo ibugua Mosesehondo ira gabini mbira wiago mo walia hayagola Mosesehanda ira gabini biagoni muwa ibaha mo bape hayagola iba biago kau biyago ereba halu dendebe hene.

Ani bialu dindi ogoriani Anduane Homogohanda Isaraele wali agalihondo ibunaga bi mana lamialu lalu, Langerodagua bilimu, lene. Ani bialu dindi ogoriani dege hearia ibugua ti ba handalu hene. ²⁶ Ani bialu ibugua tihondo lalu, Tigua ina bi larogo damene bibahende hale halu biaiore

halu ina mana bayale manda bidogo bilimu larodagua bialu mana maru ko manda bidogo nabilimu laruyagua nabilimu. Aniore birimiyagua ina Iyibi wali agalihondo warago tara tara mirugodagua tihondo nangulebero. I Anduane Homogo ina tí mo dabi haga biago kogoni, lene.

²⁷ Ani bialu Isaraele wali agali ti dindi ogoni yu wahalu dindi mende mini Elimi iba nairia duguaga duguaga bialu homberia (12) dugualuhe bibi ayage ale mini dedi dege panda pira karia (70) buhe wiagoria anda puwa ogoriani handa palene.

16

Anduane Homogohanda Isaraele wali agali tomo nelo menabi ega deware alebi minigo ogo.

¹ Isaraele wali agali lenego bibahendeore Elimi dindi yu wahalu pialu dindi ko wali agali nahaga mbira mini Sini wiagoria tagira pene. Dindi Sini ogoni Elimila Sainaila dombeneha wini. Isaraele wali agali ti Iyibi dindi yu wahalu tagira ibuwa heane ege mendegonaga horo nguini (15) Sini dindi anda pene. ² Ani anda puwa Isaraele wali agali bibahende dindi ko wali agali nahaga wiagoriani howa Moses Aronolahondo gomogomo lalu hene. ³ Tigua gomogomo laga bialu howa ogolobohondo lalu, Inaore Iyibi dindini hemaore Anduane Homogohanda bo wahai nahayada. Ne nalu homabe lene ngago ina Iyibi dindi henedale nogoru bame dawa paya buwa ne tara tara ngaru mo yu ngoai howa inane biru mabu buwa nolenegobiore nowa tolotagi halu homedamale karulape. Ai ani bule ndo libugua ina ogoria haru ibiribigome

ne noa ha dege bialu noa halu homoleni lenego henene áyu ne noa halu homole o kamagonida, lene.

⁴ Ani lalu heago hondowa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ai áyu ina tí bibahende tomo nalimulonaga tomo hariha howa ibira ibira bulebero. Ani buleberogo wali agali ti horo bibahendengi tagira pugu bialu tomo horo mbiru odangi hangu naga bulenedagua migi bulene nga. Ina bi o lamerodaguaore birabe be o larogoni mo waharabe hondoliya ani bidaba labe. Ti ogoriani ba hondoliya.✧ ⁵ Horo bibahendengi horo mbira ogonaga dege nolenedagua migi bialu horo waraganeni o horo kirunaga nolene mo yu wilimu laya lalu lamibe, lene.

⁶ Ani laya handala puwa Mosese Aronolame Isaraele wali agali bibahendehondo lamialu lalu, Uru-o alendoore tí Iyibi dindini hemira haru tagira ibiyagoni Anduane Homogohanda ani binida lowa manda buleberami. ⁷ Yawi egerebagi tígua Anduane Homogo ibuni tí heba ko lalu walia halu wá holene taraore de mborerebime ina kamagoria hadali holebirago hondoleberami. Tígua ibuhondo gomogomo laga birimiruni ibu hale hai haya. Nde gomogomo larimiruni mbiralihondo larima lolebe ibuhondoore larimigoni ndobe. Arono iyame bame ibugua ogoale bia ogoale ladaba laga biyago bia la bialu kabagoni ndobe, lene. ⁸ Ani lowa Mosesehanda lalu, Ani bigi birimigo áyu Anduane Homogohanda tí tomo nalimulo ngulebira. Tí tomo noa biragobiore alendo nalimulonaga ega

✧ 16:4: Yo 6.31

dew̄are ale ngulebira egerebagi nalimulonaga mena ngulebira. Tígua ibuhondo gomogomo laga birimiruni aguaore larimi ibu manda bialho kago ibugua tí tomo noa harimidadagua nalimulo ngiaore bulebira. Tígua Arono iyahondo gomogomo lama hariha bi la bigi birimiyagua ogoni iyahondo ndo tí Anduane Homogohondo larami, lene.*

⁹ Ani lowa Mosesehanda Aronohondo lalu, Isaraele wali agali bibahende lamialu tígua gomogomo larimigoni Anduane Homogo ibu hale hayago áyu Anduane Homogo ibu deni tí heyu hole ogoria ibai halimu, laya lamibe. ¹⁰ Ani layagola Arono ibugua puwa Isaraele wali agali lamiyagola haleho howa Isaraele wali agali ti de amu dindi ko wali agali nahaga wiagohayagi handa amu halu hearia au tobane buwa Anduane Homogonaga wá holene taraore de mborerebigu hari beralibani tagira ibiyaria hendene. ¹¹ Ani hondo hearia Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, ¹² Isaraele wali agalirume gomogomo lalu hearuni ĩ hale haru. Ani hale harugo Isaraele wali agalihondo ogodagua lamibe. Áyu alendoore nelenini ega dew̄are ale bo dawa nalimulo ngulebero. Ani bialu yawi egerebagi mberedi tí noa biragobiore nalu nama mangaore halimulo ngulebero. Ani ngerogo no howa tígua ĩ Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabeore ĩni henedane hondoleberami, lene.

¹³ Ani layadagua alendo nelenini hayagola ega dew̄are ale wabuni yagalo yalu ibuwa Isaraele

* **16:8:** Mena gilibu ngago inanaga bi lalu, Ogo agibe.

wali agali anda bu palu heagoria biru haealome howa dindi namulai hene. Ani bialu egerebalene tani anda hane hane headagua pibira biramene hene. ¹⁴ Pibira biago yo biyagola mbirale emene adadabi mbira ira yuniru gingirulo bigi bini mbaulego o biagoriani haealo payabu wiame hearia hendene. ¹⁵ Hondowa Isaraele wali agali ti o bu payabu wiagoni agigo wiyabe toba howa tihondo hale haga haga bialu o bu payabu ngaruni agiledabe lalu hene.✧

Ani lalu hearia Mosesehanda tihondo lalu, Anduane Homogohanda tí tomo nalimulo ngulebero layagoni tíhondo o ngidagoni. ¹⁶ Ani ngialu howa Anduane Homogohanda au laya. Tí hangu hangume tínibi tí one waneiginibi nolenedagua mo mogobu wilimu, laya. Tí andagaha paliaru daga lowa homane mbiraligoibunaga todobene be emene mbirago mo tolo ba ai ho wigi bilimu laya, lene.

¹⁷ Isaraele wali agalime Mosesehanda lamiyadagua bia binigoyu marume bi layago pugualu dewaore mo bolangua howa ilu mogobu wialu marume emene dege ilu mogobu wialu bini. ¹⁸ Ani bia binigo nde andagani mo yu puwa magi handalu hemiria minime dewaore bolanguaho mule mandabu mia miyago magini Mosesehanda layago bolangua nahene. Ibugua layagoria ha iri hene. Ai emeneore mo yini hearubi andagani puwa dege magi handalu hearia emene yidamabe toba hearia emene ndo Mosesehanda magi layagoore karulape yarimayane hendene. Ani bialu ti bibahende tini nolenedagua karulapeore

✧ 16:15: 1 Ko 10.3

mo yagayaga birimayane hendene.☆ 19 Ani bialu Mosesehanda tihondo lalu, Tomo ogoni bibahende áyu hangu nai halimu. Yawi nole mbira nangelalimu, lene. 20 Ani lamiyago hale howa dege maru ti Mosesehanda bi layago mo wahalu tomo biago maru egerebagi nole lowa mo wini. Mo wiaria tomo mo wiyago bibahende togo buwa himi dibidabu lalu ngu hiriribi biame hene. Ani biyago hondowa Mosese ibu wali agalidaru baba keba gibi hene. 21 Ani bigi bialu egerebagi bibahendengi wali agali hangu hangume tagira pugu bialu tini nolenedagua mo wigiwigi bini. Ani mialu peha ni dalu tandaga biyagola tagirani mialu ibira hene bu payabu wigi biaru nime do egege lalu ereba haga bini.

22 Ani bigi bialu horo waraganeni ti hangu hangume tomo mo mogo bigi biyadagua dege haluki horo kiru nolene mo mogo bialu todobene be emene mbira tolotagi howa mo yagayaga bini. Ani biyago hondowa Isaraele wali agali haru haga agali haguane hearume aguani biyago hondowa tigua wali agalime agua bira lalu Mosese lamule pene. 23 Lama pialu hearia Mosesehanda tihondo lalu, Anduane Homogohanda yawi halo holene horo loma bini wulebira laya. Yawi Sabada horo tara Anduane Homogo ibu hangu mitangi bialu holene wulebira laya. Ani layago ai tomo irani hirule ngamiru áyu howa hirule manda bu wu palialu dawale ngamirubi áyu howa dege dawa mandabu paluene nga. Hira dawa bialu ibira harago yawinaga mo bagiho ngelalimu, lene.☆

☆ 16:18: 2 Ko 8.15 ☆ 16:23: Har 20.8-11

²⁴ Ani lamiyagola Isaraele wali agali tigua Mosesehanda lamiyadagua hale halu bialu tomo hira dawa bialu ibira hayago egerebaginaga mo ngele. Egerebanaga mo wiyaruni egerebagi handalu hearia ngu bialu himi dibidabu nale bayale wiaria hendene. ²⁵ Ani handalu Mosesehanda wali agalihondo lalu, Horo áyu Sabada horo biabe nabi halo howa Anduane Homogonaga mini yaraga halu hamiya kamagoni. Ani hamiya kamago horo áyu mbirali tomo taya bima putagi halu napoleberami. Mbirali napoleorego ti tomo noa biyagua abe howa áyunaga lalu bagiho wirimigoni noleberami. ²⁶ Tí horo waragaruni tomo mo wigi bialu horo kanegoria halo holenengigo horo ogoningi tomo mbira dindini ibiraho nawulebira, lene.

²⁷ Ani layago lelowa wali agali maru ti horo kanengi tomo nawulebirago mo tagira napilimu layago hale howa dege donge halu tomo ngalono mo tagira pialu hearia nawiarria hendene.

²⁸ Ani biyago hondowa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Wali agali tigua inaga bi tí langialu ogoale bilimu laga berogo bule ndo tí dogaho howa mine halu tını hame ledamidagua bialu kamigoni. Ainde angiore inaga bi hale halu bule kamibe. ²⁹ Horo áyu Anduane Homogo ina howa tí i mitangi bialu halo halimu langirugoni ndobe. Ani bialu halimulonaga horo waraganengi ina tí tomo horo kiru nalimulonaga manda buwa ngiaabo holebero. Ani buleberogo horo kanengi wali agali bibahende mbiraligo mbira tagira pialu nape andagani hai holeberami, lene. ³⁰ Anduane Homogohanda ani lamiyagola Isaraele wali agali

ti horo kane ogoningi biabe nabi halo haga hene.

³¹ Ani henego Isaraele wali agalime Anduane Homogohanda miyadagoni mini mena lene. Mena ogoni ibuni pele emene ladi alego dendenaga mone ibane nalehe nelo mini. ☆ ³² Ani minigo Mosesehanda Isaraele wali agalihondo lalo, Anduane Homogohanda iname be emene mbira dindime wabinigo muwa be ogoniha mena mo gambiru tolotagiho ngelalimu, laya. Ani mo gambiru ngelalimu layago irane awe inanaga waneigini aguaneru mani holebirarume tinaga mamaliru Anduane Homogohanda Iyibi dindi howa haru tagira puwa tomo miniyago ogoniore nelo minidalo hendelonaga mo gambiru ngelalimu laya, lene. ³³ Ani lowa Mosesehanda Aronohondo lalo, Be mbira muwa mena ogoniha mo tolo yalu puwa Anduane Homogonaga deni nge-labe. Inanaga waneigini aguane mani holebirarume de handalu manda bilo ani ngelabe, lene. ☆ ³⁴ Anduane Homogohanda Mosesehondo ani bibe leneyadagua Mosese ibugua Aronohondo bia layagola Arono ibugua hale halu beha mena mo tolotagihe biago yalu puwa Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi wiago buha wiaabo holene ni wini. ³⁵ Ani bialu Isaraele wali agali ti tomo mena ogoni nalu heane mali pira maria (40) pene. Ani nalu howa dege Kenana dindi anda puwa tini tomo hengenego nalu wahene. ☆ ³⁶ Horo odaruningi mbirale magi hondolenenaga todobene be emene ale karulape handaga wialu magi mende timbuni todobene emene ogonibi

☆ **16:31:** Dag 11.7-8 ☆ **16:33:** Hi 9.4 ☆ **16:35:** Yos 5.12, Neh 9.20-21, Yo 6.31

pira biamaga howa handabehe wialu bini.

17

*Iba ege toleha howa tagira ibinigo ogo
(Dagalene 20.1-13)*

¹ Isaraele wali agali lenego bibahendeore Anduane Homogohanda lamiyadagua bialu dindi ko wali agali nahaga mini Sini biago yu wahalu pene. Ti pialu dindi mbira mini Lebidimi wiagoria anda puwa ogoriani haanda palu hene. Ogoriani palu howa handalu hearia iba nolene nabereoreyane hendene. ² Ani hondowa tigua Mosesehondo keba howa lalu, Ai iba nolomaya ngia nabere, lene.

Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Tí aginaga keba howa gomogomo lalu kamibe. Tigua aginaga Anduane Homogo ba handalu kamibe, lene.

³ Mosesehanda ani layago lelowa dege wali agali biaru ti iba noa howa hége lebola hayagola Mosesehondo keba howa gomogomo dege lalu hene. Tigua Mosesehondo lalu, Ína ina Iyibi dindi hemaria haru tagira ibirigoni irane aginaga haru tagira ibiribe. Inanebi ina waneiginirubi inanaga nogorubi iba noa ha dege bialu tongolo mulumayanaga hawa haru tagira ibiru nalarego, lene.

⁴ Tigua ani layago hale howa Mosesehanda Anduane Homogohondo deremola howaore bi lalu, Wali agali o bu karume áyu dege i toleme bo waharagonidago aiore nde agua buadabe, lene.

⁵ Ani layagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Isaraele wali agali haru haga agali haguane maru karu haru halu tí ala bamba halu

puḍaba. Pialu howa inaga halimbu iba Naili baga yu hariligoni giha yalu pobe. ⁶ Ina uyu Hari Sainaini puwa ege tole mbirani inaga de tiga tiga heyu holebero. Ani buleberogo ina o larudagua bialu puwa ege tole o larogoni inaga halimbume babe. Baregola wali agaliru ti iba nelo ege tole ogoniha howa tagira ibulebira, lene. Ani layadagua puwa Mosesehanda Isaraele wali agalinaga haru haga agali biaru handayaho helowa Anduane Homogohanda bibe layadagua bini.

⁷ Ani bialu Isaraele wali agalime Anduane Homogohondo keba howa gomogomo laabo halu lalu, Anduane Homogo biagoni ina heba kabe be pebe tobaneya, layagonaga dindi odagoni mini Masa Meribala wini.*

Amalege agali baba wai binigo ogo

⁸ Ani binigo Isaraele wali agali Lebidimi dindini hearia Amalege agalirume bo anda ibini. ⁹ Tigua Isaraele wali agali bo ibulebira layago hale howa Mosesehanda Yosuahondo lalu, Yawi Amalege agaliru baba wai bu pelonaga ina Isaraele agali maru wai bibehego hondowa erelomigi buwa dabo helabe. Agali o dabareruni tigua Amalege agaliru baba wai biragola ina bare hambene biagoria heyu howa inaga halimbu Ngode Data-galiwabehanda giha yabe layago yu holeberogo, lene. ¹⁰ Ani lamiyagola Yosua ibugua Mosesehanda lamiyadagua bialu Isaraele agali maru bulumigi buwa haru halu Amalege agaliru baba

* **17:7:** Masa inanaga bi lalu Ba Hondolene. Meriba inanaga bi lalu Gomogomo Lolene.

wai bu pene. Ani piya handala Mosesebi Aronobi Huabi tigua hari biago neneni pu hene. ¹¹ Ani pu howa Mosesehanda ibunaga gi kirabali hariha yaragaho haga biagola Isaraele tigua Amalege bo podama anda pugu bini. Ani bialu Mosese ibunaga gi yu ibira haga biyagola Amalege tigua Isaraele bo podama dai bigi bini. ¹² Ani bigi bialu Mosese ibunaga gi hi halu yu ibira habehe haga biyagola Arono Hua libugua tole mbira Mosese berelo mo yalu ibuwa Mosese ibu ogoriani bereagola libugua lene labolabo howa Mosese-naga gi yaragaho hene. Ti wai biyago de handape ho biruwa libugua Mosesenaga gi baya hangu ema nabi yaraga howa haabo dege heane ni palene. ¹³ Ani dege bialu Yosuahanda haru howa Isaraele agalirume Amalege agaliru mo ko howaore bo paga paga biai hene.

¹⁴ Ani buwa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ai áyu Amalege agaliru baba wai bialu bo hana harimigoninaga te mbirani gili bu wibe. Tí mani hama poramiha áyu wai bialu pari wayali harimigoni embeda nahe mitangi biaabo hole-naga ani gilibu wibe. Ani bialu ina Yosua lamialu, Ina Amalege agaliruore mbira yu wanahe bibahendeore bo mburi lolebero, laya lamibe, lene.✧
¹⁵ Ani layadagua lamuwa Mosesehanda Ngode Datagaliwabenaga lomabu delolene dabu mbira buwa dabu odagoni mini Anduane Homogo ibu inaga Humbi ka wini. ¹⁶ Ani wuwa ibugua lalu, Anduane Homogonaga waibi, daliga ladaga howa ladaba. Anduane Homogohanda Amalegeali baba

✧ **17:14:** Man 25.17-19, 1 Sml 15.2-9

wai bialu haho wiaaboore holebira, lene.

18

Yadero ibu Mosese hearia nenege penego ogo

¹ Mosese imane ibu Midianalinaga loma binigo mo miaga biago Yadero ibugua Ngode Datagaliwabehanda Isaraele wali agali Iyibi dindi howa haru tagira ibalu Moseseha howa biabe agua biya Isaraele wali agali agua biamogo biya lalubi te laga biyago haleho hene. ² Ani hale howa Yadero ibugua Mosese one Sibora namu Midiana dindi berea handala penego Mosese ibuni hearia haru ibalu[☆] ³ libunaga igini kira Gesomo Elieselabi heba haru ibini. Mosese ibuni manda bialu ibu dindi tarali mendeali dindini bame igiri yango ibu harugo manda buwa ibu igini mbi-rago mini Gesomo wini.[☆] ⁴ Ani bialu ibu bamba Iyibi dindinaga kini heagome bo wa kalego ibu abanaga Ngode Datagaliwabehanda ibu biamogo bialu mo wiya manda buwa ibu igini mendego mini Eliese wini. ⁵ Ani binigo Yaderohanda Mosese onebi Mosese igini kira biago labobi haru halu dindi ko wali agali nahaga hari loma bi-aho wini biagoria Mosese ogoriani hearia haru ibini. ⁶ Yadero ibugua Mosese one iginiru haru ibalu howa ani haru ebero lalu bi ala lo pelene. ⁷ Ani ibira layago hale howa Mosese ibu lolaho pene. Mosese ibugua ibu imane lola howa ibu bulu paluwa ibu imane yu hurubale bini. Ani buwa libuni waragoru mbira balu henedabe nabe

☆ 18:2: Har 2.21-22 ☆ 18:3: Ab 7.29

henedabe hondole hale haga haga buwa Mosese-
naga balai andaha haru pene. ⁸ Ani pu biruwa
Mosesehanda ibu imane Yadero hondo Anduane
Homogohanda Isaraele wali agali golope halu
haru tagira polenaga Iyibinaga kini biagohon-
dobi Iyibi wali agali bibahendehondobi biyaru
damenego lamiai hene. Ani lamialu Isaraele wali
agali ti haru tagira ibinigo ibalu heariabi harigani
gendabi ndelahe tara tara handaga bialu hearia
Anduane Homogohanda biamogo biyarunaga bi
tebi lamia dege bini. ⁹ Mosesehanda te laga
bigi biyagola Yadero hale howa ibu turu tim-
buniore hene. ¹⁰ Turuore howa ibugua Mosese-
hondo lalu, Iyibi wali agalimebi Iyibinaga kini
heagomebi í bolene winigo Anduane Homogo-
handa mo wiyadagonaga Anduane Homogonaga
mini yaraga hamiya. Anduane Homogohanda
ibuninaga wali agali garabaya biabe ale bialu
hearia golalu gi miyadagonaga Anduane Homog-
onaga mini yaraga hama nalaramigo. ¹¹ Aiore
Anduane Homogo ibu mbirale tara tarahondo bi
pupu wiaga ngaru bibahende bope hai howa ibu
daligaore haruane hendedo. Iyibi wali agalime
Isaraele wali agali handabe manga gibi howa
haru hayadagoni haru tagira pole o biyadago han-
darogola gibiore haruane hendedo, lene. ¹² Ani
lowa Yaderohanda nogo tara mbira homa hende
Ngode Datagaliwabehondo loma bialu bo delo
mule haru ibalu mbirale marubi heba delole yalu
ibini. Ani biyagola Isaraelenaga haru haga hearu
bibahende Arono heba puwa nogobi tomobi loma
binigo yu íbu wiyadagoni Ngode Datagaliwabe
mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu lolenaga

nole pene.

*Bi dabaga agali maru dabenegro ogo
(Mana Loyane 1.9-18)*

¹³ Horo mendengi Mosese ibu wali agali tini degedege lai lalu hearu mo tiga bialu hene. Egerebagi howa wali agalinaga genda wiaruni mo tiga bialu heaore dege mbiraga hene. ¹⁴ Mosese ibugua dege biabe bulene emene ndoore bu payabu wiaru hondowa Yaderohanda Mosesehondo lalu, *Ína* wali agalinaga genda ngaruni mo tiga bialu kegoni agua berebe. Wali agali ho mabubu helowa homane *íni* hangume erekuibi lo tiga bialu kegoni nde *íni* hanguoreme lolene ngadagua lo tabalu bede agini. Wali agali egerebagi ho wahalu alendo haga bialu o bu karuni nde *í* baba dege bi loledago manda bideni, lene.

¹⁵ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Wali agali tinime *í* koria ibugu bialu gendabi ngaru langigi biragola *ina* tihondo Ngode Datagaliwabehanda bilo hame ledago ogodagua bulene ngago agua bilimu lalu lamigi biruli. ¹⁶ Kirali libu lai lalu mini iriari biyagua *ina* lo tiga buliya *í* koria ibugu biragoni. Ani ibugu biragola *ina* hale halu tale buwa ogome larago tigabi lara lalu lamialu Ngode Datagaliwabenaga bi lo ngagome ogo ale bibe nabibe lalu ledagobi lamia dege bialu kogoni, lene.

¹⁷ Ani layagola Yaderohanda ladai bialu lalu, Ogoni tigabi ndo bialu kegoni. ¹⁸ Ogonidagua biaabo hariyagua *ínibi* wali agali bu karubi binigo ale bia dege bialu kalukalu bialu ngoe ngoe lalu hongo pirilipe hai holeberami. Biabe gendabi

ogonibigo homane íni hangume nabibehe kegoni. ¹⁹ Anidane hendedogodago ai ogodagua bulene nga lalu bi maru langerogo hale habe. O langerodagua bibelo Ngode Datagaliwabe ibunime í heba howa biamogo bulebira. Anigo ína wali agali tini degedege lai lalu mini iriari bialu karu Ngode Datagaliwabehondo lamialu kegoni karulape bialu ke. ²⁰ Ína wali agalihondo Ngode Datagaliwabehanda bilimu nabilimu ledagobi lawai halu ti mana ogodagua bialu halimu lalubi ha ogodagua halimu lalubi lamuleneore ngadagua lamialu kegoni. ²¹ Ani bialu kegonigo áyu ogoni bialu howa dege í biamogo bilonaga agali maru wali agali haru holene mugube karu dabowa uruni tigua wali agali haru helo dabolene nga. Haru haga marume wali agali daosini (1,000) haruha marume handarini (100) haruha marume pira duriani (50) haruha marume pirani howa haru haga haga bigi bialu wali agali wabuni dewaore mo ta howa haru helo haru haga agali urunidagua dabo helolene nga. Agali Ngode Datagaliwabe hondowa giho hagaru mbirale ibugua bulebira lowa hanaho habeherubi ndelalu dange hana habe naherubi hondowa urunibime wali agali haru helo dabolene nga. ²² Wali agalinaga godi larago hale halu dabagane agali uruni helolene nga. Ti biabe ogoniale biaga ka lene howa biaabo helo dabo helolene nga. Genda emene ale ngaru tigua lo tiga bigi bialu bi timbuni gendabi tigua hangu lai habe nahe ngaru í keria yalu ibugu bulene nga. Anidagua mo tale birimiyagua í genda yu kegoni maru tigua yamu yu kagola í yabiabi holebere. ²³ Anigo

áyu o langerogoni Ngode Datagaliwabehanda labe ledadagua langerolo manda bidogo o larogonidagua biriyagua í kalukalu bialu ngoe ngoe lowa hongo pirilipe naholebira. Ani bialu wali agali o bu karu tibi nde tinaga genda abale mo tiga berami handala andaga polebira, lalu Yaderoanda lai hene.

²⁴ Mosesehanda manda bialu hearia Yaderoanda bi layagoni heneneore layada manda bialu lamiyadagua bule manda bini. ²⁵ Ani manda buwa ibugua Isaraele agali hearu bibahende bi libele lo handama pialu agali maru wali agali haru habehe mugubeyi hearu dabo helene. Agali uruni marume wali agali daosinini (1,000) handaya ho hela marume handarini (100) handaya ho hela marume pira duriani (50) handaya ho hela marume pirani handaya ho haga haga bigi bilo dabo helene. ²⁶ Ani biyagola agali uruni tigua wali agalime bi laga biyaru hale halu lo tabaga bialu mo tiga bigi bini. Bi tigua hangu lo tababe nahe gendabi ale wiaru Mosese hearia yu pugu bialu emene yabiabi ale tigua labehe wiaru tigua lo tabalu hene. Ti biabe ogoni bia li hole bialu hene.

²⁷ Yaderoanda Mosesehondo agua bia lalu lamiyadagua Mosese ibugua hale halu biyago handalu howa nde Yadero ibu ibuni dindi, Dai bero, layagola Mosesehanda, Nde pobe, lene.

19

Isaraele wali agali Hari Sainai heagoria henego ogo

1-2 Isaraele wali agali ti Lebidimi dindi wahalu pene. Iyibi dindi howa tagira ibuwa ege tebonegonaga horo mbira pigane ngabu layagola Sainai dindi ko wali agali nahaga wiagoria anda ibini. Anda ibuwa Hari Sainai heago teneha palu hole balai anda ya gimbu bu hene. ³ Wali agali biaru ti ani bu hea handala Mosese ibu hari biagoha iraga halu Ngode Datagaliwabela heba bi lole pene.

Ani pu hearia Anduane Homogohanda hari biagoha howa bi lamialu Yagabanaga aguanene Isaraele wali agali hearuhondo bi lamilonaga Mosese lamini. ⁴ Mosesehondo Isaraele wali agali lamilo agua lene. Isaraele wali agali tí biamogo bule lowa Anduane Homogo ina Iyibi wali agalihondo birugo tí de handarimigoni. Ega bodo hariawe ale ibu igini ibuninaga babaganeni berelowa yalu yaga lagadagua ina tí inaga payani au yalu ibalu o kamigoriani yupeho heledogoni tí manda bidamigoni. ⁵ Ani birugonigo áyu tigua ina bi larodaguaore hale halu bialu ina habo nalolene bi lo ngoruni napuguiore harimiyagua tí ininaga wali agaliore holeberemi. Dindini mbirale bibahende ngarubi wali agali bibabende karubi inaga degego ai tíore inaga wali agali dabeneore holeberemi.✠✠

⁶ Inaga hanguore hole lowa loma bini tí inaga loma binigo mo miagame biabe biradagua bia haga holeberemi laya, lalu lamibe, lene.✠ ⁷ Ani laya handala hale halu Mosese ibu hari biagoha howa dalipe halu puwa Isaraele wali agali haru haga hearu íbu ngoai hadaba lowa Anduane Homogohanda labe layaru bibahende o biaruhondo

✠ 19:5: Man 4.20, 7.6, 14.2, 26.18, Ta 2.14 ✠ 19:5: 1 Pi 2.9

✠ 19:6: Mo 1.6, 5.10

lamiai hene. ⁸ Ani lamiyago wali agali bibahende hale howa tigua ladai bialu lalu, Anduane Homogohanda layadaru damene iname bibahendeore hale halu biai holeberema, lene. Tigua anidagua ladai biyagola wali agalime agua laya lalu Mosese ibugua Anduane Homogo lamini.

⁹ Ani lamiyagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Áyu howa ina beraliba timbuni mberane biagoha howa tí kamigoria ibuwa bi laga bulebero. Ina ihondo bi laga berogo hale howa wali agalime ina bi laga berego hale halu ti yu tiga bulebira, lene.

Isaraele wali agalirume agua laya lalu Mosese ibugua Anduane Homogohondo lamini. ¹⁰ Ani lamiyagola Anduane Homogohanda Mosese lami-alu lalu, Áyu wali agali kagoria puwa lamialu áyu yawila tíha kobi dodobi para karu domo wahalu halimu laya, labe. Wali agali tí ko dodo bagabi howa i mitangi bialu mo dunini howa lotu lole i kogoria ibabe nahe holebira laya, labe. Tinaga aga baya hangu wayawaya bialu ¹¹ yawi howa luma i mitangi bialu ihondo lotu lole halimu laya lamibe. Ina horo ogoningi wali agali bibahende i de handai helo Hari Sainaini dalipe holebero laya, lamibe. ¹² Ani lamialu wali agali ti hari ogo iraga holemeni hari ogoha ibu haparabi heba holamini laya, lamibe. Ani bialu hari ogo tene tene wali agali ti baba i baba tigi dibu yu mabu bibe. Tigi dibanda kegoha i kohayagi mbirali anda ibulani bibahende tagirayagi hadaba labe. Ani larogoni pugualu mbirali i kogohayagi tigi dibanda kegoha ge yaanda hayagua dogaha ogoni

bo tongolomiore lolene nga.✧ 13 Toleme bo tongolo milalimu. Danda timume bogarimiyaguabi karulapego timu heba bogopeho ngagola mbiralime elaore holamini. Nogo agali bogarimiyaguabi mana mbiraore ogoni hangugo timu heba wu gae lalu tongolo milo ela nahe ngelalimu laya, lalu lamibe. Ai mbelo pu larane hale harimiyagua wali agali bibahende hari ogo iraga iraga bialu ibai halimu, laya, lalu lamibe, lene.

14 Anduane Homogohanda ani lamigi biya handala hale halu Mosese ibu hari biagoha howa dalipe halu ibuwa wali agali lamialu lalu, Ai Anduane Homogo mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu lamiyago manda manda bidaba, lene. Ani layagola wali agali tinaga aga bibahende bayuwa wayawaya biai hene. 15 Ani bu heagola Mosesehanda tihondo lalu, Ayu yawibi bayuwa manda manda bialu howa luma lotu lamiyago dombene nigoniha howa onene agalinila mandagi napale hangu haga haga bilimu, lene.

16 Ai horo tebone biangi egerebagiore hayagola hari daba bialu hari kulu lalu beraliba mberane tohe timbunigo li hari biago neneni pu banga biyagola mbelo hongo howaore halu mbira tolade lene. Ani bigi biyago hondowa wali agali bibahendeme gi hai howa duru ala lalu hene.✧✧ 17 Ani bialu heagola Mosesehanda wali agali bibahende Ngode Datagaliwabe lola helo lowa haru tagira puwa hari biago teneha hope ho helene. 18 Ani bu hearia Anduane Homogohanda hagua hungula ala bima bima tagira ibiyagola Hari Sainai emene

✧ 19:12: Hi 12.18-20 ✧ 19:16: Mo 4.5 ✧ 19:16: Man 4.11-12

mbira pana hole ndo ali haguame ndibulo wahene. Hagua timbuni anda dene hagua mbaulego pau lalu iraga iraga biyago hondowa wali agali biaru mogo lowa duru emene agima ndo gangawalu ibani lene. ¹⁹ Ani bialu mbelo tolade layagobi lama iralu lo hongore hene. Mosese ibugua bi ibuni lalu Ngode Datagaliwabehondo layagola Ngode Datagaliwabehanda hari kulu lalu howa ladai bini. ²⁰ Ani bialu Anduane Homogo ibu Hari Sainai neneoreni dalipeho howa, Mosese i hari neneore ogoriani iraga halu ibu, lene. Mosese ibu hari nene biagoriani pu heagola ²¹ Anduane Homogohanda ibuhondo lalu, I áyu ogoni dalialu wali agali lamialu ti i de hondole manda buwa ti baba i baba tu wirimago bolangua halu i kohayagi naibalimu. Tu wirimago bolangua halu ibirimiyagua ti dewali homa mburi loleberemi laya, lalu lamibe. ²² Loma binigo mo miaga karubi heba i kohayagi kaware ibu hapara haramiru tibi dodo bibahende bayuwa mbililo wahene howa ibalimu. Ani nabi dodo bagabigo iraga harimiyagua nde bibahende pani mulebero laya labe, lalu lamini.

²³ Ani layagola Mosesehanda Anduane Homogohondo lalu, Hari ogoni wali agali ge nahagago ti baba i baba tu tigi dibuyu mabu bibe larigo manda buwa wali agali ti hari ogo iraga halu ibulene gi holebira, lene.

²⁴ Ani layagola Anduane Homogohanda Mosesehondo ladai bialu lalu, I áyu ogoni dalialu Arono damu pialu libu haru ibalibu. Ai wali agali bibahendebi loma binigo mo miagarubi ti

bibahende baba ina tu wirimagoni ti tini kamiha hamilimu. Tu biago boladaga halu i koha kaware ibirimiyagua dogahе ogoni pani mulebero laya labe, lalu lamini. ²⁵ Ani laya handala Mosese ibu dalialu puwa Anduane Homogohanda layadagua wali agali biaru lamini.

20

Bi Mana Pira lenego ogo (Mana Loyane 5.1-21)

¹ Ngode Datagaliwabehanda ibuninaga bi lenego ogo. ² I Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe ina ti Iyibi dindini garabaya biabe ale biaga hemiria haru tagira ibirugoni i kogoni, lene.

³ Tigua dama tara tarahondo bi pupu wiaga karu mitangi nabi i hangu mitangi bialu mo dunini howa lotu lalu halimu, lene.

⁴ Mbirale mbira hari daligaha winibi dindini winibi ibaha winibi humbirini andagaha winibi uruni mbiragotha winigo Ngode Datagaliwabe handaradagua bule lowa gime wa nabilimu, lene.✧ ⁵ Mbirale gime wabini mbira mo ngelowa ogonihondo tini bulu palialu bi pupu nawilimu. Ani nawilimu larogo irane tinaga Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe ini kogola mbiralime ogonidagua bilo henge namiaga kogoni. I handabe manga halu erembira ngiaga kago pani mialu ogoninaga waneigini mani hama porarubi daba tebone mane daba haragoriabi pani miaho dege ngoria hondolebira.✧ ⁶ Ai i

✧ **20:4:** Har 34.17, LBM 19.4, 26.1, Man 4.15-18, 27.15 ✧ **20:5:** Har 34.6-7, Dag 14.18, Man 7.9-10

gubalini halu ina larodaguabi inaga mana lo wirugo ngodaguabi hale halu biaga karu ina ti gubalini halu maha ti waneigini dabane hama poraru gubalini haho wiaabo haga kogoni, lene.

⁷ Mana ohowa tara tara bulenenaga i mini lalu labi biabi nabilimu. I tinaga Anduane Homogo Ngode Datagaliwabe kogo mbiralime inaga mini mo nagalone haga kago pani miaore bulebero, lene.✧

⁸ Sabada horo ininaga loma biaho ngeledogo i mitangi bialu halimu.✧ ⁹ Tí horo waragaru tininaga biabe bulene horo o ngarunigo✧ ¹⁰ ai horo kanego i mitangi bialu halo halimulonaga nga. Horo kane ogoningi biabe bulene nawiore. Tinibi tí waneiginirubi tinaga biabe biaga karubi dindi tarali maru tí heba mandagi kamirubi tinaga nogorubi tí bibahendeme biabeore mbira nabi halimu. ¹¹ Horo waragaruni i Anduane Homogo ina dindi bibahendebi hari daligabi ibabi mbirale bibahende uruniha ngarubi karubi wabiai harugoni. Ai horo kanengi i halo hene ko. Anduane Homogo ina ani bini kogome Sabada horo ogoni mo bayale halu loma bini ngeledo, lene.✧

¹² Tígua aba aiyala mo yo handa nabi laradagua hale halu bilimu. Anigo tí dindi ina ngerogoni lu haabo holeberemi.✧

¹³ Wali agali homelo nabalimu.✧

✧ **20:7:** LBM 19.12 ✧ **20:8:** Har 16.23-30, 31.12-14 ✧ **20:9:** Har 23.12, 31.15, 34.21, 35.2, LBM 23.3 ✧ **20:11:** Pig 2.1-3, Har 31.17 ✧ **20:12:** Man 27.16, Md 15.4, 19.19, Mg 7.10, 10.19, Lg 18.20, Eb 6.2-3 ✧ **20:13:** Pig 9.6, LBM 24.17, Md 5.21, 19.18, Mg 10.19, Lg 18.20, Lm 13.9, Ya 2.11

14 Wali agali kayu nayalimu.✧

15 Mbirale page nabilimu.✧

16 Ke howa dibade nahalimu.✧

17 Agali mendeibunaga anda kago hondowa tí hame nalalimu. Ibu one bedago hondowabi tí dimagoli nahalimu. Iibunaga biabe biaga wali agali karubi ibunaga nogo hinidarubi ibunaga nogo dongi karubi ibunaga mbirale maru ngaru bibahendebi tí hame lalu dimagoli nahalimu, lalu lai hene.✧

*Wali agali gi henego ogo
(Mana Loyane 5.22-33)*

18 Hari kulu layuagobi mbelo biguli layuagobi kirabalime tolade layuago wali agali tigua hale howa handalu hearia hari daba gibi biayuagobi Hari Sainai biagoha hagua paꞑ lalu tagira ibiyagobi hondowa ti gi timbuniore hene. Gi timbuni howa ibida pugu pugu bialu duru lalu haga haga bini.✧ 19 Ani gi howa tigua Mosesehondo lalu, Ína inahondo bi lariyagua iname hale holeberamagoyu ai Ngode Datagaliwabehanda inahondo bi langiyagua ina áyu ogoni homolomada manda buwa giho kamagoni, lene.

20 Tigua ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, Tí gi nahalimu. Ngode Datagaliwabehanda áyu tí ba handalu ibugua laradagua hale halu bialu mana ko nabilimulonaga o bigi biyaruni

✧ **20:14:** LBM 20.10, Md 5.27, 19.18, Mg 10.19, Lg 18.20, Lm 13.9, Ya 2.11 ✧ **20:15:** LBM 19.11, Md 19.18, Mg 10.19, Lg 18.20, Lm 13.9 ✧ **20:16:** Har 23.1, Md 19.18, Mg 10.19, Lg 18.20 ✧ **20:17:** Lm 7.7, 13.9 ✧ **20:18:** Hi 12.18-19

de handalimulo ibunaga hongo walia haya, lene.
²¹ Mosesehanda ani laya hondobi wali agali ti gi howa de pigipiagolo kaundia namu hayagoriani haho wiaabo hene. Ti ani biagola Mosese ibuni dege hari beraliba mberane arumahe wiagoha Ngode Datagaliwabe heagohayagi kaware pu h-para hene.

Lomabu delaga dabu wabulene mana lowinigo ogo

²² Anduane Homogohanda Mosesehondo lala, Isaraele wali agaliruhondo bi ogo lamibe lowa lala, I Dahuliya andagaha howa tí baba bi lala harugoni manda bu kamigoni. ²³ Ani manda bu howa tígua bi pupu wulenaga mbirale mbira ngolo silibarumebi wabu ngelowa urunihondo bi pupu wulene nawiore. Tígua ini hanguhondo mitangi bialu lotu lala halimu. ²⁴ Tígua dindime lomabu delaga dabu wabu helowa ogoriani nogo bulumaga sibiru bo loma bialu irani dai helo delala Anduane Homogoinila ho gimbu bulenaga lomabi bo delalimu. Tígua inihondo mitangi bialu lotu lalimulonaga ina dindi dabo ngelarugo bibahende ha inime wali agali mo turu halu bayale helonaga íbu holebero. ²⁵ Tígua lomabu delaga dabu ege tole bulene manda birimiyagua nde ege tole agalime podo wini ngagome nabilimu. Ani larogoni irane ege tole biabe biaga aeane ngagome podowa dabu birimiyagua nde ogo-nidagua binime inaga dabu bulene tiga nabi nga. ✧
²⁶ Ani bialu lomabu delaga dabu daligaore egegeria bima iraga halu bo delole nabilimu. Tígua loma

✧ 20:25: Man 27.5-7, Yos 8.31

delolenaga iraga howa bo delalu karia wali agali dindiha bu karu we lai holigo daligaore nabilimu laya, lalu lamibe, Anduane Homogohanda Mosesehondo lene.

21

*Wali agali garabaya biabe ale biaga karu handayaho holene mana ogo
(Mana Loyane 15.12-18)*

¹ Anduane Homogohanda bi laabo halu lalu, Isaraele wali agalihondo bi mana ogo lamibe.

² Isaraele wali agali bu karu aria degeme tininaga garabaya biabe ale biaga helo yolo mialu helarimiyagua mali waragariani hangu biabe bialu helalimu. Ani bialu mali kane haragola ti pelo go-lope halimu. Ti pole howa muni mbira ibu anduane kagohondo mia nabi pelo wahalimu.✧

³ Ibugua tinaga garabaya biabe ale bule ibiyangi ibu wali dabu nabi heneyagua nde ibuni hangu polene nga. Abale ibu wali dabubi howa ibu one heba garabaya biabe ale bialu heneyagua nde ibu one heba pelo pudaba lolene nga. ⁴ Anigo ai anduanedago ibugua ibunaga biabe biaga ogoni wali mbira miragola walime waneigini taba hanayagua nde waneiginirubi walibi anduane ibuninaga helo wahalu garabaya biabe ale biaga agali biago ibuni hangu polene nga. ⁵ Ani buwa garabaya biabe ale biaga agali biago ibugua lalu, Inaga agali anduane kagobi i one waneiginirubi yu wahalu napole layagua ⁶ nde agali anduane kago ibugua ibunaga garabaya biabe ale biaga

✧ 21:2: LBM 25.39-46

agali ogoni Anduane Homogo andagaha haru polene nga. Ani bialu garabaya biabe ale biaga ogoni anda panga harabani helowayaguabi anda haneni helowayaguabi anduane kago ibunime agali ogoninaga hale diri bolo wulene nga. Ani bolo ngagola agali biago ibu anduane biagonaga garabaya biabe ale bialu haabo halu homalu waholebira.

⁷ Agali mbirame ibu wane garabaya biabe ale bilo lowa yolo biragola miyagua wandari ogoni ibugua garabaya biabe ale bialu mali karia howa agali garabaya biabe ale bialu hene golope halu pu laga ngadagua wandari biago golope halu pu nalolebira. ⁸ Agali mbirame wandari ogoni yolo bialu howa mani ibuni dabu bulene manda bialu yolo buwa dege ibugua wandari biago dabu bule manga hayagua nde wandari aba ibunime ibu wane lone yolo biadai bulene nga. Agali anduane biagome mana bayale bulene ngadagua ndo biyago ai ibugua agali dindi taraha howa ibiragohondo yolo bidaba lalu muni tagulene nawi.

⁹ Agali mbirame wandari mbira ibu iginime dabu bilo yolo biyagua nde agali ogoni ibugua ibuni waneore handayaho hagadagua handayaho holene nga. ¹⁰ Agali wali biago anduane kago ibugua wali mende dabu biyagua wali ala dabu biyago baya hangu handayaho holene nga. Ibugua wali mende biago dabu nabi howa mana ala biaga wiyadagua wali ala dabu binigonaga tomo agabi mialu ala hagadagua holene nga. ¹¹ Agali biago ibugua ogonidagua nabiyagua nde wali ala dabu bini biagohondo ibunaga muni ngiadai bia nale wahalu ibuni andaga pu lolene nga, lalu Anduane

Homogohanda lene.

Gungunaga mana ngago ogo

¹² Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Kirali gungu bialu karia mendealime mendealigo bo homelayagua nde бага biago ibuni homelo bo waholene nga.✧ ¹³ Anigo agali ogoni ibugua mendeali biago baro lalu ndo bame gungu bialu kabiria mememe bo homayagua nde bagago ibuni tano maru agali mememe bene ogoni ale ibida pialu ha do helo dabo ngeloleberogoha howa hada payabu hole polene nga.✧ ¹⁴ Anigo agali kirali gungu bialu kabira mendego keba howa homelo henemane bo wahayagua nde бага biago ibunibi nde bo waholene nga. Agali biagome mendealigo bo wahalu ibugua nahomole lowa inaga lomabu delolene dabu wabu wiagoha ibida piyagua ibu minalu haru pubagi howa ibuni homelo bo waholene dege nga.

¹⁵ Mbiralime ibu aba aiyabi bayagua ibuni nde homelo bo waholene nga.

¹⁶ Mbiralime wali agali mende kago minu page buwa yolo ngilo lowa mendealihondo minu miyaguabi ibuninaga garabaya biabe ale bialu helo minu helayaguabi ogonidagua biaga kago ibuni nde homelo bo waholene nga.✧

¹⁷ Mbiralali ibu aba aiyalahondo keba howa ha halu Anduane Homogohanda pani milo layagua ibuni homelo bo waholene nga.✧

¹⁸ Kirali gungu bialu mendego kangomebi gimebi ege tolemebi benego homa nabiyagua

✧ **21:12:** LBM 24.17 ✧ **21:13:** Dag 35.10-34, Man 19.1-13, Yos 20.1-9 ✧ **21:16:** Man 24.7 ✧ **21:17:** LBM 20.9, Md 15.4, Mg 7.10

baga hayago ibuni pani mulene nawi. Benedago ibu ibuni andagaha dagiani wuwa ¹⁹ mani lone heyalu halimbu yalu tagira poragola agali baga biago ibunime bene warago wiyagonaga muni mbira mulene nga. Muni biabe bulene winigo bayagome ibuni yolo biabe bibe nahedagola buru paluebira manda bialu dabi helo ngatagi yolo miagadagua mialu holene nga.

²⁰ Garabaya biabe ale biaganaga anduane mbi-rame ibunaga garabaya biabe ale biaga wali agaliyaguabi mbirago kangome baragola ogonin-giore abale tongolo miyagua nde anduane ogoni ibuni pani nelu milimu. ²¹ Anigo mbirali biabe bia haga bayagua abale barangiore homa ndo horo kiru tebirubi wuwa homayagua nde ogoni andu-anedago ibuninaga munime yolo bialu ibunime hameleda ale bulenaga ani yolo bu helenego ai mani ibuni hame handa walia holebira. Hame handa walia holebiragome pani ogoni karulapego tigua pani lone namilimu.

²² Kirali gungu bialu karia wali nuyi mbira bedagoha gungu buya howa wali ogoni hangedaragola gali tombaha bedago mo ko haragola yu wahalu wali ibuni mo ko nahe bayale bereagua nde wali hangedene biago agalini kagome hangedayagohondo yolo bia laradagua bulene nga. Anigo tinaga mana dabaki haga karume karulape ogodagua mibeheda laradagua wali agalini biago ibu mo yulene nga. ²³ Ai wali biago hangedayagome mo ko hayagua nde hangedayago ibuni pani ogodagua mulene nga. Wali biago homayagua nde agali hangedayago ibunibi homelo bo waholene nga. ²⁴ Ani bialu

de bo hundia hayagua nde ibuninaga debi bo hundia halu ne bo hondayagua ibuninaga ne bo hondalu gi bo podayagua nde ibuninaga gi bo podalu ge bo podayagua nde ibuninaga ge bo podalu bulene nga.☆ ²⁵ Ani bialu wali irame heda hayaguabi tingini maruha mo ko haragola tingini dere timbuni biyaguabi gewame bo baulo wahayaguabi uruni biyadagua agali ogoni ibunihondo biadai biai holene nga.

²⁶ Agali mbirame wali agali ibunaga garabaya biabe ale biaga karu aria mbiragonaga de bo hundia halu mo ko hayagua nde anidagua biyagome ibu garabaya biabe ale biyagonaga yolo biadai biradagua ibu bame golope halu andaga pu lolene nga. ²⁷ Wali agali garabaya biabe ale bialu haga karu aria mbirago anduane kagome baragola ibunaga ne bo hondayagua nde ibunaga anduane kagome ne bo hondayagonaga yolo biradagua ibu bame golope halu ibuni andaga pu lolene nga, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo, Isaraele wali agaliruhondo lamibe, lalu lene.

Nogo bulumagame mbirali mo ko hayagua bulene ngago

²⁸ Anduane Homogohanda laabo halu ogodagua laya. Bulumaga mbirame ibunaga hagianeni ne gayane kagome wali agali balu homelayagua nde tigua bulumaga ogoni homelo bo waholene nga. Ani bialu nogo bulumaga ogoni nanalimu. Bulumaga aba kagohondo abi bia lalubi nalalimu. ²⁹ Ai nogo bulumaga ogonime ala keba haabo halu wali agali bama

☆ **21:24:** LBM 24.19-20, Man 19.21, Md 5.38

ibaga biaabo haga kago hondowa wali agalime bulumaga anduane kagohondo bi hongo howa lamiaabo haragola ibugua bi hale nahe tingi halu ibunaga bulumaga pabeha hela nabiyaguabi nde ogodagua bilimu. Nogo bulumaga biagome waliyaguabi agaliyaguabi bo wahayagua nde ibunibi nogo aba kagobi kirabali homelo ege toleme bo wahalimu. ³⁰ Bulumaga aba biagome ibuni nahomolenaga muni yolo mule manda biyagua nde muni yolo ogodagua bulene nga larago laradaguaore yolo biyagua nde karulape ogoni. Ani biragome ibu homa nabi helolebira. ³¹ Bulumagame wandari igiribi mbira bayaguabi nde mana mbiraore ogonidagua dege bulene nga. ³² Bulumaga mbirame wali agali garabaya biabe ale biaga karu aria mbirago balu homelayagua nde bulumaga aba kagome wali agali homayagonaga anduane kagohondo muni kina handari tebira ale (300) mialu nogo bulumaga biago ibuni homelo wali agali tigua ege toleme bo wahalene nga.

³³ Agali mbirame gundu uli bu yi hene ngago mo wabia howa duguaho ngelayaguabi gundu uli gahenge timbuni tombowa bu yi nahe ngagoha nogo bulumaga dongiru mbira pilalu ³⁴ homayagua nde agali o biagome nogo homayago anduane kago yolo bialu nogo homene biago ibuni dawa nolene nga. ³⁵ Ai mbiralinaga bulumaga hinidago mendealinaga bulumaga kagome balu homelayagua nde nogo hayaga kago anduanebi homene ngago anduane kagobi libu haru nogo hayaga kago muni taguialu muni libuni talebu ki halu nogo homene ngagobi libuni

bo daga bulene nga. ³⁶ Ai nogo bulumaga hayaga biagome ogonidagua biaabo haganego manda buwa anduane kagome bulumaga ogoni pabeha hela nabiyagua nde bulumaga homene anduane kago nogo mbira hada aribia halu nogo homene ngago ibuni dawa nolene nga, lalu Anduane Homogohanda lene.

22

Ko biragonaga mo tiga bulene mana lo ngago ogo

¹ Agali mbiralime mendealinaga bulumaga mbirayaguabi nogo sibi mbirayaguabi page bialu bayagua haru halu puwa muni miyaguabi nde nogo anduane kago hado aribia holene nga. Bulumaga mbiranaga bulumaga duria hado aribia holene nga. Nogo sibi mbiranaga sibi maria hado aribia holene nga. ²⁻⁴ Mbirale page biragonaga miadai bulene nga. Pageali kago ibugua miadai bulene mbira nawi heayagua nde ibuni nogo mbirale page biyadago anduane kagonaga garabaya biabe ale biaga holene nga. Ai nogo bulumaga dongi sibiyaguabi mbira page binidagoni balu nane ibu daluha heagua nde pageali kago ibugua nogo kira miadai bulene nga.

Mbiraga pagealime mbiralinaga anda gialalu anda pialu karia anda anduaneme hondowa pageali ogoni homelo bo tongolo milayagua nde anda anduane biago ibuha ko nawi. Anigo horombe bayagua anda anduane biago ibuhabi nde bia ko hene dege wulebira.

⁵ Mbiralime ibunaga nogo bulumagaru yupe howa ibuni daluhayagibi ibunaga pu mbira mini

gerebi lini dagane mabuhabi nalu heledagola bulumaga biarume agali mende daluhabi mendealinaga gerebi mabuhabi anda puwa nayagua nde nogo anduane kagome gerebi linibi tomo bayalore ibuni mabu tawe bialu mabu anduane kago yolo bulene nga.

⁶ Mbiralime ibuni dalu dangi teha bo delalu karia datimbu howa mendeali dalu ngagohayagi dama pialu tomo hengedarubi widi lini gandulo ngarubi dalu biyagua nde bo delaga kago ibugua tomo dayadago damene bibahende bu aribia holene nga.

⁷ Agali mbirame ibunaga muni dabudaburu agali mende ibu nenege kagome ngelo handayaho habe lalu mialu pedagola pagealime mo pagebu yalu pialu karia handa walia hayagua pageali ogoni ibugua mbirale mo page binigo aleore kira kira mo aribia holene nga. ⁸ Anigo pageali biago handa walia nahayagua nde agali mbirale uruni handayaho hagamago ibuni wali agali ngoai howa lotu laga ngagoria haru pu helolene nga. Ani haru pu heledemigola agali mbirale handayaho haga kago ibu ininaga deni howa ibugua lalu, Hene-neore larogo ina mbirale uruni mo page nabiore, lalu latagi holene nga.

⁹ Anidagua dege mbiralime nogo bulumagayaguabi dongiyaguabi sibiyaguabi agabi yari tara tarabi mbirago ibunaga nenege mende kagola inaga inaga lowa garere bialu hebiyagua nde kirabali inaga deni wali agali ngoai howa lotu laga ngagoria haru polene nga. Ogoriani howa daba handalu kamiria mendealime ke howa laya lalu ina dababagi harogo ibugua mende henene

laga kago mbira mbira uruninaga haluki dege dege miadai bulene nga.

¹⁰ Mbiralime nogo bulumagayaguabi dongiyaguabi sibiyauguabi mbirago ibu nenege mbira kagome hinu habe lalu pedaria nogo uruni mbirago homayaguabi mo ko hayaguabi wai tigurume wai anda ibuwa haru halu piyaguabi mbiralime handa nabiyagua ¹¹ nde libu haru ininaga deni wali agali mo ngoai howa lotu laga ngagoria puwa Anduane Homogo ininaga minini howa bi heneneorego latagi holene ngago ogo. Heneneore larogo inaga nogo ogoni ina bo pagebi hado pagebi nabiore kogoni, lolene nga. Anidagua laragola nogo aba hayadago ibugua mememe ereba hayadago hado aribia nahe wahabe lolene nga. ¹² Anigo mbiralime hado page biniyagua nde nogo hinu hayadagome nogo anduanedago nogo hado aribia holene nga. ¹³ Nogo ogoni nogo gabuame balu nayagua nde naya lalu anduane kago ibuni mo walia hole nalu ibira henedago mo yalu anduane karia polene nga. Ani bialu nogo gabuame nogo bo nayadagonaga miadai bulene nawi.

¹⁴ Agali mbirame ibu agali nenege kagonaga nogo bulumagame biabe bulenaga haru pialu karia mo koha homa biyagua nogo anduane ibuni nahende heagua nde agali o biagome ibu nogo anduane kagohondo yolo mulene nga. ¹⁵ Anigo ai bulumaga anduane libu haru mandagi kabiria homayagua nde mememe biyada lalu waholene nga. Ai nogome biabe bilo haru polenaga nogo aba biago muni marume yolo bialu haru peneyagua nde mo koha homa bidagola yolo mi-

adai bulene nawi. Yolo ala biyadagoni karulape, lene.

Mana lowinigo maru ogo

¹⁶ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Agali mbirame wandari mbira ibu agalila nahene biruwa mbirame dabu bule lo berelenebi ndo mbira bedago kayu biyagua nde agali ogoni ibugua wandari aba ala yolo bialu wariabu hende holene nga. Ani bialu ibu dabu bulene nga.✧

¹⁷ Anigo wandari aba biagome ibu wane agali ogonime dabu nabule layaguabi nde karulape. Ani layagua agali ogoni ibugua wandari hibaria berene yolo biagadagua wandari aba biago nogo tawa bo mulene nga.

¹⁸ Wali mbirame wali agali maru tomia biyagua ogoni ibu homelo bo waholene nga.✧

¹⁹ Wali agalime nogo biango karu baba kayu biaga heagua ogonidagua biaga kago homelo bo waholene nga, lene.✧

Mana maru ngago ogo

²⁰ Wali agalime mbirale loma bialu Anduane Homogo ihondo hangu ngulene nga. Anidagua nabi howa mbirale dama mitangi bialu gime wabini ngaruhondo lomabu miaga mbira heagua ogoni ibu homelo bo wahalimu.✧

²¹ Wali agali dindi tara tara ngaruha howa ibu hene karuhondo mo ko halubi genda mo mialubi mbira nabioire halimu. Ani larogoni irane tñibi nde bamba Iyibi dindiha anidagua dege harimigo

✧ **22:16:** Man 22.28-29 ✧ **22:18:** Man 18.10-11 ✧ **22:19:** LBM 18.23, 20.15-16, Man 27.21 ✧ **22:20:** Man 17.2-7

mitangi bialu halimu.✧ 22 Wali dalo ti agalini homene bedarubi waneigini ti aba aiyala homene bu karubi uruni mo ko nahalimu. 23 Tigua uruni mo ko harimiyagua nde tigua biamogo bia lalu ihondo bi laragola Anduane Homogo ina tinaga bi larago hale halu biamogo bulebero. 24 Ani bialu tihondo keba timbuni howa tinaga waitigi bu karume ti baba wai bialu ti mo ko howa bo hilo wahelo ibilolebero. Anidagua berogola ti one bedaru agalini nahe dalo bialu tinaga waneigini bu karu aba nahe hono wahene halu bulebira.

25 Inaga wali agali bu karu aria mbiraligo ibu muni nawi yagibano howa agali ogonibi kagome tinaga muni mo dano hayagua nde ti biy-inaya biagame muni bolangua howa bo yudai bule lowa mendealiha wia hagamogaga nabilimu. Tinaga dano harimigo tiga tiga ngiadai birangi bolangua howa ngi lolene nawiorego nalalimu.✧ 26 Mbiralime tinaga dano harimigo hongoleore lalu manane ibunaga dagare bulilono biaga aga tohe ngago tihondo ngiyagua nde horo ogonigi dege mbiraga ni palia nabidaore abale yu daibu milimu.✧ 27 Ani larogoni irane mbiraga dagare biragola tongobu paluene aga mende nawi howa mbiraore ogoni hangu wuwa dagare holebiragonaga laro. Ibunaga aga tohe dagarenaga biaga ogoni ti mo yu haabo harimiyagua nde ibuni mbiraga dagare biragola aga agome tongobu paluebadabe. Anidagua beramigola yagibano uruni tigua ihondo bi laragola ina wali agali tanabi dara

✧ 22:21: Har 23.9, LBM 19.33-34, Man 24.17-18, 27.19 ✧ 22:25: LBM 25.35-38, Man 15.7-11, 23.19-20 ✧ 22:26: Man 24.10-13

hai haga kogome tinaga bi larago hale halu bi-amogo bulebero.

²⁸ Ngode Datagaliwabe iniore kogohondo bi ko nalalimu. Ani bialu tinaga agali haguane kago ha halu ibu karia mo ko holene wilo lalu nalalimu.✧

²⁹ Tinaga mabuha widi linirubi gerebi lini ibanerubi olibe lini ibanerubi pigane boga birago inihondo lomabu ngulene manga nahalimu.

Ti igini wahene taba hanaragobi inihondo lomabu ngilimu. ³⁰ Ani bialu tinaga nogo bu-lumaga sibirume igini pigane wiragola horo karu angibuni baba helo wahowa horo halini haragola inihondo bo lomabu ngilimu.

³¹ Tioire ininaga wali agali kamigo manda bialu nogo tara tara bu karu aria mbira gabua karume bo wahene irabuha wiagua ogoni nolene naw-iorego manda bialu nanalimu. Wahalu biango karume nelo mo milimu, lalu Anduane Homogohanda lene.✧

23

Isaraele wali agalime mana bayale bulene winigo ogo

¹ Anduane Homogonaga bi mana Mosesehanda latagi halu lalu, Tigua hale halu kamiria ogoale mbira biyada lowa diburibu mbira lalu kane hale howa henene ndoyagua bi te ogoninaga latimbu nahalimu. Mbiralime mana pugualu nabulene nga lowini mbira biyane deme handarimiyagua nde godi deni ke howa biamogo bialu la nahe tigatiga latagi halimu.✧ ² Agali dewalime mana ko

✧ 22:28: Ab 23.5 ✧ 22:31: LBM 17.15 ✧ 23:1: Har 20.16, LBM 19.11-12, Man 5.20

ngago bialu hai heagua nde ko biaga uruni talialu mana ko biradagua tígua nabilimu. Agali dewalime godi deni howa godi larago la ko helonaga bi mo lingilungu biyagua mana ogoni biradagua nabilimu. ³ Mbiralime agali ko yagibano kago godini haru íbu helayagua nde ko ogoninaga bi lahalu mo wulenaga godi ke howa bi nalalimu.✧

⁴ Tínaga waitigi kagonaga nogo dongi bulumagayaguabi mbirago pora bialu tí daluha íbu heagua nde nogo anduane ibu karia haru dai bilimu.✧ ⁵ Ani bialu waitigi kagonaga nogo dongi mbiragonaga erekunini dabudabu yu kaore harigani pilo wiagua nde tínaga waitigi hayadago biamogo bialu nogo pilo ngago mo heya halimu. Ibu harigani pilo ngelalu napilimu.

⁶ Agali yagibano mbira godi lole lowa lalu karia tígua bime bope halu mo hondo howa mo luluya nahalimu.✧ ⁷ Agali mende kago baba ke howa noa taini godi nalalimu. Agali ko nabi mbira kago bameore godi deni íbu helarimiyagua ibu helowa homelo bo wa nahalimu. Mana ko ogonidagua birago ibu ina dabaki harogola ke howa godi laga kago ibu ke hayagonaga pani nolebira. ⁸ Mbiralime ke godi lolenaga ke halu bi lahabe lowa muni ngiyagua muni ogoni mo yulene nawi. Mana ko ogonibi biragome agali ko mbira nabi kago bi degeme mo luluya halu godi lolene ngago ndo la ko helaga ka.

⁹ Wali agali dindi tara taraha howa tí daluha íbu hene maru heagua nde urunihondo mana ko nabi bayuwa helo halimu. Anidagua bulene ngago

✧ 23:3: LBM 19.15 ✧ 23:4: Man 22.1-4 ✧ 23:6: LBM 19.15, Man 16.19

irane t́nibi nde Iyibi dindiha hemiria Iyibialime t́hondo biyago mitangi bialu ani nabilimu.✧

Mali kanengi howa bulenebi horo kaneni howa bulenebi mana lo ngago ogo

¹⁰ T́naga mabu ngamiruha mali waragaruni tomo hangarimigo bialu t́ni nolenaga ngelaga bilimu.✧ ¹¹ Anigo mali kane haragola dindi ibu emene ngelo wahowa mabuha tomo minana andaho karu nabilimu. Mabuha hangabi nabule dege. Dindi ibu emene bame ngelo wahalimu. Pu mbira lini daga mini gerebi mabu ngamiruhabi olibe mabu ngamiruhabi ani dege bilimu. Anidagua bidamigola wali agali yagibano karu ti tomo uruni bu nalu helo. Ti bu nalu howa ibira harago nogo ega biru karu ti nalu helo yupe halimu.

¹² Sarere bibahendeangi horo waragaru biabe bialu halimu. Anigo horo kaneni biabe damenego bibahende nabi h́alo hai halimu. T́naga wali agali biabe bia haga bu karubi hongo mialu horo ogoningi h́alo helo. Wali agali dindi taraha howa íbu hene karubi bibahende h́alo haga bilo helalimu. Horo ogoningi t́naga nogo dongi bulumagarubi biabe nabi dege h́alo helo helalimu.✧

¹³ Anduane Homogo inime bi o larogo baya hangu hale howa taluwa bialu halimu. Mbi-rale dama mitangi bialu bi pupu wule gime wabini ngaruhondo bi pupu nawi halimu. Mbi-rale uruninaga minibi naloleore lalu hongo howa

✧ **23:9:** Har 22.21, LBM 19.33-34, Man 24.17-18, 27.19 ✧ **23:10:** LBM 25.1-7 ✧ **23:12:** Har 20.9-11, 31.15, 34.21, 35.2, LBM 23.3, Man 5.13-14

larogoni, lalu Anduane Homogohanda Moseseha howa latagi hene.

Anduane Homogo mitangi bialu lotu lolene timbuniore mali mbira andaneha halu tebo wubagi helenego ogo

(Haru Penego 34.18-26, Mana Loyane 16.1-17)

¹⁴ Anduane Homogohanda lalu, Mali mbira mbiranaga andaneha horo timbuniore ihondo mitangi bialu lotu lolenaga halu tebira daba bag-iho ngelalimu. ¹⁵ Horo timbuni mbirago Mberedi Yidi Nahe Hirini Nolenengi t_{ini} mo mogobu howa inihondo mitangi bialu lotu lalu holene nga. Ege Abibi haragola ina bilimu lalu langirudagua t_i mo mogobu howa horo karu mberedi yidi nahe hiru nalu halimu. Bi ani larogoni irane ege ogoingiore inime t_i Iyibi dindiha howa haru tagira ibirugoni. T_{igua} i mitangi bialu lotu lele eberemingi mbirale ihondo ngulenaga lomabu wirimigo mo yalu ibugu bilimu.✧

¹⁶ Horo timbuni mendego t_{inaga} mabuha tomo henedemigo liniru pigane daramiangi horo uruni mini Mabuha Widi Lini Bogabi Gandulo Winigonaga Horo lalu uruningi i mitangi bialu lotu lalu holene nga.✧

Horo timbuni tebonego Anda Nemandaha Palu Holenengi t_{inaga} mabuha ira lini dedaru boga birangi tagira ibulebira. Horo uruni tagira ibirangi t_{inaga} ira olibe lini dedarubi gerebi lini

✧ **23:15:** Har 12.14-20, LBM 23.6-8, Dag 28.17-25 ✧ **23:16:** LBM 23.15-21, 23.39-43, Dag 28.26-31

dedarubi dalu kamingi anda nemandaha ho halimu. ¹⁷ I Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabe kogo ina mali mbira mbirago andaneha horo timbuniore halu tebira uruni ihondo mitangi bialu lotu lalu halimulo daba bagiho nge-larogo uruningi Isaraele agali bibahendeore i mitangi bialu lotu lole ibu ngoai ho halimu.

¹⁸ T́gua ihondo nogo mbira bo lomabu ngialu howa mberedi yidihe hirini nangilimu. Mbirale bo lomabu delaramigonaga abene habaneru horo mendengi nangelalimu. Ogoningiore delai halimu.

¹⁹ T́naga tomo hingedemiru ariame lini pigane bogabi bayaleore daramirunaga maru Anduane Homogo t́naga Ngode Datagaliwabe inihondo lomabu ngule inaga anda yalu ibalimu.*

T́gua nogo meme igini sibi iginiyaguabi mbi-rago ibu angibuni andu ibane beha hambu yu delaramigoha delamaga nahalimu, lene.

Anduane Homogohanda buleore lalubi bi galonebi laga binigo ogo

²⁰ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Bi o larogo hale halimu. T́ poleberemigoha inaga dahuliyali t́ mamage helonaga ala mo bamba halu pelolebero. Ani bialu t́ dindi mbira ina ngulenaga manda mandabu ngeledo larugoha haru polebira. ²¹ T́gua ibunaga bi larago hale howa talialu bilimu. Inimeore ibu t́ heba helo ibilarugo ai inibi ibu heba mandagi kogo wali agalime ibunaga bi mo wahalu mana ko birago hondowa ibugua ko ogoni wa naholebira.

* 23:19: Har 34.26, Man 14.21, 26.2

²² Anigo tígua ibunaga bi hale halu ina bilimu ledodagua biai halu harimiyagua nde ina tínaga waitigi bu karu baba wai bialu bope holebero.

²³ Inaga dahuliyali kago ibugua tí haru halu Amoro dindibi Hidi dindibi Perese dindibi Kenana dindibi Hibi dindibi Yabusu dindibi dindi uruniha pialu biragola ina wali agali uruniha karu bibahende bo amo lolebero. ²⁴ Tígua dindi uruniha puwa mbirale dama mitangi bialu gime wabini ngaruhondo ge duli hanga howa bi pupu nawilimu larogoni. Tígua bi pupu wialu howa biagane mana ngarubi nabuleore larogoni. Tí puwa tinaga bi pupu wiaga anda bu heledaru bo giallo wahai halu mbirale bi pupu wulenaga wabu ngeledaru bibahende dambu gingirulobaga bu wahai halimu. ²⁵ I Anduane Homogo tínaga Ngode Datagaliwabe kogo nde tígua i mitangi bialu ihondo hangu lotu lalu halimu. Anidagua bialu harimiyagua nde ina tí mo bayale halu tomo ibabi nalu halimulo ngialu tínaga warago tara tara ngaru mo wahai holebero. ²⁶ Tí dindiha wali tí one bedarume waneigini nataba hene berelo mbira ina mo wa naholebero. Bibahendeme waneigini gali taba hanaiore holebira. Tí nibi nde dindini luore howa hodagua halu homoleberemi.

²⁷ Inime tí poleberemigoha pu bamba halu puwa wali agali tara tara bu karu ihondo gi helo mo gi holebero. Tínaga waitigi bu karu tibi tihondo gi helo mo gihaga bialu mo luluya ho helolebero. Ani berogola tí handalu ibida piai helolebero. ²⁸ Dindi tí poleberemigoha wali agali hayaga aleru bamba halu pelolebero. Anidagua pelarogola wali agali hayaga ale urunime Hib-

ialibi Kenanalibi Hidualibi bibahende wara pelai holebero. ²⁹ Anigo wali agali uruni mali mbira hanguni waratagi hai naholebero. Ani waratagi hai haruyagua nde nogo gabuabi ega tara tarabi dewa bedarume dindi ti karulai halu tí mo ko holobadago ³⁰ ina ti hendore waratagi haga bulebero. Ani buwa tí ho dewa halu dindi emene karula dindi aba emene bo taliatagi ha bigi bialu dindi tí karulo halimulo mo ngiai holebero. ³¹ Tí halimulonaga dindi tubari iba solowara mini Iba Daramabi laga bedago angeha Agaba dindi ngagoria howa pialu iba solowara timbuni Meditereni-ana bedagoria tagira polebira. Ani bialu tubari uyurayaginaga iba timbuni mini Yuberedisi poragoria howa daliape halu dindi abene unurayagi dindi ko wali agali nahaga ege kekekele ngagoria tagira polebira. Dindi uruniha agali dindi aba bu karu baba wai bilimulo hongo karulapeore ngerogola tígua dindi ogoniha anda puwa wali agali uruniha karu bo taliatagi hai holeberemi. ³² Ani anda puwa tígua wali agali dindi ogoniha hene karu bababi tinaga bi pupu wiaga gime wabini ngaru bababi habo nalolene bi mbira buleore lalu lo wia nabilimu. ³³ Ani bialu wali agali ogoniha hene karu tínaga dindi ogoriani helo nahelalimu. Helarimiyagua wali agali urunime tí mo hondo harago nahende henene larabe toba howa tígua inihondo ko buligonaga laro. Tígua tinaga bi pupu wulenaga gime wabini ngaruhondo bi pupu wialu harimiyagua tí mo ko halu piloleberemi, lalu Anduane Homogohanda Moseseha howa bi ogoni latagi hene.

24

Habo Nalolene Bi lowinigo mo hongo henego ogo

¹ Ani biyagola Anduane Homogohanda Mosese-hondo lalu, Mosese-o hari ogoni iraga lalu *ḡ* kografia íbu. *Í* ibalu Aronobi Nadababi Abihubi tígua Isaraele wali agali haru haga agali pira karia (70) biarubi tí haru ma lalu ibalimu. Ani bule ai áyu ibalu howa tí o kaundia kamigoriani howa bulu paluwa *ḡ* mitangi bialu mo dunini howa lotu lalimu. ² Maru o mini laruruni mbira *ḡ* kogoria hapara hole ndogo homane *í* hanguore *ḡ* kogoria kaware ibabe. Ai wali agali bibahende hari ogoha mbira ge haraga lalu ibulani handabe, lene.

³ Ani laya handala Mosesehanda wali agali hearia puwa Anduane Homogohanda bilimu lalu bi layagobi ogo nabilimu lalu mana lamiyagobi bibahende Isaraele wali agali lamiai hene. Ani lamiyago hale howa wali agali bibahendeme ladai bialu lalu, Iname Anduane Homogohanda layadadagua bibahendeore hale lalu biai hole-berama, lai hene. ⁴ Anduane Homogohanda bilimu lalu bi layago Mosese ibugua bibahendeore gilibu wiai hene. Ani bialu horo mendengi egere-bagiore ibugua lomabu delagane dabu mbira hari biago tenaha bu helene. Ani buwa ibugua *tole* homberia (12) Isaraele hameigini homberia (12) hayago ta howa ibugua hongo mabu bini. ⁵ Ani buwa ibugua igiri daliahe hearume nogo bulumagaru Anduane Homogola ho gimbu bulenaga bo delo mule pudaba, lene. ⁶ Ani bialu Mosese ibugua nogo biaru darama hanuni yabu

lowa halu mende ibu beha hambu ngelowa halu mendego dabu biago ha odo bade hene. ⁷ Ani buwa ibugua habo nalolene bi lowini mbuga Anduane Homogohanda bi lenego gilibu wini biago muwa bi dalimu lowa wali agali hale hai helo dagalope hene. Dagalope hai heagola hale howa wali agalime Mosesehondo lalu, Iname Anduane Homogohanda bi olayadagoni damenego bibahendeore hale halu biai holeberama, lai hene.

⁸ Ani layagola Mosesehanda nogo darama beha hambu wiyago muwa wali agali bu hearuni tandala ba hene. Tandala ba halu howa lalu, Anduane Homogohanda tí baba ibu baba *je* lalu habo nalolene bi lowinigo lo yu tiga birimigonaga mo hongo hagane darama ogoni, lene.✧

⁹ Ani lalu bialu Mosesebi Aronobi Nadababi Abihubi tigua Isaraele wali agali haru haga agali pira karia (70) biaru ti hari biago ha iraga halu pene.

¹⁰ Ani puwa tigua Isaraele wali agalinaga Ngode Datagaliwabe biago hearia de hendene. Ngode Datagaliwabe ibunaga ge habe yaraga howa nira buguni hari damindinigobi ku tagalitaya ale domodomobi wuyu pearia hendene. ¹¹ Isaraelenaga agali haguane uruni ti Ngode Datagaliwabe de handayagonaga ibugua ti mbira mo ko nahene. Ti ibu de hondowa agali biaru tini mandagi biruwa tomobi ibabi mandagi nene.

Mosese Hari Sainaini henego ogo

¹² Ani buwa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Hari ogoni iraga halu *i* kogoria ibabe. *í* kogoria *í*bu kegola *ina* ege *tole* mbalape kirani *inaga*

✧ **24:8:** Md 26.28, Mg 14.24, Lg 22.20, 1 Ko 11.25, Hi 9.19-20, 10.29

mana lo wirugo Isaraele wali agalime bilonaga gilibu ngogo ogoni nguliya, lene. ¹³ Ani layagola Mosesebi ibunaga biamogo biaga Yosubi libu harume Mosese ibu hari loma bini biagoha iraga halu pelonaga manda manda bini. Manda manda biai howa Mosese ibu hari biagoha iraga halu pialu hene. ¹⁴ Pialu howa Mosese ibugua Isaraele wali agali haru haga biaruhondo lalu, Iyame pialu dai bulubago tigua anda birimaru o karunigo uruniha palu halimu. Arono Huala libu tí heba o haramigonigo bi lo tabolene mbira wigi birangi ogolabo karia pugu bilimu, lene.

¹⁵ Ani lalu bialu Mosese ibu Hari Sainai iraga halu pialu hearia beralibame hari biago dambi ho hene. ¹⁶⁻¹⁷ Anduane Homogo ibuni íbu howa ibunaga wá holene de mborerebi hiriribigo hari biagoria hope hene. Wá hope hayadagoni Isaraele wali agali tigua handalu hearia hari biago nenenira daradagua biyaria hendene. Ani bialu horo waragaru hari beraliba biagome hari biago dambi ho wiaabo hene. Ani buwa horo kanegoria Anduane Homogohanda beraliba biagoha howa Mosese olene. ¹⁸ Ani olayagola Mosese ibu hari biagoha iraga halu piaho wialu beraliba biagoha anda pene. Anda puwa o biagoniha horo mbi heba pira maria (40) ho haabo hene.✧

25

*Anduane Homogonaga Balai Anda bulenaga
mbirale mulene nga lenego ogo
(Haru Penego 35.4-9)*

✧ 24:18: Man 9.9

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lala, ² Isaraele wali agali bu karuhondo lamialu, Tígua mbirale ihondo loma bialu ngulene manda bu kamiru tanabi loma bialu ngilimu, labe. Tigua ngiraru ale bibahende mo ya dege bibe. ³ Lomabu ngiraru ngolobi silibabi boronosibi uruni lomabu ngulene nga. ⁴ Ani bialu nogo sibi irinime pu wabini mindibi hari mindini handalehebi tagalitayabi mo daramabi hene ngarubi aga baya taraore ngarubi nogo meme irinime wabini labolabo baya taraore ngarubi uruni lomabu ngulene nga. ⁵ Ani bialu nogo sibi wangabenaga dongone mo daramabi hene ngarubi wena timbuni iba tia alenaga dongone bayale ngarubi ira bayale mini agasia laga kagonaga gabini bayale ngarubi loma bulene nga. ⁶ Ani bialu lamu hale delolenaga olibe lini ibanebi mbirale ininaga wiabagi hene ngelonaga padua ngabi tara tara ngaru heba biamaga hene ngarubi ira hagua ngabilo delaga inisenesi ngarubi lomabu ngulene nga. ⁷ Ani bialu ege tole muni dewaoreme yolo miaga tara tara ngarubi loma binigo mo miaga agali haguane timbuninaga aga mini ebodi mo yáribia halu labolabo galuhombeni karulaga ngagobi mo yári bia holenaga migi bulene nga.* ⁸ Ani bialu ini tí heba mandagi holiya inaga Balai Anda mbira

* **25:7:** Aga mini ebodi emene tubagi labolabo baya gibioreme wabu winigo ogoni loma binigo mo miaga agali haguane timbunime karulaga hene. Ebodi ogoni buhayagi daligani labolabo emene mende galu hombeni karulagane biagonaga pogedi ale lebu ngagoha ege tole emene kira mini Urimu Tumimubi wiaga. Be 28.30 handabe.

tínaga balai anda bu kamiru dombeneha bia halimu, lalu wali agali lamibe. ⁹ Ai ñnaga anda ogoni ogobi helo lalu andanaga magi manda ñna ñhondo mo walia harodagua bilimu, lene.

Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi wabulene nga lenego ogo
(Haru Penego 37.1-9)

¹⁰ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Wali agali tígua Mbogoyi mbira ira agasia dibu pelowa mbaraleore ngagome wabilimu. Mbogoyi ogoni luninaga magi sendimida emene handari mbirani pira mbira (110) arane timbuninaga magi sendimida emene pira waragariani waragaria (66) manda bima iraga halu magi sendimida emene pira waragariani waragaria (66) helo wabilimu. ¹¹ Ani bialu ngolo bayaleore irani do taulo wahene ngarume Mbogoyi ogoni tagira tamuhabi baya hangu paraho dambi halu bu gimbu bini nene pugu bidadagua ngolo baya uruni ariame mo homane howa paraho mabu bilimu. ¹² Ani bialu Mbogoyi ogoni iraho yulenenaga gi pagida ale holene gimbuni maria ngadagua mabubi maria ngolome dege wabuwa gene maria dindiha karu ta howa wabu helalimu. Gene mende mendehabi kira labolabo helalimu. ¹³ Ani biai howa Mbogoyi iraho yulenenaga ira agasiame ira kira wabu ngelalimu. Ani ngelowa ira ogoni labobi ngolome para hadambi dege halimu. ¹⁴ Ogoni biai howa ira ogoni labo Mbogoyinaga gene dindiha mbirale mabubi gi pagida ale ngolome wabu helarimigoha Mbogoyi iraho yalu polenedagua abe tale buwa mo karulalimu.

15 Ira kira Mbogoyi iraho yulene ogoni labo golo wia nabi Mbogoyi heba kaore ani wiaabo helo helalimu. 16 Mani ege tole mbalape kirani inaga bi mana wabu nguleberogo Mbogoyi ogoniha wilibimu.

17 Ani bialu mbogoyi ogoninaga panga ngolo bayaleore ngagome wabuwa luninaga magi sendimida emene handari mbirani pira mbira (110) wialu arane timbuninaga sendimida emene pira waragariani waragaria (66) ngelo wabu helalimu. Ogoriani howa wali agalime mana ko biniru domo waholene wulebira.✧

18 Ani buwa tigua dahuliyali handalehe kira ngolo bayaleorerume baya hangu hamame bo dambu tiga bigi buwa wabilimu. 19 Ani wabuwa Mbogoyinaga daligani mendego gi tigaha mendego gi lehayagi lowa talebu helalimu. Tigua ngolome Mbogoyinaga pangabi dahuliyali handalehe ogonilabobi wabilimu. Mbirale uruni ti hangu hangu wabia ndo Mbogoyi pangabi dahuliyali handalehebi bibahende mbiraoreha wabu gimbu bini ngelo wabilimu.

20 Dahuliyali handalehe kira ogonilabo libuni handa edene buwa Mbogoyinaga panga daligani wali agalinaga ko domaga laga ngagoria helalimu. Libunaga babaganeme Mbogoyinaga panga yula dambi hai helo helalimu. 21 Ani biai kamigola ege tole mbalape kirani inaga bi mana gilibuwi nguleberogo Mbogoyi biagoha ogonilabo mo ngelowa panga payalimu. 22 Ani bu ngeledemigola ini ibalu ila Mbogoyi panga wali agalinaga ko domaga ngagoria lola holebero.

✧ 25:17: Hi 9.5

Ini dahuliyali handalehe kira handa edene bu heledamigoria hanuni íbu howa ina íhondo inaga bi mana latagi halu holebero. Anigo bi mana uruni Isaraele wali agalime taluwa bialu helo ina tihondo lamulene nga, lalu Anduane Homogo ibugua Mosesehondo lamini.

Anduane Homogohondo mberedi lomabu minigo mo wulenenaga dagia wabulene nga lenego ogo

(Haru Penego 37.10-16)

²³ Anduane Homogohanda ogodagua laya. Tebolo dagia mbira ira agasia dibu pelowa ogonime wabilimu. Tebolo dagia ogoni luninaga magi sendimida emene pira halirani halira (88) aranenaga sendimida emene pira mariani maria (44) wialu daliganaga sendimida emene pira waragariani waragaria (66) helo wabilimu. ²⁴ Ani wabu ngelowa ngolo bayaleme paraho dambi halu tebolonaga gibuni nene ngadagua ngolo mo homane howa paraho dambi halimu. ²⁵ Ani buwa tebolo nenení ngolome paraho mabu bulenego tohenaga magi sendimida emene halira helowa ogonime tebolo nenení ngolome para hayago lone paraho dambi halu tebolo nene bibahendeni paraho mabu bupe halimu. ²⁶ Ani buwa tebolo biago iraho yulenenaga ngolome wabini mabubi maria gi pagida ale wabuwa gene maria kagoha ta howa wabu helolene nga. ²⁷ Ani bialu tebolo iraho yulenenaga mabubi uruni gi pagida ale ogoni tebolo gene maria kago tiga tiga nene ngolome paraho dambi hayago andaneha dege haparaho helolene nga. ²⁸ Ani buwa ira agasiame tebolo

iraho yulene kira manda mandabu ngelowa ngolome paraho dambi halimu. ²⁹ Ani bialu waini iba loma binigo odo delolene ndisibe mbira wabialu beledibi be marubi wabia dege bilimu. Be uruni bibahende ngolo bayale hangume wabiai halimu. ³⁰ Ani bialu tígua mberedi ihondo lomabu ngeremigo bibahende ininaga deni tebolo dagia ngagoria yu puwa ngelalimu, lalu Anduane Homogohanda lene.✧

*Lamu hale wiagane irane mbiraoreni gebagene kariahe wabulene nga lenego ogo
(Haru Penego 37.17-24)*

³¹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Tígua ngolo bayaleorerume lamu hale wiagane irane wabu helalimu. Hamame ngolo baya hangu dambu tiga bigi buwa lamu hale gene helolene tene baya hangu ngelowa irane ogoriani mo karulo helalimu. Ani buwa lamu hale-naga gene kagoria ginigene helowa wabupe halimu. Ani buwa ngolome dege balawaya wabuwa lamu hale gene ogoniha wabu gimbu bigi bilimu. ³² Lamu halenaga irane ogoriani ginigene waragaria wabuwa abene mendeha tebira mendehabi tebira dege dege wabu helalimu. ³³ Lamu hale gebagene biarunaga mbira mbirani balawaya ira amononaga lini ale tebira dege dege wabu helalimu. ³⁴ Lamu halenaga iraneni balawaya bayale ira amononaga lini dedaligobi mitangi bialu maria wabu helalimu. ³⁵ Ani biai howa lamu hale gebagene biaruni andanehayagi balawaya yuni ale mbira mbira wabuwa helaga bilimu. ³⁶ Ani

✧ 25:30: LBM 24.5-8

bu ngelowa hamame bo ndibulaga bialu mo mbi-raore howa wabu gimbu biai halimu. ³⁷ Ani biai howa lamu halenaga dolene karia wabuwa irane manda mandabu wirimigoria berelaga bilimu. Ani buwa lamu hale wá haragome inaga Balai Anda kagoha daanda helonaga baya hangu mo dabadaba howa mo tiga bu ngelalimu. ³⁸ Ani buwa ira dedago tabolene pero mbira ngolo bayaleoreme wabialu beledi marubi wabilimu. ³⁹ Lamu hale wabulenenaga gene biagobi bibahende wabulenenagabi ngolo genda magi kilogarama pira tebirani duria (35) mo ngelowa bulene nga. ⁴⁰ Tígua mbirale uruni wabule howa ina ogobiore bilimu lalu hari nene biagoria howa walia harugoni manda buwa langirudagua bilimu, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lamini. ☆

26

Anduane Homogonaga Balai Anda bulene ngago ogo
(Haru Penego 36.8-38)

¹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Tígua inaga Balai Anda bule anda dangi labolabo pu payini bayaleore mindibi hari mindini handalehe ngarumebi tagalitaya handalehe ngarumebi daramabi ngarumebi wabini ogobi dege dege labolabo pirame bulene nga. Ani bialu aga lebiaga pume dahuliyali handalehe labolaboni lebiamaga halimu. ² Labolabo pira bibahendego ogobi dege dege wabu ngelalimu. Luninaga magi mida homberia (12) yangalenaga mida

☆ 25:40: Ab 7.44, Hi 8.5

kira lowa wabu ngelalimu. ³ Ani buwa duria halu mbira lebumaga halu duria mendego halu mende lebumaga halimu. ⁴ Ani buwa labolabo ogonilabo mo gimbu bulenaga aga mindibime mabubi gi pagida ale wabuwa lene leneha mo gimbu bulenedagua helaga bilimu. ⁵ Gi pagida ale uruni labolabo ogoni kirabalinaga arane mende mendehayagi dege pira duria (50) labolaboni helaga bilimu. ⁶ Ani bu helowa ai labolabo timbuni biagolabo kirabali mo gimbu bulenaga ngolome wangobi pira duria (50) wabilimu.

⁷ Ani biai howa mani Balai Anda dangi timbuni mbira wabuwa inaga Balai Anda ogoni bu dangila dambi hai halimu. Anda dangi ogoni aga nogo meme irinime wabini bearia (11) bibahendeme bulene nga. ⁸ Uruni bibahende ogobi dege dege helo wabilimu. Luninaga ge magi manda bialunaga mida haleria (13) helo. Arane yangalenaga mida kirame bulene nga. ⁹ Ani buwa labolabo duria halu mbira lebu gimbu bialu labolabo waragaria halu mende lebu gimbu beramigola labolabo timbuni luni kira holebira. Ani bialu labolabo halu mende waragaria lebu gimbu bini biagonaga waraganego pau ladai buwa balai anda biagonaga harabahayagi dambi helalimu. ¹⁰ Ani buwa mbirale gi pagida ale pira duria (50) anda dangi mendegonaga gibuniha wabu helalu pira duria (50) anda dangi mendegonaga gibuniha wabu helalimu. ¹¹ Ani biai howa boronosime mbirale yania helolene wangobi pira duria (50) wabuwa Balai Anda dangi timbuni kira biago laboha wabu helaramigoha yaniaho helaga beramigola labolabo biago lebumaga hene mbi-

raore mbaule wulebira. ¹² Ani buwa anda dangi lalu kamiria luni bolangua holebirago ogoni inaga Balai Anda ogoninaga anda tibihayagi paulope howa luni helo wahalimu. ¹³ Ani bialu anda manda mende mendehayagibi luni bolangua ho kagome anda ibiduba helo gulatagi ho helo wahalimu. Anidagua biragome Balai Anda dangilo yi hai hene holebira.

¹⁴ Ani buwa Balai Anda dambi holenenaga kirabi wia dege bida. Mbirago nogo sibi wangabenaga dongone mo daramabi ho ngarume wabuwa mendego wena timbuni iba tia alenaga dongone ngagome wabulene nga.

¹⁵ Anda háinaga ira generu gimbu gimbu bulene ira mini agasiame bilimu. ¹⁶ Anda ira uruni luginaga ge magi manda bialu mida maria mbalape-naga sendimida emene pira waragariani waragaria (66) helo helalimu. ¹⁷ Ira anda háinaga gene uruni maru dindihayagi gimbu bilo manda bialu luniale tigi halimu. Ira bibahende luni tubagi lolani hondowa ogobi dege degeore tigi haga bilimu. ¹⁸ Anda háinaga ira kira kira dege dege daba hamagamaga buwa daga lamaga halu pira kira (20) mende mende lowa abene unurayaginaga wabilimu. ¹⁹ Ani buwa silibame mbogoyi emene dege dege pira maria (40) anda gene biaru berelaga bule wabilimu. Ai anda gene kira mbogoyi mbiraha helaga bilimu. Ani beramigome mbogoyi mo hongo holebira. ²⁰⁻²¹ Anda gene maru anda manda uyurayagi karubi nde ani dege bulene nga. Ani bialu anda gene pira kira (20) wabu manda mandabu ngelalu anda gene berelolene mbogoyi pira maria (40) silibame wabu ngelal-

imu. Silibame wabini mbogoyi kira kirani anda gene berelolene nga. ²² Ani buwa anda gene ni paliragohayagi waragara helalu ²³ anda gene kira mende manda tibila gimbu biragoha helolene nga. ²⁴ Anda háinaga gene manda tibila gimbu biragoha kira ogonilabo ho pagu pagubi lowa gimbu bima iraga helolene nga. Manda tibila gimbu birago bibahendehe ani dege bulene nga. ²⁵ Ani biragola anda tibihayagi anda gene halira halu siliba mbogoyi pira mbirani waragara (16) anda gene dindiha mo hongo holene wialu mbogoyi kirame anda gene mbira mo hongo holene wulebira.

²⁶ Ani buwa anda hái libu banga bulenaga ira mini agasia dibalu lunioneru pelo mbaralowa wilimu. ²⁷ Ira luni mbalape uruni aria duria anda hái manda abene unurayagi libu para halu duria mende uyurahayagi libu para halu duria tebone ni paliragohayagi libu para halu bulenaga ani dibu pelo manda bilimu. ²⁸ Anda hái libu para holenaga ira dibu pelaramigo lunaga anda magi manda buwa anda ibuniore karulape puguwa pelalimu. ²⁹ Ani buwa anda genebi anda ira karubi ngolome paraho dambi halimu. Ani buwa mandaha hái para haramigo yaniaho helonaga ngolome yania holene mabubi gi pagida ale maru wabuwa ira hái libu para kamigo yaniho helaga bilimu. Anda hái para holene ogoni ngolome paraho dambi halimu. ³⁰ Urunidagua biai howa Balai Anda ogoni ina ogobiore bilimu lalu hari nene biagoria howa walia harugoni manda buwa langirudagua bu helalimu.

³¹ Uruni biai howa aga labolabo baya taraore

mbira anda tamuha hobaki holene wabilimu. Aga timbuni ogoni pu tara tarame mo yári biahaga bialu howa nogo sibi irinime payini mo mindibi howa hari mindini handalehe ngarumebi mo tagalitaya ale hene ngarumebi mo daramabi ho ngarumebi mo yári bia halimu. Ani buwa dahuliyali handaleheru labolabo ogoriani lebialu yári bia halimu. ³² Ani buwa ira agasia mbira dibuwa anda gene ale maria wabuwa ngolome para hadambi halimu. Anidagua buwa silibame mbogoyi maria wabilimu. Ani wabuwa ira gene biago mbogoyi ogoriani helalimu. Ani helowa ira ogoriani aga yani helonaga wangobi mbira ngolome wabuwa ira maria ogoriani ta howa helaga bilimu. ³³ Ani buwa labolabo biago ogoriani mo gerela halimu. Mo gerela kamigola anda biago hobaki bulebira. Ani hobaki bu kagola Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi biago hobane tamuhayagi mo yalu puwa ogoniha nge-lalimu. Labolabo biagome anda biago mo hobaki kagola Hobane mbirago Loma Bia Hene halu Hobane mendego Loma Bia Heneore holebira.✧

³⁴ Ani kagola Habo Nalolenenaga Bi ege tole kirani gilibu winigonaga Mbogoyi biago tamu Hobane Loma Bia Heneore laga ngagoha mo wilimu. Ani buwa panga ngolome wabu wini biagome payalimu. Panga ogoriani ko binigo domo waholene wulebira. ³⁵ Ani bialu tebolo dagia biago anda Hobane Loma Bia Heneore hayago tagirahayagi mo wilimu. Anda háí abene uyurahayagi kagoria wiapara howa ngelalimu. Anda manda abene un-urahayagi lamu hale manda mandabu wini biago

✧ 26:33: Hi 6.19, 9.3-5

mo ngelalimu.

³⁶ Ani biai howa labolabo timbuni mbira anda ogoninaga panga helole wabilimu. Panganaga labolabo ogoni pu tara tarame mo yári biahaga bialu nogo sibi irinime payini mo mindibi howa hari mindini handalehe ngarumebi mo tagalitaya ale hene ngarumebi mo daramabi ho ngarumebi labolabo wabini ngaruni yári bia halimu. ³⁷ Ira agasia mbira dibuwa gene duria wabuwa ngolome paraho dambi halimu. Boronosime mbogoyi duria anda gene uruni helole wabu ngelalimu. Ani buwa mbogoyi duria uruniha ira gene duria biarua hanga howa labolabo gerela holene wangobi maru ira ogoriani helalu buwa labolabo biago ogoriani mo gerela halimu, lalu Anduane Homogohanda lene.

27

Lomabu delaga dabu wabulene nga lenego ogo (Haru Penego 38.1-7)

¹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Tígua ira agasia dibuwa lomabu delaga dabu mbira wabilimu. Gibuni gibuni bibahendeha ge magi manda bialu mandanaga ogobi dege dege mida kirani sendimida emene pira kira (20) helo. Daliganaga mida mbirani sendimida emene pira tebira (30) halu bilo wabilimu. ² Ani buwa nogo bulumaganaga ne gayane ale maria ira agasia biagome dege wabuwa gimbuni mariani helalimu. Ani buwa mbirale bulumaganaga ne gayane ale biarubi lomabu delaga dabu ogonibi bibahende boronosime paraho dambi hai halimu. ³ Ani buwa

ndisibe marubi ira pungaru hilo yulenaga wabilimu. Ani bialu nama tabuli ale emene marubi nama dege mende genehe mini pogobi beledibi bibahende ira punga hilo waholene ale uruni boronosime dege wabiai halimu. ⁴ Ani buwa mbirale ira delagane dagia diri dewawi dabu ogoninaga gene maria kagoria helole boronosime dege wabilimu. Ani buwa dabu ogoni iraho yulenaga mabubi mbira gi pagida ale dabu iraho yulenena ira helolene maria gene maria kagoha tahowa wabu helalimu. ⁵ Ani buwa ira delolene dagia biago dabunaga gene obeneni bapara howa hama pialu lina obeneni dege hairi helalimu. ⁶ Ani buwa mbirale mabubi gi pagida ale maria iraho yulenaga ira nguni pelolene biago nira dindihayagi gene maria biagoria bu gimbu buwa helalimu. Ira agasia pelowa kirago boronosime paraho dambi halimu. ⁷ Lomabu delaga dabu biago yalu pole howa ira kira ogonilabo mabubi gi pagida ale yulene dindiha manda bu helarimidagua mo karulalu yu pilimu. ⁸ Tígua lomabu delaga dabu ogoni ira pelene mbalapeme mbogoyi ale dege wabilimu. Ani buwa dindiha henge ngelo wahalimu. Abale ogodagua bilimu lalu amu hari nene wiagoria howa langirudagua bilimu, lene.

Anduane Homogonaga Balai Anda biago pabe bu mabu bulene nga lenego ogo (Haru Penego 38.9-20)

⁹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Tígua labolabo bayaleoreru wabuwa inaga Balai Anda kagoha pabe bu yanda holenaga bilimu. Labolabo ogoni unurahayagi aranenaga ge magi manda

bialunaga mida pira mariani maria (44) wabilimu. ¹⁰ Ani buwa gene pira kira (20) boronosime wabu wialu gene uruni helolenenaga mbogoyibi pira kira (20) dege boronosime wabu nge-lalimu. Ani bialu bubigi homane luni banga bulene silibame wabuwa gene wiaru bibahende daba ho gimbu gimbu bigi bilimu. Ani buwa labolabo bubigi homane luni banga bini biaruni gerela holenaga ta howa silibame wangobi wabu helalimu. ¹¹ Anda manda abene uyurahayagibi ogonidagua dege wabu helalimu. ¹² Ai ni paliragohayaginaga pabe labolabo aranenaga ge magi manda bialunaga mida pira kirani kira (22) wabuwa gene boronosime pira wabialu mbogoyibi pira dege gene uruni helolenenaga diriwi wabu helalimu. ¹³ Ani bialu anda panga haraba abene ni tagira ibiragohayagi ngagoha helolene-naga labolabo aranenaga ge magi manda bialunaga mida pira kirani kira (22) dege wabialu helalimu. ¹⁴⁻¹⁵ Labolabome pabe bu yanda ho helolenego aranenaga ge magi manda bialunaga mida waragariani sendimida emene pira waragaria (60) lowa panga haraba anda pu ibu bulenegoria lene labolaboni tale bu helalimu. Boronosime mbogoyi wabu ngelayagoria gene manda manda bu wiyago mendehayagi tebira mendehabi tebira dege lowa helalimu. ¹⁶ Pabe buyu mabu bulenenaga labolabo bibahende baya taraoreme wabu helalimu. Labolabo ogoni ge magi manda bialunaga mida dira wabialu pu bayale nogo sibi irinime payini mindibiha guyini hari mindini handalehe ngarumebi tagalitaya aleha guyini ngarumebi daramabiha guyini ngarumebi

yári bia halimu. Ani buwa boronosime mbogoyi maria diriwi wabuwa gene mariabi wabia dege buwa diri ogoniha mo karula ho helowa labolabo ogoni ira gene ogoriani mo gerelape halimu. ¹⁷ Gene helama pedamigo bibahende daligahayagi bubigi homane luni banga bulene silibame wabuwa bu gimbu gimbu bigi bu helalimu. Gene uruni ta howa silibame wangobi wabu helaga bilimu. Gene uruninaga helolene mbogoyi boronosi degeme wabu helaga bilimu. ¹⁸ Pabe ogoni luninaga ge magi manda bialunaga mida pira mariani maria (44) aranenaga ge magi manda bialunaga pira kirani kira (22) daliganaga ge magi manda bialunaga mida kirani sendimida emene pira kira (20) helo bilimu. Labolabo ogoriani gerela holene pu bayaore ngarume wabilimu. ¹⁹ Balai Anda ogoni bulenego bibahende boronosime hangu biai halimu. Ani bialu tígua Balai Anda dangini paulape kagotha mo hongo halu dariba holenaga dindiha gelo helama polene karubi bibahende boronosi hangume wabiai halimu. Labolabome pabe bidago mo hongo halu daba holenebi nde boronosime dege wabilimu, lalu Anduane Homogohanda lene.

Lamu hale karia wiagane irane mbiraoreni delagaru handayaho holenenaga mana lowinigo ogo (Loma Binigo 24.1-4)

²⁰ Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lalu, Ína Isaraele wali agali lamialu Anduane Homogonaga Balai Anda kagotha lamu hale karia wiagane irane mbiraoreni daho wiaabo helonaga weli bayaleore olibe linime wabiniru yalu

ibalimu labe. ²¹ Arono halu ibu igini karu tigua lamu hale uruni mo yalu puwa inaga Balai Anda biago labolabome hobaki hene biagonaga tamu hobane Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbo-goyi wiyagoha ndo hobane mende tagirani hayagonaga ngelelo. Horo pigane eberamiangi weli yalu ibuwa lamu haleha berelalu lamu hale hungubia howa tamuha ngelalu horo bibahendeni ne laragola howa gao lelo ani daho wiaabo helo ngelalimu. Horo bibahendengi weli berelaabo halu lamu hale biaru ogonidagua daho wiaabo heloleberemi. Ani bialu howa tinaga waneigini aguanene mani holobadarumebi mana ogonidagua bialu haabo holene nga.

28

Loma binigo mo miaga agalinaga aga labolabo wabulene nga lenego ogo (Haru Penego 39.1-7)

¹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Mosese-o i andaga dai bialu i hamene Arono halu ibu igini Nadababi Abihubi Eleasabi Idamabi bibahende ibai hadaba labe. Ani ibu hai kagola Isaraele wali agali bu karu aria lenego ai ti inaga loma binigo mo miaga agaliru helo dabo helabe. ² Ani helowa wali agali tiguaibunaga aga bayale tara mo yari bia howa Arono milimu. Ani meremigola ibu mo karulo ho helo. Ani howa ibu maru karu aria ndo ibu dabo helene howa mini lene mbira holebira. ³ Agali maru tigua aga bayale tara tara wabigi bilonaga manda tara tara ina talebu migi biruruni ti ibilo olabe.

Íbu ngoaiho kagola Arono ibu loma binigo mo miaga howa inaga biabe bulene ngaru bialu howa mo karulo helo aga loma binigo mo miaga agalime biaga lene ngelo maru wabilimu. ⁴ Ani buwa labolabo emene mbira yári tara tarabi galuhombeni mo karulelo wabia halimu. Ani buwa labolabo mbira mo yáribia howa mini ebodi wabialu mbira luni biagimbu bilo wabialu mbira giha bulene yári biahe wabialu mbira emboneni bobu mabu bilo wabialu mbirago mandibu wilo wabilimu labe. Loma binigo mo miaga agalinaga aga uruni Aronobi ibu igini karubi tigua mo karula howa inaga biabe bia halu helo ani bilimu labe.* ⁵ Aga wabiaga agali tigua aga uruni wabulenaga pu nogo sibi irinime payini ngaru mialu maru mindibiha guyini hari mindini handalehe ngarumebi maru tagalitaya aleha guyini ngarumebi maru daramabiha guyini ngarumebi maru pu ngolo handaleheme payini ngarumebi labolabo bayale tara tara ngarumebi loma binigo mo miaga agalinaga aga labolabo uruni wabilimu.

⁶ Ani bialu aga mini ebodi pu sibi irinime payini ngago mialu maru mindibiha guyini hari mindini handalehe ngarumebi maru tagalitaya aleha guyini ngarumebi maru daramabiha guyini ngarumebi pu maru tarame payini ngolo handalehe ngarumebi loma binigo mo miaga agalinaga labolabo ogoni mo yáribia haga bulene nga. ⁷ Ani buwa aga payani erembiraha buhabi paulape kago yania helonaga pu nogo sibi irinime

* **28:4:** Aga mini ebodi Be 25.7 de handabe.

payini ngagome nu ene ale mabu bo bidagoria lebumaga halimu. ⁸ Ani bialu pu nogo sibi irinime payini ngago mialu maru mindibiha guyini hari mindini handalehe ngarumebi pu maru tagalitaya aleha guyini ngarumebi pu maru daramabiha guyini ngarumebi aga mini ebodi ngagoria mo yáribia howa labolabo karulayagoria dege lebu para halimu. ⁹ Ani buwa ege tole kira mini kaneliana ngagoria Isaraele hameigini homberia (12) karunaga mini gilibu wilimu. ¹⁰ Mini gili bule howa Yagaba igini waheneni howa mini gilibu wima pialu heyogone henegonaga mini gilibu maro bilimu. Ege toleni mini gili bialu howa ai ege tole mbirani mini waragaria gili bialu ege tole mendeni mini waragaria mende gili bigi bilimu. ¹¹ Ina agali mbira ege toleni mini gili biaga mandabi kagome Yagaba igini homberia (12) biarunaga mini ege tole kira ogoni laboni gilibu wiai helo biabe ogoni agali mbira kagohondo mo mibe. Ege tole kira ogoni yania helonaga ngolome paraho dambi haga bialu mo yáribia halimu. ¹² Anidagua biai howa ege toleni mini gilibuwi biago pume hende howa aga mbira mini ebodi nu ene ale payani mo paulaki howa lebumaga halu erembirahabi ani dege bini biagonaga tombehayagi ege tole Isaraele hameiginirunaga manane biago pongobia halimu. Ani buwa Aronohanda Isaraele hameiginirunaga miniibunaga payani pongo bi-aho kagola hondowa Anduane Homogo ina inaga Isaraele wali agali mitangi bu haabo holebero. ¹³ Tigua ngolome mo yáribia hene kirabi ¹⁴ seni pu ngolo bayaleme wabini kirabi mo lu howa pu

payaradagua buwa ngolome yári biahe biagoria pongobia halimu, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lamini.

Labolabo emene loma binigo mo miaga agali hagianeme galuhombeni karulelonaga wabulene nga lenego ogo

(Haru Penego 39.8-21)

¹⁵ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Loma binigo mo miaga agali haguane timbuni kago ibugua aga mbira galuhombeni karula dambi helonaga wabulene nga. Aga ogoni Ngode Datagaliwabenaga hame ngago hondolenaga karulagane. Aga mini ebodi emene mbira ala wabirimigo mendebi ogonibi dege wabulene nga.

¹⁶ Aga ogoni luninaga magi sendimida emene pira mariani maria (44) wabialu yangalenaga magi sendimida emene pira kirani kira (22) wabilimu. Ani wabuwa hau hanuniore mo paulaki beregola nguni ogobi labolabo helo ani bilimu.

¹⁷ Ani buwa ege tole muni dewaoreme yolo miaga ngaru ariame duguni maria helalimu.

Duguni mbirago ibu ege tole mini lubibi tobasabi ganedebi uruni helalimu.

¹⁸ Duguni mendegoria ege tole mini emeralabi sabaiabi daimonobi uruni helalimu.

¹⁹ Ani bialu duguni tebonego ege tole mini tegoisibi agedebi amedisibi helalimu.

²⁰ Ani bialu duguni manenaga ege tole mini berilibi kanelianabi yasababi helaga bilimu. Ege tole uruni ngolome mo yáribia haga buwa mani pongobilo pu helo ngelalimu.

²¹ Ege tole homberia (12) uruni mbira mbirani Isaraele hameigini mbira mbira karu mitangi bialu Yagaba igini homberia (12) biarunaga mini gili

biai halimu. ²² Ani buwa ngolo bayaleme seni pu kira wabuwa ogonime labolabo galuhombeni karulolenenaga hende howa pongo bia hole wabilimu. ²³ Labolabo galuhombeni karulagane biagola mo barobia holenenaga ngolome mabubi kira wabuwa ogoriani helalimu. ²⁴ Ani buwa seni pu ngolome wabini biagolabo mabubi kira ngolome wabini ngagoria mo pongo bia halimu. ²⁵ Ani buwa seni pu kira biagolabo nguni mende ege tole kira Isaraele hameigini mini gilibuwi biagolabo aga mini ebodinaga nu ene ale payani lebu winigoria pongo bia halimu. ²⁶ Anigo ngolome mabubi gi pagida ale kira lone wabuwa labolabo galuhombeni karulaga biagonaga dindihayagi nguni kira kagoria pongo bia halimu. ²⁷ Ngolome mabubi gi pagida ale kirabi lone wabuwa aga mini ebodinaga nu ene ale dindiha lebumaga halimu. ²⁸ Ani buwa pu mindibiha guyini hari mindini handaleheme mabubi kira biagolabo galuhombeni karulaga biago hayagoriani pongobia howa aga mini ebodi biagonaga mabubi hayagoria pongo bumaga halimu. Anidagua beremigome labolabo galuhombeni karulagane ogoni hado ibira habe nahe mandibu hongohene ndibule bidagola barobia hene hadabe nahe hongohene holebira.

²⁹ Ani bialu Arono ibu Balai Anda biagonaga Hobane Loma Bia Hene biagoha anda pole howa aga galuhombeni karulaganego Isaraele hameigini homberia (12) biarunaga mini gilibuwi biago karulalu anda polene wulebira. Anidagua bu kagola de hondowa Anduane Homogo inime inaga Isaraele wali agaliru mitangi biaabo hole-

bero. ³⁰ Ani bialu Arono ibu Anduane Homogo inaga anda Hobane Loma Bia Hene biagoha ini kogoria anda ibule howa ege tole kira mini Urimu Tumimula aga galuhombeni karulagane biago ibuninaga mani paulaki bini biagoha yalu anda polene wulebira. Ani bulene ngago irane Anduane Homogo ina tigua bialu helo hamelo kogo lamulenaga ani bulebira, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lamini.†*

Loma binigo mo miaga agali biarunaga aga maru wabinigo ogo

(Haru Penego 39.22-31)

³¹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Aga luni biagimbubi aga mini ebodi dindiha karulaga biago ogoninaga wabulene pu nogo sibi irinime payini ngago mindibiha guyini hari mindini handalehe hene ngagome wabilimu. ³² Wabuwa loma binigo mo miaga agali kago ibunaga haguane anda pelolenedagua manda buwa hanuni wabu ngelalimu. Ani wabu ngelowa aga lerela timbu holigonaga aga podene mbirame ngunidago paula dai buwa aga lebiagadagua lebulene nga. ³³⁻³⁴ Ani buwa aga ogoni nguni dindihayagi pu nogo sibi irinime payini mindibiha guyini hari mindini handalehe ngarumebi tagalitaya aleha guyini ngarumebi

† **28:30:** Ege tole emene kira mini Urimu Tumimu biagolabo loma binigo mo miaga agalirume tinaga aga galuhombeni karulaganego mani paulaki binigoria pogedi aleha wiagane. Tigua Ngode Data-galiwabenaga hame manda bulenaga ege tole emene kira ogoni labome mo walia haga wini. Ti agua bialu mo walia hagabe ina manda nabi kama. * **28:30:** Dag 27.21, Man 33.8, Esr 2.63, Neh 7.65

daramabiha guyini ngarumebi mo yári bia halu ira pomegaranade lini aleru wabu helaga bilimu. Ani buwa ira pomegaranade lini ale yári bu ngagoria dombeni mbelo emene emeneru ngolome wabuwa nguni ogoriani dege pongo bia haga bima pilimu. ³⁵ Anidagua buwa Arono ibugua loma binigo mo miaga biabe bialu howa aga ogoni mo karulo howa bulene nga. Anda Hobane Loma Bia Hene biagoha ini kogoria anda tamuha íbu howa tagira pugu biragola wali agali bu karume mbelo aga biagoria pongo bia hayaru ngilingele laga laga birago hale holebira. Arono ibugua anidagua biyagua nde ibuni homolene nawulebira.

³⁶ Ani buwa ngolo bayale mbirame mani magagua wulenedagua mo mbalapuwa bi mbira Anduane Homogonaga Loma Biaho Nga lalu gilibuwi wabilimu. ³⁷ Ani wabuwa mendebi pu mindibiha guyini hari mindini handalehe ngarume pongo-bia howa loma binigo mo miaga agali haguane biagonaga wanakuini dombo heda wiradagua wia halimu. ³⁸ Horo bibahendengi Arono ibugua aga manda ogoriani dombo heda ale wanakuini karulo haabo holebira. Ani biragola Anduane Homogo ina Isaraele wali agalime inihondo lomabu ngiraru yamulebero. Anigo tigua mbira bulene ngaru bia ko harimiyagua nde ogoninaga genda Arono ibugua yu howa ibunaga wanakuini karulo kago hondowa tigua ihondo ngirimiru ina yamule dege kogoni.

³⁹ Ani buwa Arononaga aga mbira giha bulene pu bayale mbirame wabilimu. Ani bialu Arononaga aga manda mbira labolabo bayaleo-

reme wabilimu. Ani buwa ogoni bobu dambi holenenaga aga yáribi bayale degeme wabuwa mandibu wiradagua karula habe.

⁴⁰ Ani buwa Arono igini bu karunaga aga giha karulolenebi mandibu biradagua aga luni bo bia dambi holenebi hagianeni karulaga tangi labo-labome wabinibi uruni bibahende Arono igini karunaga wabiai halimu. Ani beramigola nde tigua aga uruni karulo kagola wali agali maru bu karunaga deni howa ti agali loma bia heneore mbira henedane hondowa wali agalime ti mini leneore holebira. ⁴¹ Anidagua buwa Mosese ína í hamene Aronobi ibu iginirubi agali uruninaga agabi yárirubi bibahende mo karula howa ti loma binigo mo miaga agaliore howa inaga biabe bialu helonaga loma bialu weli bayale olibe linime wabini ngago tinaga hagianeni odo wiahalu bibe. ⁴² Tigua biabe bulene ngaru bialu karia wali agali wẹ loligo tinaga darasibi wabu milimu. ⁴³ Arono halu ibu igini ti inaga Balai Anda ini kogoha ibi-ragolabi Hobane Loma Bia Hene ngago ha loma binigo mo miaga biabe bule lomabu delaga dabu ngagoria pialu howabi darasi ogoni bialu polene nga. Anidagua nabiyagua tini ko ogoni biragonaga homolene wulebira. Arono ibunaga igini aguanene maniore hama polobadarumebi mana ogoni dege talialu haabo holebira, lene.

29

*Loma binigo mo miaga agali dabo helolenenaga
mana ngago ogo
(Loma Binigo 8.1-36)*

¹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Arono halu ibu igini bu karu ti inaga loma binigo mo miaga agali helo dabo helabelonaga mana maru bibelogo languliya. Nogo bulumaga wangabe mbirabi sibi wangabe kirabi uruni dere durubi mbira nabioire kago hondowa haru ibabe. ² Ani buwa balawa widi dambini bayaleore ngagobi mo yalu ibabe. Balawa uruni yidi nahe howa mberedi maru olibe lininaga weli odo biamaga howa wabialu mberedi maru olibe lininaga weli naberele howa wabibe. Balawa marume mbisigediru wabialu olibe lininaga welime hai habe. ³ Ani buwa nogo bulumaga wangabe mbira sibi wangabe kira lowa haru halu ihondo loma bialu bo delalu howa mberedi mbisigedibi wabiriru mbasigedi nu mbiraha honowa inihondo lomabu ngibe.

⁴ Arono halu ibu igini biaru i kogoha inaga Balai Anda haneni haru halu ibuwa ilili bialu way-awaya bia halimu. ⁵ Ani biai howa loma binigo mo miaganaga aga biaru Arononi mo karula habe. Aga giha biagabi aga luni biagimbu biagabi aga mini ebodi biagobi labolabo emene galuhombeni karulaga biagobi mandibu biagobi bibahende mo karula hai habe.* ⁶ Ani buwa labolabo emboneni bobu mabu bilo karulaga biago karulalu ogori-ani mbirale ngolome wabinigo ogo Anduane Homogonaga Loma Biahonaga lalu gilibuwi biago wanakuini heda wiradagua bilo mialu bibe. ⁷ Ani buwa dabene helonaga weli emboneni odo wiaga ngagome ibu loma binigo mo miaga heloibunaga

* 29:5: Aga mini ebodi Be 25.7 handabe.

emboneni weli odo wia halu dabo helabe.

⁸ Arono ibuni loma binigo mo miaga helo dabo helowa ibu igini biaru aga giha biaga biaru mo karula halu ⁹ labolabo bo bia dambi holene mandibu wiyago ale mo karula halu tinaga emboneni tangi labolabome wabinigo karulaga wiyago mo karula halu bibe. Arono ibunibi ibu iginirubi ti bibahende loma binigo mo miaga agali helonaga dabaluni ani bibe. Anidagua beregome tinibi ti igini aguane mani hama polobadarubi bibahendeore loma binigo mo miaga howa inaga biabe ogoni bialu haabo holebira.

¹⁰ Ani buwa nogo bulumaga mbira i kogoha Balai Anda biagonaga haneni haru ibu helabe. Ani helowa ina Arono halu ibu igini biaruhondo lalu, Tigua nogo bulumaga ogoninaga hagianeni gi wilimu, labe. ¹¹ Ani bidagola nogo ogoni ininaga deni howa Balai Anda haraba ngagoria bope habe. ¹² Ani buwa nogo bulumaga ogoninaga darama maru hambu yuwa lomabu delaga dabu ngagonaga gibuni maria ngagoria nogo bulumaganaga ne gayane ale maria karu ininaga gi hondoneme haji habe. Ani bialu darama maru ibira ho ngago mo yalu puwa dabu ogoninaga dindiha odo paya biai habe. ¹³ Ani biai howa nogo abenebi habane damenebi kabaneha hene bu karubi gubalini bunibi luhabene lilini kirabi maru podaga buwa ihondo loma bialu lomabu delaga dabu biagoriani delabe. ¹⁴ Ani bialu mbirinibi dongonebi tini damenebi bibahende yu tagira puwa tinaga balai anda karu tagirahayagi delabe. Anidagua bu-lenego irane loma binigo mo miaga agali biarume ko biyagonaga domo wahelo loma ogonigo tagi-

rani delabe.

¹⁵ Ani bialu nogo sibi wangabe mbirago haru anda ibabe. Ani haru ibuwa ina Arono halu ibu iginiruhondo lalu, Tigua nogo sibi ogoni hagianeni gi wiai hadaba, labe. ¹⁶ Ani biragola sibi biago balu darama hambu yalu puwa lomabu delaga dabu biagonaga gibuni maria ngagoha tala ba amu nana bibe. ¹⁷ Ani buwa nogo sibi ogoni podoba baga buwa gebi tinirubi wayawaya bialu sibi hagianebi mbirini podene maru ngarubi heba mo paga howa ngelabe. ¹⁸ Ani bialu lomabu delaga dabu ngagoria irani lomabu delai habe. Ani beregola i Anduane Homogo kogo ina loma ogoni irani dai heledegonaga ngabirago hondowa turu timbuni holebero.✧

¹⁹ Ani buwa nogo sibi wangabe mende mbirale lomabu mulenaga biagobi haru anda ibuwa ina Arono halu ibu igini biaruhondo lalu, Tigua nogo sibi ogoninaga hagianeni gi wiai hadaba, labe. ²⁰ Ani bialu nogo bowa darama emene hambu yuwa Arononaga hale tigahayagi teneha darama ogonime hai habe. Ani bialu ibu igini bu karunagabi hale teneha ani dege biai habe. Ani buwa tinaga gi hondone angibiyane ge hondone angibiyanebi tigahayagi hai habe. Ani bialu darama maru ngagome lomabu delaga dabu ngagonaga gibuni maria ngagoha tala ba amu nana bibe. ²¹ Mani darama maru lomabu delaga dabuni bedago mialu loma binigo mo miaga agali dabo helole hagianeni odo wiaga weli biagobi mialu Aronobiibunaga aga biarubi Arono igini biarubi tinaga agabi bibahende darama ogonime

✧ 29:18: Eb 5.2, Pb 4.18

tandala ba habe. Anidagua beregome Arono ibunibi ibu igini karubi tinaga aga bidarubi bibahende ininaga loma bia hene dege wiai holebira.

²² Ani bialu loma binigo mo miaga agali helonaga nogo sibi loma bini biago podabaga bialu habane abene damene kagobi erene tohe kagobi buni dara buwa darakibi luhabane lilini kirabi ge tigahayagi mbirini tohe kagobi podo wiai halimu.

²³ Ani bialu mbasigedi nuha mberedi tara tara ihondo lomabu ngini wabu hanarigo aria mbira mbira yamigi bialu olibe lininaga weli heba biamaga howa wabini biago mbirabi mberedi mende olibe lininaga weli bere nale howa wabini biago mbirabi mbisigedi biaru aria mbirabi mo yabe.

²⁴ Ani buwa nogo sibi ogonibi mberedi biarubi Arono halu ibu igini biaru mo mibe. Tigua mo yuwa i deni howa gi dogolalu wigiwaga lalu yu helo mibe. ²⁵ Ani buwa mberedi uruni tigua yu hayaruni bibahende yamialu lomabu delaga dabu ngagoria irame dai helo delabe. Ani biragola i Anduane Homogo ina loma ogoni irani dai heledegonaga nga birago hondowa ina turu timbuni holebero.

²⁶ Ani bialu nogo sibi mende mani bene biagonaga galukuni yuwa i deni howa gi dogolalu ihondo yu wigiwaga lowa ogoni inagago i nabe.

²⁷ Agali mbira loma binigo mo miaga helo gahenge dabo helole howa nogo sabinaga galukunibi ge tigahayaginaga modawane mbirinibi lomabu yuwa i deni howa wigiwaga lalu loma binigo mo miaga agali dabo helolebere. Ani biai howa nogo sibi mbirini odagoni loma binigo mo miaga agali karu ti nelo mo milimu. ²⁸ Inaga Isaraele wali

agali tigua Anduane Homogo ıla ho gimbu bu-
lenaga tomo nolenengi nogo mbirale bo lomabu
mialu howa nogo ogoninaga galukunibi ge tiga-
hayaginaga modawane mbirinibi loma binigo mo
miaga agali karu miaabo holene nga. Isarae-
leali tigua Anduane Homogo ini kogohondo loma
urunidagua bu ngiaabo holebira.

²⁹ Mani Arono homaragolaibunaga loma binigo
mo miaga agalinaga aga damene bibahende ibu
igini karuhondo mulebira. Arono igini mbirali
ibu loma binigo mo miaga helo dabo helarangi
ibugua aga uruni mo karulo holebira. ³⁰ Arono ig-
ini mbirame loma binigo mo miaga agali haguane
ha aribia howa ı kogoha ınaga Balai Anda Hobane
Loma Bia Hene biagoha biabe bule ibalu howa
ibugua aga uruni horo karu karulo haabo holene
nga.

³¹ Aronobi ibu igini biarubi ti loma binigo mo
miaga helo dabo helarengi nogo sibi wangabe
baregonaga mbirini ngaru Balai Anda pabe bu ya
anda hene tamu ngagoria todobene behe dawabe.

³² Ani buwa loma binigo mo miaga agali tigua
mberedi mbasegedi nuha henene maru ibira
hayagobi nogo sibi mbirini urunibi ı kogoha ınaga
Balai Anda haneni howa nolene nga. ³³ Ti loma
binigo mo miaga agali helonaga dabalulu nogo sibi
biago bowa tinaga ko domo waholenaga loma bo
delene biagonaga mbirini ngarubi heba nolebira.
Ani buwa loma bini uruni wali agali bibahen-
deme nolene nawigo loma binigo mo miaga agali
karu ti degeme nolene nga. ³⁴ Ani buwa nogo
sibibi mberedibi uruni ti karulape nalu maru
ibira hayagua horo mendeni nole nangelalimu.

Nogo sibibi mberedi uruni loma binigo horo ogoingi dege nolene nga. Wia dege biyagua nde wahaluru irani dai helo delolene nga.

³⁵ Ina Aronobi ibu iginirubi loma binigo mo miaga helo dabo helalu howa abale bibe lalu langirudagua bialu horo karu bialu habe. ³⁶ Horo karu bibahendengi nogo bulumaga mbira tigua ko birimigo domo wahelonaga loma bialu bo ngilimu. Ani bialu loma ogonime dege ininaga lomabu delaga dabu kagobi ko mbira para nahe bayale dege wulebira. Ani buwa lomabu delaga dabu biago inaga loma biahene wilo olibe lininaga weli odo ba habe. ³⁷ Horo karu anidagua biaabo habe. Ani biai kegola lomabu delaga dabu ogoni ininaga loma biaho wubagi heneore wiaabo holebira. Agali mbirame lomabu delaga dabu ogoni ela hayaguabi maru ale ngarume karumebi ela hayaguabi ela harago ibuni loma bini aria bu hinalu wubagi hene dege bu hinulebira, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lamini.

*Horo bibahendengi lomabu mulenenaga mana winigo ogo
(Dagalene 28.1-8)*

³⁸ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Horo bibahendengi nogo sibi igini mali mbira pene kago kira bo loma buwa lomabu delaga dabu kategoria delaga biaabo halimu. ³⁹ Nogo sibi igini ogonilabo mendego egerebagi bo lomabu delalu mendego alendo bo lomabu delalimu. ⁴⁰ Nogo sibi igini mbira egerebaginaga ogoni heba balawa widime wabini genda magi kilogarama mbirabi

olibe lininaga weli mbodoli be mbirabi odo biamaga howa bo lomabu delalimu. Ani bialu howa waini iba mbodoli be kira alebi loma bialu odo wilimu. ⁴¹ Ani bialu nogo sibi igini mendego alendo bo lomabu delalimu. Balawa widime wabinibi olibe lininaga welibi waini ibabi loma bialu egerebaginaga lomabu delaridagua dege delabe. Tígua tomo uruni loma bialu Anduane Homogo inihondo lomabu delaga dabu ngagoria deledemigola ngabirago hondowa ina turu timbuni haruli. ⁴² Nogo sibi igini irani dai helo lomabu delolene ogoni horo bibahendengi delaho wiaabo halu inaga Balai Anda haneni i deni howa delaabo holene nga. Ani bule lowa hama ogoriani mo ngoai ho kamigola inime inaga wali agali bu kamiruni tí heba mandagi howa tihondo bi langigi bulebero. ⁴³ Ogoningi ina Isaraele wali agali heba mandagi howa inaga wá taraore holeneme inaga Balai Anda ogoniha daluwa kogola tamu ogoniha ininagaore wubagi helolebira. ⁴⁴ Inaga Balai Anda ogoni kagobi lomabu delaga dabu ngagobi kirabali ininagaore lomabia howa wubagi heneore ngelolebero. Ani ngelowa Arono halu ibu igini karubi tigua inaga biabe bia halu loma binigo mo miaga helo dabo helolebero. ⁴⁵ Ani bialu ina Isaraele wali agali heba mandagi howa tinaga Ngode Datagaliwabeore holebero. ⁴⁶ Ani kogola tigua iniore Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabe kogome tí heba mandagi haabo holenaga ina tí Iyibi dindiha howa haru tagira pialu ogoria haru ibirudane hondoleberami. Ini Anduane Homogo tinaga Ngode Datagaliwabeore kogoni, lalu Anduane Homogohanda lene.

30

Inisenesi lomabu delolene dabu bulene nga lenego ogo

(Haru Penego 37.25-28)

¹ Anduane Homogohanda laabo halu lalu, Ira agasia mbira dibu pelowa ira hagua ngabiaga mini inisenesi lomabu delolene dabu mbira bilimu. ² Dabu ogoni luninaga magi sendimida emene pira mariani duria (45) wialu aranenaga sendimida emene pira mariani duria (45) dege wialu daliganaga magi sendimida emene pira dira (90) helo bu helalimu. Gibuni maria ngagoria nogo bulumaganaga ne gayane ale maria ta howa wabu helalimu. ³ Ani buwa gibuni maria bibahende ngolome para halu ngolome dege mo homabia howa dabunaga nene nene ngagoria ndibulo mabu bialu nogo bulumaganaga ne gayane handalehe maria kagobi ngolome dege paraho dambi halimu. ⁴ Ani buwa ngolome dege mabubi kira wabuwa abene kirabaliha tale buwa iraho yalu polene gibu kira manda mandabu helalimu. Mbirale mabubi ogoni ngolo homane paraho mabu birimigo andaneha kaware dege wabu para halimu. ⁵ Ani buwa ira agasia kira dabu ogoni iraho yule mo manda manda buwa ngolome paraho dambi howa ngelalimu. ⁶ Ani bialu ogoni mo yalu inaga Balai Anda tamuha puwa lomabu delolene dabu ogoni labo-labo gerela kagome tu ngago tamuha inaga Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi biago ngagonaga tagirahayagi ngelalimu. Ani bialu ko binigo domaga mbogoyinaga daliga ngagoria ini ibalu ti heba holeberema.

⁷ Horo bibahendengi egerebagi Arono ibugua lamu hale mo tiga bule ibalu ira hagua nga bilonaga mini inisenesiru lomabu delaga ngagoria delaga bulebira. ⁸ Alendobi Arono ibugua lamu hale ngago mo tiga bule ibalu howa nde ira hagua nga bilonaga inisenesiru lomabu delaga ngagoria delaga bulebira. Tígua inisenesiru Anduane Homogo inihondo lomabu delalu manibi ani delaabo halimu. ⁹ Dabu ogoriani inisenesi ngabi maru ale tara tara lomabu nadelalimu. Ani bialu nogo bo lomabu delolenebi widi lomabu delolenebi waini iba lomabu odo delolenebi uruni bibahende damenego dabu ogoriani nadeloleore larogoni. ¹⁰ Mali bibahendenaga horo mbiru mbirungi Arono ibugua inaga deni dabu ogoni ko nahe ngelonaga mo gini bulene nga.*

Ani bialu howa ibugua ko binigo domolenenaga nogo bo lomabu delaramigonaga darama hambu yalu puwa dabu ngagonaga bulumaga ne gayane handalehe maria ngago hai haga bulebira. Mali bibahendengi ogonidagua biaabo halimu. Ani bialu dabu ogoni loma bia howa wiabagi heneore Anduane Homogo ininagaore wiaabo holebira, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lene.

Anduane Homogonaga Balai Andaha biabe bilonaga dagisi muni mulene nga, lenego ogo

¹¹ Mani Anduane Homogohanda Moseselamialu lalu, ¹² Isaraele wali agalinaga mini bibahende

* **30:10:** Mali bibahendengi halu mbira layagoni Horo Timbuni Ngode Datagaliwabehanda wali agalinaga ko ngago Domo Wahai Holene Horo wini. Mbuga mini Loma Binigo Mo Miaganaga Biabe Be 16.34 handabe.

gili bialu daga laramingi ti dagalalu katambu homolenenaga warago ko mbira tiha anda naibilo ti bayale holenaga agali bibahende hangu hangume inihondo dagisi muni ngulene nga. ¹³ Agali mini gilibu ngaru bibahendeme muni dagisi kina duria ale dege dege inihondo lomabu ngulene nga.✧
¹⁴ Agali mali pira kira (20) bolangua hene karu bibahende mini gilibu wulene nga. Ani bialu agali uruni bibahendeme inihondo muni dagisi ogoni ngulene nga. ¹⁵ Muniwi karu tigua dewa mia tago halu mulene nawi. Ani bialu yagibano karu tiguabi nde emene wulene nawi dege. Tigua kina duria ale dege dege tini holenenaga yolo muni biadai bulene nga. ¹⁶ Muni ogonime inaga Balai Anda kagoha biabe bulene ngaru handayaho helonaga ngulene nga. Ani ngiragola muni uruni handalu ina tinaga holene handayaho holebero, lene.

Loma binigo mo miaga agalinaga gi geru waya bulene winigo ogo

¹⁷ Anduane Homogohanda Mosesehondo lami-alu lalu, ¹⁸ Boronosime ndisi be mbira wabi-alu ndisi be ogoni wulene dagia boronosime dege wabilimu. Ani buwa lomabu delaga dabu ngagola Balai Anda kagola hengene ngagoriani mo ngelowa ndisi be ogoniha iba hambu bere-lalimu.✧ ¹⁹ Ani bu ngagola Arono halu ibu igini karu tinaga gi geru waya bilonaga ani nge-lalimu. ²⁰ Tigua inaga Balai Anda kogoha anda

✧ **30:13:** Har 38.25-26, Md 17.24 ✧ **30:18:** Har 38.8

poleyaguabi lomabu delaga dabu kagoria mbi-
rale lomabu delole poleyaguabi ina ti bo wa na-
holiyanaga tinaga gi geru waya ala bialu po-
lene nga. ²¹ Heneneore larogo tigua tininaga gi
geru waya bialu piyagua nde ti homa nabulebira.
Mana ogoni tinimebi tinaga aguaneneru mani
hama polebistarumebi talialu bialu haabo holene
nga, lene.

*Loma binigo mo miaga agali dabalu hagianeni
weli odo wulene ogodagua wabu berelabe lenego
ogo*

²² Anduane Homogohanda Mosesehondo laabo
halu lalu, ²³ Mbirale tara tara bayaleore ngabi-
aga ngago damene bibahende miai habe. Pigane
muwenaga ibane genda magi kilogarama wara-
garia ngago mibe. Ani bialu mbirale ngabiaga
ale dege mini sinamono genda magi kilogarama
tebira ngago mibe. Ani mialu gambe hale han-
dalehe nga bayale taraore biaga ngago genda
magi kilogarama tebira dege ngago mibe. ²⁴ Ani
bialu padua maru ira kasia dongoneme wabini
ngabi kilogarama waragaria ngago mibe. Uruni
mo mogo bu ngelowa olibe lininaga weli bedago
aria mbodoli be maria odo mogo bibe. ²⁵ Ani
bialu mo beregeda beregeda buwa mo bimaga
hai halu mbirale mbira dongoneni wai haga mini
sanda ngago ale wabibe. Anidagua bialu weli
baya tara ogonime mbirale uruni ininaga wiabagi
hene wilo dabalu odo ba haga bulene ngelabe.
²⁶ Ani buwa weli nga biagane ogonime inaga Balai
Anda kagoha emene odo ba hama ibaga bialu

☆ **30:22:** Har 37.29

Habo Nalolene Bi lo wini ngagonaga Mbogoyi ngagobi odo ba halu ²⁷ dagia tebolo biago heba mbirale uruniha wiaga ngarubi lamu hale irane ngagobi odo ba habe. Ani bialu ira hagua ngabilo delaga mini inisenesi lomabu delaga dabu kagobi odo ba halu bibe. ²⁸ Ani bialu mbirale irame dai helo lomabu delaga dabu kagobi dabu ogoriani biabe biaga dabudabu ngarubi gi geru waya biaga ndisi bebi ndisi be ogoni wiagane dagia ngagobi bibahendeore weli ogonime odo ba hai habe. ²⁹ Mbirale mbirale uruni bibahende ininaga wiabagi heneore wialu wali agali mbiralime ela holene nawiore. Ela hayaguabi maru ale ngaru aria mbirame ela hayaguabi mbirale bibahende uruni wiabagi hene ngaru aria dege holebira. ³⁰ Ani biai howa mani ina Arono halu ibu igini karu ti inaga biabe biaga helo loma binigo mo miaga agali dabo helalu weli ogonime ti odo wia habe. ³¹ Ani bialu Isaraele wali agali bu karuhondo bi ogodagua lamibe. Tiguabi tinaga waneigini aguanene mani hama polebistarumebi mbirale ininaga leneore wiabagi helo weli ogonime odo wia holene nga. ³² Agali kago ta nabi bame odo wia holene nawi. Weli ogoni ale tininaga ngelobi mbira wa nabilimu. Weli ogoni Anduane Homogo ininaga hangu ngelo tigua mbira wabu wulene nawiore laro. ³³ Agali mbirame weli ogoni ale mbira wabiyaguabi agali loma binigo mo miaga ndo ta nabi karuni bame odo wiyaguabi agali ogoni ibu inaga wali agali karu baba mandagi nahe ibu tagira helo, lalu Anduane Homogohanda lene.

*Ira hagua ngabilo delaga inisenesi wabiaga
mana winigo ogo*

³⁴ Anduane Homogo ibugua Mosesehondo laabo halu lalu, Tígua mbirale bayaleore ngabiaga ngaru mo yuwa ira hagua ngabilo delaga mini inisenesi wabilimu. Inisenesi ogoni wabulenaga padua urunaga genda magi ogobi dege degeme karulape holebira. Padua uru mini muwebi tara ale mbirame wabini mini onigabi tara dege balawaya mbiranaga ibane mini galabanumubi inisenesi ibuni ngagobi mo wigi bilimu. ³⁵ Ani buwa uruni bibahende mo biamaga haga buwa ira hagua nga bayale bilo delaga mini inisenesi wabilimu. Ani buwa inisenesi ogoni bayale loma bia heneore wiaabo helo ibi emene mbira ogoniha ibira haga bilimu. ³⁶ Mbirale uruni be aleore helo baya hangu dambilimu. Ani buwa Balai Anda kagotha ininaga deniore ngelo yu puwa Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi biago ngagoria wanakuihayagi ngelabe. Hagua ngabilo delaga inisenesi ogoni nagalone ngaru ale ndo ogoni ininaga loma bia heneore wiaabo holebira. ³⁷ Inisenesi ogoni t́ini hangunaga ogonidagua mbira wabulene nawiore larogoni. Ogonidagua wabimiru Anduane Homogo ininagaore loma bia henego ngelo t́ininaga mbira wabu wulene nawiore laro. ³⁸ Agali mbiragome padua ngabiaga mini sanda ngago wabulenaga mbirale biamaga haga buwa ogonidagua wabiyagua agali ogonidagua biagago ibu inaga wali agali baba mandagi nahelo tagira helolene nga, lalu Anduane Homogohanda lene.

31

Balai andaha wulene aleru wabilo agali maru dabenego ogo

(Haru Penego 35.30-36.1)

¹ Anduane Homogohanda Mosese lamialu lalu,
² Bi larogo hale habe. Ina agali mbira Yuda hameigini karu aria Hua aguane Uri igini Besalele dabo heledo. ³⁻⁴ Ani helalu ina inaga Dinini kagonaga hongo ibuha karula ko. Ani heledogo ibugua ngolo siliba boronosimebi mbirale bayale tara tara ngaru wabilonaga manda bulenebi mugubebi karulape mido. ⁵ Ibugua ege tole muni dewaoreme miaga alerume podaga bialu mbirale tara tara ngaru wabilobi ira ngaru podaga bialu bage tara tara ngaru podalu mbirale tara tara ngaru bulenebi ibugua bilo dabo heledo. ⁶ Ani bialu agali mende Dana hameigini aria Ahisamaga igini Oholiaba dabalu ibugua Besalelela biabe mandagi bialu helonaga dabo heledo. Ani bialu agali marubi dabo hela dege bidogo uruni ti haru mandagi howa biabe bulene o langirugoni damenego biai helo dabo heledogoni. ⁷ Agali uruni tigua inaga Balai Andaha bulene langirugoni bibahende biai holebira. Balai Andabi Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi larugobi Mbogoyi ogoninaga panga ngagoria wali agalime ko binigo domaga laga biagobi bibahendeore Balai Anda biagonaga mbirale wabulene ngarubi biai holebira. ⁸ Tigua dagia tebolo wabialu ogoriani wulene damenego bibahendebe lamu hale irane ngolome wabulenebi mbirale mbirale lamu halenaga biabe bulene ngarubi wabulene nga. Ani

bialu ira hagua ngabilo delolene mini inisenesi lomabu delolene dabubi wabulene nga. ⁹ Ani bialu nogo mbirale irani dai helo bo lomabu delolene dabubi wabialu ogoninaga biabe bulene damenego bibahendebi wabiai holebira. Ani bialu gi geru waya bulenenaga iba hambu wulene ndisi bebi ndisi be ogoni wiagane dagiabi tigua wabulene nga. ¹⁰ Tigua Arono halu ibu igini karume loma binigo mo miaga biabe bialu howa aga karulo helo wabulene nga. ¹¹ Ani bialu mbirale mbirale ngaru ininaga wiabagi hene wilo olibe lininaga weli odo hai holene biago wabialu Hobane Loma Bia Hene ngagoha ira hagua ngabilo delolene mini inisenesi biagobi wabu wulebira. Ani buwa tigua mbirale uruni bibahende wabialu howa ina ogobi wabilimu lalu langirugonidagua biai halu wabilimu, lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lamini.

Sabada horongi halo holene ngago ogo

¹² Anduane Homogohanda Mosesehondo lamialu lalu, ¹³ Isaraele wali agaliruhondo au labe. Sabada horo inaga halo holene horo ngago ai Sabada horo bibahendengi halo haabo holene nga lalu lamibe. Sabada horo ogoni áyu kamingibi mani holebiragonagabi i baba tí baba manane mbira wiaabo helonaga ngelarogoni. Ani ngelarogome i Anduane Homogo inime tí inaga wali agali dabe-neore kami lalu mo walia holenaga ngelaro.✧ ¹⁴ Horo ogoni Anduane Homogo ininaga ngogo mitangi bialu ogoningi tí halo halimu. Horo ogoningi mbiralime biabe biyagua ogoni ibugua

✧ 31:13: Ese 20.12, 20.20

inaga mana pugualu ka manda bialu ogoni ibu homelo bo wahalimu. ¹⁵ Sarere mbiranaga horo waragaru tininaga biabe bulene ngaru bialu halimu. Ani bialu horo kanego ininaga Sabada horo loma bia hene ngago manda bialu ogoningi halo holene nga. Wali agalime horo ogoningi biabe bialu hayagua uruni ti homelo bo wahai halimu.✧ ¹⁶ Isaraele wali agali ti horo ogoningi halo holene go irane habo nalolene bi lowinigo mitangi bialu tigua talialu buleore lalu lowinigo ogoniha ngagoni. ¹⁷ Ani bialu ini Anduane Homogo kogome dindi haribi bibahende horo waragaruni wabialu howa horo kaneni ini halo berenego manda bialu ani bilimu. Ani birugonaga horo ogoni i baba ti baba manane mbirale wiaabo helonaga ngelarogoni, lene.✧

¹⁸ Ngode Datagaliwabe ibuni Mosesela Hari Sainaini howa bi lai halu ibugua ege tole kirani ibuninaga bi leneru ibunime gilibu winigo Mosesehondo mo mini.

32

*Nogo bulumaga igini ale ngolome wabinigo ogo
(Mana Loyane 9.6-29)*

¹ Ani binigo Mosese ibu ogoni bialu heaha wali agalime handalu hearia Mosese ibu hari biagoha howa dalipe halu ibu nabi uyu hari biagoha haabo hayuane hendene. Ani hondowa tigua Arono hearia ibuwa Arono ho mabubupe howa ibuhondo lalu, Ina Iyibi dindi hemaria haru tagira ibinigo agali Mosese biago mbiraha

✧ 31:15: Har 20.8-11, 23.12, 34.21, 35.2, LBM 23.3, Man 5.12-14

✧ 31:17: Har 20.11

pu tagalayadago mbira biya hendedeni. Ibu ani biyadagonigo ina haru helonaga Arono ina inanaga mbirale mbira bi pupu wulumaya wabu ngibe, lene.✧

² Ani layagola Aronohanda wali agali biaruhondo lalu, Haleira ngamigo bibahende tí oneme ngagobi tí iginime ngagobi tí waneme ngagobi haleria ngolome wabinigo bibahende goloyu ngoai howa ihondo ngidaba, lene.

³ Aronohanda ani layago hale halu wali agali bibahendeme tinaga haleira goloyu ngoai howa Aronohondo mini. ⁴Goloyu ngoai hayagola Arono ibugua haleira biaruru irame do gedaore helowa dodo do gundulo wahalu ngolo ibuniore do ibira hayagola dindi uli wuwa odo berelowa ngolo ogonime nogo bulumaga igini ale mbira wabini.✧

Arono ibugua ani wabu heleagola wali agalime tini aria maruhondo lalu, Isaraele wali agaliru o inanaga dama ina Iyibi dindi hemaria haru tagira ibiyago o kagomego de handadaba, lene.

⁵ Ani buwa Arono ibugua bo lomabu miaga dabu mbira wabialu nogo bulumaga igini ale biago tiga tiga handadele bu helowa ibugua bi dalimu lowa lalu, Ai ina Anduane Homogonaga mini yaraga halu yawi nogo bamiya, lene. ⁶ Ani layagola horo mendengi egerebagiore wali agalime nogo maru bo lomabu miaga dabuni emene podowa bo delalu maru tini Anduane Homogola ho gimbu bulenaga hiruwa mandagi nole berene. Ani nalu biruwa tigua lulu iba no erele muwa wali agali tini o biagoniha kayu yu wima pene.✧

✧ 32:1: Ab 7.40 ✧ 32:4: 1 Kin 12.28, Ab 7.41 ✧ 32:6: 1 Ko 10.7

⁷ Ani bialu heago hondowa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ínaga wali agali Iyibi dindini howa ína haru tagira ibirirume ai ì erembira ngialu ko timbuni biyago í áyu ogoni dalialu unu wali agali karia pobe. ⁸ Ína ti agua bialu holeberami laga bialu ínaga mana mirugo mo wahowa ti tinime hame ledadagua bialu kagoni. Tigua muni ngolo irame hiru gedaore howa nogo bulumaga igini ale mbira wabu helowa ogoni-hondo mbirale bo delalu ogoni mitangi bialu kagoni. Ti Iyibi dindi hemaria haru tagira ibiyagoni tinaga dama ogonioreme haru tagira ibiyagoni lalu ka. ⁹ Wali agali uruni mini dogihe kane hendedogo. ¹⁰ Ai áyu wali agali uruni baba keba emene ndoore kogo wali agali bu mini giambe damene uruni áyu ogo bo mburi lai holeberogo ani nabibe nalolebere. Wali agali ko damene ogoni bo hilu wahai howa Mosese íbi í aguane maha hararubi mo timbu halu hameigini timbuni paluyu lelelebero, lalu Anduane Homogohanda lene.

¹¹ Ani layagola Mosesehanda Anduane Homogohanda ibunaga Ngode Datagaliwabe la deborebo bialu Ngode Datagaliwabenaga mini mo hada hole bi lene. Mosese ibugua lalu, Ínaga wali agali uruni nde Iyibi dindini hearia gi mialu haru tagira ibirigodago ínaga hongo gibiru walia halu ani birigodago uruni baba keba gibiore kego nde aginagabe.✧ ¹² Ína henene halu ani bo mburi laryagua Iyibi wali agali ti hale howa, Ae Anduane Homogohanda Isaraele wali agali haru tagira

✧ 32:11: Dag 14.13-19

piyago hari wearu teneha howa bo hilu wahai holenaga haru penenagada, lolebira ndobe. Ani laga bulebirago keba haridagoni wahalu bu mini hadabe. Mini wiadai bialu ínaga wali agalihondo hiriribi o bule mandabu wiridagonidagua nabi wahabe. ¹³ Ínaga biabe bia haga Abarahama Aisaga Yagaba ima hayaru nde mitangi bibe. Agali urunihondo habo nalolene bi lo wialu tinaga waneigini ho dame bialu daga labe nahe yakundi li hariha bu kagobi holebira larigoni. Ani bialu tinaga waneigini ti dindi ina mulebero lo wirigoria anda pu howa ogoriani haho wiaabo holebira lalu bi urunibi lo wigi biriruni nde manda bibe, lene. ✧ ¹⁴ Mosesehanda bi aniore layagola nde Anduane Homogohanda bu mini hadalu keba howa ibunaga wali agalihondo pani mulebero layagoni nde pani nami wahalu wahene.

¹⁵ Ani biya handala Mosese ibu ege tole mbalape kira bi mana leneru kirabalini gilibuwi biago yalu wali agali hearia dai bule hari biagoha howa dalini. ¹⁶ Tole mbalape kiradagoni Ngode Datagaliwabeibunime ogonibi mo mbalape lenego odagolaboni bi mana leneru gilibu winidagoni.

¹⁷ Yosua libu haru dalialu hebirago Yosuahanda wali agali bi ladagadagabu layuago hale howa ibugua Mosesehondo lalu, Wali agali ni andabu palu hayagoniha wai bialu puromo laruane hale ko, lene.

¹⁸ Ani layagola Mosesehanda lalu, O laruagoni wai buwa agali bo hana halu pialu ali iwa mambolola laradagua ndo biarua agua. Wai anda

✧ **32:13:** Fig 17.8, 22.16-17

ibuwa bo paya biragola ga kobala laradaguabi ndo dege biarua. Olaruagoni wali agalime iba ganaore laruagoni, lene.

¹⁹ Ani lalu bialu libu hari biagoha howa dalialu Mosese ibu kaware wali agali heagoria íbu ha-para howa handalu hearia nogo bulumaga igini ngolome wabini biago mo ngelowa tini luyu mabu bialu dawé halu heago hondowa Mosese ibu keba gibiore hene. Kebaore howa ege tole mbalape kira bi mana leneru gilibuwi yayago dindini ibira hayagola poda gingilu бага bini. ²⁰ Ani bialu puwa ibugua nogo bulumaga igini ale gime wabini heyu heleago muwa irani hiru gedaore howa do iba heagola be abalu ale ti taulo wiagoha odope hene. Ani buwa iba o bagoniha odope howa mo bimaga hene. Ani bu ngelowa ogoni Isaraele wali agalihondo lalu, Ogoni tíni nole ibidaba, lowa mo nahalu ibuni handayaho hene. Ani biyagola wali agalime nde wahole ndoyagola o biagoni naore bini. ²¹ Ani buwa ibugua Aronohondo lalu, O biridago nde gibidago wali agalime ihondo agi biyagola ína wali agali o bu karume ko timbuniore hiriribi o biyadagoni bilo mo bia haribe, lene.

²² Ani layagola Aronohanda ladai bialu lalu, íila keba nahabe. Wali agali o bu karuni tinime mana ko buleore lalu de daramabu kaligoni í manda bidegoni. ²³ Tigua ihondo lalu, Agali Mosese mbaria ina iyibi dindi hemaria haru tagira ibini ogoria hayagoni agoha piyabe tobane biyadago ina manda nabidamago ina haru hoari bia helonaga inanaga mbirale bi pupu wulenaga mbira

wabu ngibe, laya. ²⁴ Ani layagola ina tihondo tinaga haleria ngolome wabini ngamiru goloyu ngoai hadaba larugola wiarume golalu ihondo ngigi biya. Ani ngiyagola ina haleria odaruni ira deagoha haealo baamu howa delarugola ira biagoha howa nogo bulumaga igini ale o ngagoni ibuni minalu tagira ibiya, lene.

²⁵ Mosese ibugua handalu hearia Aronohanda wali agali bame tini hame layadagua bu helo yupeho heleneyane hendene. Ani bialu tinaga waitigirume tinaga dongone handalu bame mo yobu wahabehe heleneyane hendene. ²⁶ Ani biyiyago hondowa Mosese ibu wali agali ubanda tagi bulene panga paya dugua biaga wiagoria pu howa bi dalimu ga lowa lalu, Anduane Homogonaga kamigo bibahende o i kogoria ibai hadaba, lene. Ani layagola hale howa Libai aria hearu bibahende ibalu Mosese heagoha ho mabubu hene.

²⁷ Ani ibu heagola ibugua Libai aria biaruhondo lalu, Isaraele wali agalinaga Anduane Homogohanda áyu tí hangu hanguhondo au laya. Tí naga ayu tibu mo yagayaga bialu puwa tí hamenebi tí damenebi tí baba handa ai nai padamigobi homelo bo wahalimu layago bo wahama pole pigane o harabani howa bama pialu namu tibini palimaro bidagoria bairi hole áyu ogoni badaba, laya lene. ²⁸ Ani layadagua Libai aria biarume nde hale halu bama pialu horo ogoningi Isaraele agali hangu daosini tebira (3,000) bibahende bo wahi hene. ²⁹ Ani beagola Mosesehanda Libai aria biaruhondo lalu, Horo áyu tí tíni dabo bagi hene halu maru karubi ndo tí tara halu tínaga iginibi tí hamenebi bo waharimigome Anduane

Homogonaga biabe bulenehayagi tí loma binigo mo miaga hole kamigoni. Ani birimigonaga Anduane Homogohanda áyu tí biamogo bialu mo bayale holebira, lene.

³⁰ Ani bialu horo mendengi Mosesehanda wali agali biaruhondo lalu, Tígua ko hiriribiore ina bulile wiago birimigoni. Ani birimigonigo nde abule ina hari o kagoa lone iraga halu Anduane Homogo karia porogo. Anduane Homogo ibugua tígua ko birimigoni domo waharo loloba badago ina domarebe lalu haleho porogo, lene. ³¹ Ani lalu bialu Mosese ibuni lone hari biagoha iraga halu puwa Anduane Homogohondo lalu, Wali agali o biarume ko hiriribiore ina bulile wiago biya. Tigua muni ngolome nogo bulumaga igini ale mbira tini gime wabuwa tinaga dama ogoni lowa ogonihondo bi pupu wialu heneya. ³² Ani bialu heneyago ainde harugo agua bule ndodago tinaga ko o biyadagoni domo wahabe. Ai domo wa naholeyagua nde wahalu ininaga mini ebere inaga mbugani gilibu wirigoni nde inaga waneigini marunaga mini ngelalu inaga minigo wahalu domo wahabe laro, lene.✧

³³ Mosesehanda ani layagola Anduane Homogohanda ladai bialu lalu, Ihondo ko biyadarunaga minigo inaga mbugani nawilo domo waholebero. ³⁴ Ani buleberogo ai í áyu ogoni pialu wali agali haru halu dindi mbaria nga lalu ina langirugoria haru pole áyu ogoni pu. Inaga dahuliyalime í biamogo bialu í mo tiga bule holebira. O larogoniore manda biaabo habe. Ai wali agalime ko biya ebere

✧ **32:32:** Iba 69.28, Mo 3.5

larigonaga ko biaga uruni tigua ko biyagonaga pani mulene horo ibirangi pani mulebero, lene.

³⁵ Ani layadagua wali agalime Aronohondo bia bia degeni nogo bulumaga igini ale biago wabilo mo bia hayagonaga Anduane Homogohanda wali agali biaru pani mialu warago tara mbira ti heagoria ibilene.

33

Anduane Homogohanda, Isaraele wali agali ti Hari Sainai nahe wahu pudaba, lenego ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Wali agali Iyibi dindi hearia haru tagira ibirigoni o bu kagonigo uruni haru halu dindi o kamigoni wahu pudaba. Pialu dindi mbira ina Abarahama Aisaga Yagaba imaruhondobi tinaga waneigini aguanene maha hama poraruhondobi karulelo mulebero lo wirugo dindi ogoriani haru pole pobe.✧ ² Dahuliyali mbira ti hariga walia hama mandagi pilimulonaga pu lagua. Ani bialu Kenanaliru Amoroaliru Hidialiru Peresealiru Hibialiru Yabusualiru uruni bibahende ina bo batagi hai holeberogo dindi landaneha ngaria ti karuleberami. ³ Ani buleberogo ti dindi ibane bere tomo anda holene bayaoreha hole poramigoni. Ai ina dege ti heba naibulebero irane ti inaga bi laga berogoni ogoale laralo manda bule ndo ora luluanda hope howa ti miniha ibira alego bia dege dindi halu hagayago. Ani bialu kamiria ina ti hariga obeneni howa bo wahai hoa biaganego i naibulebero laya lalu wali agali

✧ 33:1: Fig 12.7, 26.3, 28.13

lamibe, lene. Mosesehanda puwa wali agali lamibe layadagua lamini.

⁴ Aniore layago hale howa wali agali biarume mini burugu lalu gendaore ho hene. Genda ho howa ti tinginini yári biagane damene dongone ganuni wule bu heagoni bibahende golo nge-lai howa tini dara howa mini hulula bu hene.

⁵ Mosesehanda Anduane Homogonaga bi agua laya lalu, Wali agali tí luluanda ina bi larogo ogoale lara lole ndo tini bua bira ale bupe haga bialu kamigoni. Ini tí heba ibiruyagua hariga lu pu lu nabi howa nai hariga obeneni dege howa tigua tínaga mana biagane egene wini biago bialu kamiria tí bibahendeore bo hilu wahai harogonidago i naibagua. Ani biaguago tínaga tinginini yári tara tara karu ledamigoni damenego bibahende golo ngelai halimu. Ani bidamigola ina tihondo agi bibehedabe hondoliya, Anduane Homogo ani lalu lamibe laya, lene. ⁶ Ani layagola nde Isaraele wali agalime Hari Sainai yu wahalu tagira pialu peadangi howa tinaga tinginini yári biagane damene bibahende nabi wahai hene.

*Anduane Homogo ti heba ka manda bulenaga
Balai Anda bu helaga binigo ogo*

⁷ Isaraele wali agalime dindi mbirani puwa palue anda bigi bialu howa Mosese ibugua nde Balai Anda mbira wali agali ta nabime anda napiaga mbira haluni amura bu helaga biaga wini. Dindi mbiragoha pole howa gialo yalu pialu anda pu paligi beramigoria anda ogoni ibu hangu haluni bu helaga biaga wini. Anda ogoni mini Anduane Homogo Ina Heba Ka manda bulenenaga

anda laga wini. Ani biaga winigo wali agali ti mbiraligo ibu Anduane Homogonaga hame hale holebi mbirale ogo buabe nabuabe lalu Anduane Homogo hale hole manda biyagua Anda ogo-niha howa haleho piaga hene. ⁸ Mosese ibu Balai Anda odagoniha pugu biragola wali agalime tinaga anda harabani howa Mosese porago baya hangu deme handayaho wialu anda odagoni tamuha anda pora handala wahaga biaga hene. ⁹ Ani bialu Mosese ibu Anda biago tamuha anda pu kagola hari beraliba timbuni mberane biago dalipe haga wini. Dalipe howa Balai Anda biago harabani gerelapeho ngagola Anduane Homogohanda hari beraliba timbuni mberane biagoniha howa Mosesehondo bi lamigi biaga wini. ¹⁰ Wali agalime handalu karia beraliba mberane ogoni Balai Andadago panga harabani wiape kago hondowa ti bulu paliaga wini. ¹¹ Anda odagoniha howa Anduane Homogohanda Mosesela bi la dele bialu agali yangonela mini hana hagabu howa bi lo haralidagua lo haga biaga wini. Anduane Homogola bi ani lo halu Mosese ibu wali agali bu karia dai bigi biaga wini. Mosese ibugua bi lo pialu dai bigi bilo lowa igiri daliahe mbira Nunu igini Yosua hayago ibugua Mosese biamogo bule Mosese geha ibagabu howa Balai Anda biago tamuha haga hene.

Anduane Homogohanda ibunaga wali agali heba holebero lowinigo ogo

¹² Mosesehanda Anduane Homogohondo lalu, ina ihondo wali agali o bu karuni haru halu dindi o biagoria haru anda pobe larigonigo ila

polobayago mbirali ogola polebere nalarigoni. Ina i ogobiore ka lo manda bialu ihondo turuho ko larigoni. ¹³ Ani larigo ai ina henene halu ihondo turuho keyagua o Anduane Homogo ina bule manda bu wiaruago ogo ale bule manda bu ngo lalu i langi. Langerego hale howa ina i ani bule manda bu wiridago hangu bialu i mo turu haabo holiya langi, lene. Ani bialu hameigini ayu karu ininaga wali agaliore helo dabarigoni ini manda bibe, lene.

¹⁴ Ani layagola Anduane Homogohanda ladai bialu lalu, Ini i heba ibalu ina waitigi karu baba wai bigi beregola wayali habelo biamogo bigi bulebero, lene. ¹⁵ Ani layagola Mosesehanda ladai bialu lalu, i ina heba namaliyayagua o ina dindi o kamago wahalu nape ogoria holebera-mago ina pudaba nalabe, lene. ¹⁶ Ini ina heba naibiriyagua wali agali bu karume manda bialu karia Anduane Homogo i wali agali ti bababi Moseselabi turuho ndo harua manda bulebira. Ani bialu ini ina heba ibagabu mandagi hari-mayagua ogonime ina wali agali maru karubi ndo ina mo tara holebira, lene. ¹⁷ Ani layagola Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ina i ogobiore ke lo manda bialu ihondo turuho kogodago ina o larigonidaguaore bulebero, lene.

¹⁸ Ani layagola Mosesehanda Anduane Homogohondo hale halu lalu, Ini ibu ko lalu wa holene de mborerebiore handaya habe nahe walia hagayago wa holene de mborerebi o biagoni dege halu mbira hondoliya waliaha, lene. ¹⁹ Ani

☆ **33:14:** Man 12.10, Ais 63.9

layagola Anduane Homogohanda ladai bialu lalu, Inaga wá holene í handabelo í deni pu bolangua helalu inaga mini wali agalime nalaga tua mbaria wia do hene ngogo áyu mini tua ogoni hale habelo í deni howa loliya, lene. I Anduane Homogo kogo darabi gubalinibi hoa birago haga kogoni. ✧ ²⁰ Ani buleberogo áyu ina inaga dengui handabelo walia naholebero. Irane mbirali inaga dengui handaya harago homaganego í walia haruyagua í homoleberogodago walia naholebero, lene. ²¹ Inaga dengui walia naholeberogo í heyu holene karulape mbira o i kogohayagi toleni heyu holene ngago ogoriani hole ibabe. ²² Í ani heyu kegola inaga wá holene de mborerebi biago bolangua haragola ina í minu muwa ege ogoniha kaba mbira ngagoha í minu berelowa inaga gime í yi holebero. I bolangua halu poleberogo i porogo í nahandabelonaga ani bulebero. ✧ ²³ Ani buwa i bolangua halu puwa inaga gi yamerogola ina inaga dengui nahende erembira dege de hondolebere, lene.

34

*Ege tole mbalape kira lone mo aribia henego ogo
(Mana Loyane 10.1-5)*

¹ Ani lowa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ege tole mbalape kira abale biagobi labolabo kambulo yalu ibabe. Kambulo yalu eberegola bi mana ala ina tole mbalape kira biagoria gilibu wiwaria ina minu podarigoni ai lone gilibu aribia holiya tole mbalape kira kambulo pobe. ✧ ² Tole mbalape kira ogoni manda mand-

✧ 33:19: Lm 9.15 ✧ 33:22: Ais 49.2, 51.16 ✧ 34:1: Har 31.18

abu yalu egerebagiore Hari Sainai iraga halu ibabe. I hari neneoregoria haguago lola habiya egerebagiore ibabe larogoni. ³ I kirali ibuleni ini hangu ibabe. Wali agali mbirali mbira hari ogoniha hapara howabi holani handabe. Nogo sibi bulumagabi mbira hari ogoni teneha tani nalu holani wara peladaba labe, lene. ⁴ Ani laya handala Mosese ibuni hale halu puwa ege tole mbalape kira kambulo manda mandabu nge-lene. Horo mendengi egerebagiore tole mbalape kira biagoni yalu Anduane Homogohanda ibabe layadagua Hari Sainai yalu iraga hene.

⁵ Yalu iragaho heagola Anduane Homogo ibuni hari beralibaha howa dalialu Mosese heagoria mandagi libu haru hene. Howa ibugua ibunaga mini loma bini lalu, Anduane Homogo i Henego Hole Ko, lamini. ⁶ Ani lamuwa Anduane Homogo ibugua Mosese denguini bolangua halu puai howa bi ladaga howa lalu, I Anduane Homogo dara holenebi biamogo bulenebi tolo tag-ihe keba ala awane nahaga gubalini holenebi mini bilinahe holenebi deremolahebi gibi Ngode Datagaliwabe kogoni, lene. ⁷ Ina bule lo winiru heneneore bigi biruria hendene wali agali dabane daosini au lolebe tobaheme handaga bialu homaga bini nga. Ina bule lo wiruru lo beregeda nabi dabane dewa halu homayaguabi lo ngogo biaore biaga kogoni. Ani bialu wali agali tigua mana ko haragobi hale ko tara tara bigi biragobi domaga i kogoni. Ani domalu dege ai aba aiyalame ko biragonaga pani ti waneiginibi

✧ **34:6:** Har 20.5-6, Dag 14.18, Man 5.9-10, 7.9-10

aguanebi maha hama poraruhondo mialu daba tebone mane daba hama poraruhondobi pani mia dege bialu haga ko, lene.

⁸ Ani layago hale howa Mosese ibu dindini bulu palialu Anduane Homogo mitangi bialu ibu mo dunini howa lotu lalu hene. ⁹ Anduane Homogo mitangi halu ibugua lalu, Anduane Homogo-o ina henemanenaga ihondo turuho keyagua o ina haruore maliya ibulebere larogoni. Isaraele wali agali uruni minila haru ndo luluanda haradagua hope howa larogoni ogo ale lara lole ndo kagoni í manda bidegoni. Nde abule harugo inaga wali agalime ko birimaru domo wahalu ini buha ina yamibe, lene.

Habo Nalolene bi lo wiyago lone lodai buwa lowinigo ogo

(Haru Penego 23.14-19, Mana Loyane 7.1-5, 16.1-17)

¹⁰ Ani layagola nde Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Ainde áyu ina Isaraele wali agali baba habo nalolene bi lo wulebero. Ina tí bibahendenaga deni biabe taraoreru wali agali dindi bibahendeha karume de nahendene ale ina Isaraele wali agali tíore de hondole bigi bulebero. Wali agali bibahende ina mbirale gibioreru i Anduane Homogo ina tinaga bia haga beroru tí de handalu duru loleberami. ¹¹ Ani buleberogo inaga mana áyu lo ngeroruni baya hangu handalu bi o ledorunidagua hale halu biai halimu. Ina hameigini Amoroaliru Kenanaliru Hidialiru Peresealiru Hibialiru Yabusualiru bibahende bo batagi halu balu puabo helarogola dindi bame landaneha

ngaria tígua karulama hama anda pugu buleberami. ¹² Ani bigi buleberamigo tí dindi gahenge mbira anda poramigoha wali agali uruniha karu baba nenege hinu ndi bu holene mbira manda bulamini. Uruni baba nenege hinu tí ndi bu harimiyagua ogoni gono bu hinaragola gundulo mialu pobe tobahe mbaria ogoniha do wuleberamigo ti baba haru hinu mandagi nahalimu.✧

¹³ Mandagi nahe ti hobamu howa wali agali uruni tinaga mbirale gime wabiniruhondo mbirale bo delo miaga dabu bidaru gelo labailo bagabu wahalimu. Tinaga tole ira giambe waradagua berelama pedaruni ela nahaga lowa hogaralebu haga tole uruni bibahende podobagabu langu waihalu malu mbira wulani handalimu. Ani bialu tinaga dama wali Asera dengui handaradagua bule lowa mbirale irame wabu wu hama pedaru bibahende ayume dibu gingirulo bagabu waihalimu, lene.✧

¹⁴ I Anduane Homogo tínaga kogonigo i hangu mitangi bialu mo dunini howa lotu lalimu. Ani bialu tígua mbirale gime wabini ngaru mbirago ogonihondo bu pupu nawilimu. Ani nawilimu larogo irane mbiralime ila í abi i abi laba lole manda birago bilo i nde handayaho nahaga ogoni birago bo ereba haga kogonaga laro. ¹⁵ Ani biga kogo wali agali dindi uruniha karu baba ndi bu mbirale doborobo bu nahalimu. Ani nahalimu larogo irane tigua dama tara tarahondo bi pupu wialu nogo egaru loma bialu urunihondo bo minigo dawawa tí namiya ibidaba lolebira. Ani laragola nde tí wahalulu pobe tobahe nolene

kaware wulebirago ani nenege hinu nahalimu larogoni. ¹⁶ Ani nenege hinu harimiyagua t́naga iginime wandari dindi tara uruniha bedaru dabu bu karia wali urunime haru gili lenego pialu i erembira ngialu ti one urunime dama tara tarahondo bi pupu wiradadagua wima yupe holigo wali agali uruni heba mandagi huru hinu nahalimu larogoni, lene.

¹⁷ Mbirale tara tara aeaneme wabuwa tinaga dama lowa urunihondo bi pupu nawilimu.✧

¹⁸ Horo mbira Mberedi Yidi Nahe Hirinigo mo yu ngoai howa nagane horo biagoni embeda nahe horo ogoni tagira ibirangi naabo halimu. Ani nalimu lalu ina ala pongo bo ngirudagua ege mini Abibi haragola ege ogoninaga horo karuni mberedi yidi nahe ogoni nalu halimu larugoni. Ani nalimu larugo irane tí Iyibi dindi howa ege ogoningi tagira ibirimigo manda buwanaga nalimu larugoni.✧

¹⁹ Tí igini wahene hono weramigo bibahende inaga dege dege holebira. Ani bialu t́naga nogo dameneru tanabi bibahendeme igini pigane wangabe wirago dameneru bibahende inaga dege dege holebira.✧ ²⁰ Ani bulene wulebirago ai nogo dongi igini pigane winigo inaga heleneyagua nde nogo dongi ogoni wahalu ini holeyagua inaga nogo sibi igini mbira kango hela aribia holene nga. Ai kango nangibeheyagua wahalu nogo dongi ogoni ibuninaga ma minu taga lolene nga. Ani bialu igini wahene damenego aba aija tini

✧ **34:17:** Har 20.4, LBM 19.4, Man 5.8, 27.15 ✧ **34:18:** Har 12.14-20, LBM 23.6-8, Dag 28.16-25 ✧ **34:19:** Har 13.2

holeyagua ihondo maru ale lomabu ngigi bulene nga.✧

Mbirali ihondo mbirale mbira ngule giha nayi bame ibirimiyagua i denguni bilingi bolanguabu holene nawi.

²¹Horo waragaru tininaga biabe bilimulo wiyag-
oni. Ai horo kanegoria biabe mbira nabilimu.
Tomo hongole dindi aluene ngangibi tomo bu wu-
lene ngangibi nabilimuore larogoni.✧

²²Tomo bu wialu howa widi lini hini dedagola
Mabuha Widi Lini Pigane Denegonaga mana pi-
gane wirimadagua bilimu. Ani bialu dagare
bulene tu harangi Anda Nemandaha Palu Ho-
lene Hororu bu henego mitangi bialu mana pi-
gane wirimigonidagua ira lini pigane hini dedago
daramingi ani bilimu.✧

²³Ani bialu Isaraele agali damenego bibahen-
deme mali mbira mbirani halu teboore Andu-
ane Homogo iniore Isaraele wali agalinaga Ngode
Datagaliwabe kogo i mitangi bialu mo dunini
howa lotu lole ibugu bulene nga. ²⁴Ina tinaga wait-
igiru ti hariga polenegoha palipai haga bidaru
bo batagi haga bialu balu pelarogola dindi dab-
ulu ngaria ti karulalu ho yanga laga bima ibugu
buleberami. Ani bigi berogola wali agali maru
karume ti baba wai bialu tinaga dindi karulolene
manda nabulebira. Ti bibahende tinaga mini tomo
halu tebo nolene larimagoha puwa nalu kamigo-
habi mbirame tinaga dindi karulalu ti bo anda
naibulebira.

✧ **34:20:** Har 13.13 ✧ **34:21:** Har 20.9-10, 23.12, 31.15, 35.2,
LBM 23.3, Man 5.13-14 ✧ **34:22:** LBM 23.15-21, 23.39-43, Dag
28.26-31

²⁵ Tígua ihondo nogo mbira bo ngialu dela howa mberedi yidi heba mo biamaga henego ihondo nangilimu. Ani bialu Bolangua Halu Penego Horonaga Tomo mitangi buwa nogo bo dawenego aria mbira egerebagi nolenaga podo wia nabilimu.✧

²⁶ Ani bialu mali bibahendengi tí mabuni tomo hangaramigo hini damenego Anduane Homogonaga andaha bu yu íbu wilimu.✧

Tígua nogo sibi igini meme iginiyaguabi mbi-rago ibu angibuni andu ibane beha hambu yu delaramigoha delamaga nahalimu, lene.

²⁷ Ani lamigi buwa Anduane Homogohanda Mosesehondo lalu, Bi o laroruni baya hanguore bebani gilibu wibe. Irane bi o laga berogoriani mo tene howa Mosese ílabi Isaraele wali agali bibahende bababi ina habo nalolene bi lo wigi berogoni, lene. ²⁸ Mosese ibu Anduane Homogohanda bi lamiyago hale halu tomobi ibabi mbira naneore uyu hari biagoniha Anduane Homogola heane dege horo pira maria mbi pira maria (40) lowa pene. Ani bialu Anduane Homogohanda ege tole mbalape kira biagoria Habo Nalolene Bi gilibu wini. Bi gilibu winidaruni Ngode Datagaliwabe Bi Mana Pira gilibu wini.

Mosese ibu Hari Sainai howa dalinigo ogo

²⁹ Mosese ibu howa Bi Mana Pira biago gilibu yalu Hari Sainai biagoha howa daliyagola nde ibu Anduane Homogo heba bi lalu hene biagome ibunaga dengui biagoni wá haamehe huailo yalu dalini. Iibunaga dengui wá haame howa

✧ 34:25: Har 12.10 ✧ 34:26: Man 14.21, 26.2

huailo yalu daliyadagoni ibuni de nahende manda nabi dalini.✧ ³⁰ Mosese ibuni de nahende manda nabi ani hearia Arono halu Isaraele wali agali ti bibahendeme Mosese ibiyago handalu hemiriaibunaga denguiha wá haameho huailo yalu ibiyago hondowa ti bibahendeme Mosese heagoria hapara holene giho hagahaga bini. ³¹ Ti ani bu hemiria Mosesehanda wali agali biaru olayagola Aronobi Isaraele wali agali haru haga biarubi ti bibahende Mosese ibu hearia ibiyagola ibugua ti baba bi lalu hene. ³² Agali uruni baba bi lalu hemiria Isaraele wali agali bibahende íbu ngoai howa Mosese ho mabubupe hene. Ani biyagola Mosese ibugua tihondo Anduane Homogohanda Hari Sainai howa mana damene ibuhondo lamiyaruni Isaraele wali agali biaruhondo lamiaiore hene. ³³ Ani lamiai howa Mosese ibuibunaga dengui agame buyi hene. ³⁴ Ani bialu Mosese ibu Balai Anda Anduane Homogo Isaraele wali agali ti heba ka manda bule bu helene biagoha Anduane Homogo heba bi lole anda pugu bialu howa agaibunaga dengui buyi hayagoni golo wigi bini. Ani buwa Anduane Homogo heba bi lalu howa tagira ibugu bialu Isaraele wali agalihondo Anduane Homogohanda lamibe layada ale bibahendeore lamiai haga bini. ³⁵ Ani bialu Isaraele wali agali tigua handaga bialu hearia Mosese ibu Anda biagoha howa Anduane Homogo heba bi lalu hene tagira ibugu biyagolaibunaga dengui biago wá haame howa huailo yu tagira ibugu buwa tihondo bi lamigi biyaria hendene. Mosesehanda wali agalihondo

✧ **34:29:** 2 Ko 3.7-16

bi lamiai howa aga biagome ibunaga dengui lone yiho haga bini. Ibunaga dengui ani yiho haabo howa Anduane Homogola bi lole anda biagoha anda pugu bialu howa golo wigi biaga hene.

35

Sabada horongi mana bulene winigo ogo

¹ Mosesehanda Isaraele wali agali bibahende ibu ngoai hadaba lowa tihondo lamialu lalu, Anduane Homogohanda bi mana tigua taluwa bialu halimu layago ogo, ² Tigua horo waragaru biabe tara tara ngaru bialu halimu. Horo kanego Anduane Homogo i kigonaga horo loma bia hene ngago ogonangi biabe damene bibahende wai howa halo holene nga. Wali agaliyaguabi mbiralime horo kaneni biabe mbira bialu kane handarimiyagua tigua ibu homelo bo wahalimu.✧
³ Biabe emene bame tininaga andagani ira hangubi bo delolenego ogoni biabe degego halo holene horo ogonangi biabe damenego nabuleore larogoni laya, lalu Mosesehanda lene.

Mbirale Anduane Homogohondo ogoale milimu lalu Mosesehanda wali agali laminigo ogo (Haru Penego 25.1-9)

⁴ Mani Mosesehanda Isaraele wali agali bu hearuhondo lamialu lalu, Anduane Homogohanda tigua ogodagua bilimu laya. ⁵ Tigua loma maru yalu ibuwa ngilimu, laya. Wali agali bibahendeme lomabu mulene manda bu kamiyagua nde ngolobi silibabi boronosibi yalu

✧ 35:2: Har 20.8-11, 23.12, 31.15, 34.21, LBM 23.3, Man 5.12-14

ibuwa ibuhondo mialu ⁶ labolabo bayaleorebi pu sibi irinime payini mindibiha guyini hari mindini handalehe ngarubi tagalitaya aleha guyini ngarubi daramabiha guyini ngarubi labolabo meme irinime wabini ngarubi milimu. ⁷ Nogo sibi wangabenaga dongone daramabiha guyini ngarubi yalu ibalimu. Wena timbuni iba tia alenaga dongonebi ira agasia kambulene marubi yalu ibalu ⁸ lamu halenaga olibe lini welibi mbirale wiabagi holenaga odo hai holene weli wabulene padua alebi ira hagua ngabilo delaga inisenesi tarabi wabulene paduabi yalu ibugu bilimu. ⁹ Ege tole bayale kanelianaru tara tararubi loma binigo mo miaga agali haguane timbuni kagonaga aga mini ebodi hela dambi bulenebi aga emene galuhombeni karulaga biagoria helaga bulenebi mo yalu ibalimu, lene.*

*Mosesehanda lalu, Anduane Homogonaga
Balai Andaha wulene ngaru bilimu, lenego ogo
(Haru Penego 39.32-43)*

¹⁰ Mosesehanda laabo halu lalu, Agali bu kamiru aria maru biabe tara tara biaga mugubeyi kamiru Anduane Homogohanda bilimu lalu langiyago bibahende bule ibai halimu. ¹¹ Balai Anda bialu daligani dambi holene biagobi wabilimu. Anda hongo helonaga daba haga bulene wangobi biarubi anda hainaga ira generubi anda hai libu banga bulenaga irabi generubi gene helolene mbogoyirubi wabialu helolene nga. ¹² Tigua Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi biagobi wabialu Mbogoyi

* **35:9:** Aga mini ebodi Har 25.7 handabe.

ogoni iraho yulenenaga ira kirabi dibu wabialu wali agalime ko binigo domo waholenenaga Mbogoyi ogoninaga panga ngolome wabulene nga. Tigua Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi biago mo ge holenaga labolabo gerela holene wabulene nga. ¹³ Ani bialu dagia tebolobi dagia ogoni iraho yulenenaga ira kirabi biabe ogoninaga bulene mbirale marubi wabulene nga. Ani bialu mberedi hiruwa Ngode Datagaliwabenaga deni dagia tebolo o biagoriani hiru wilimu. ¹⁴ Lamu halenaga wiagane irane helolenebi ogoninaga biabe bulene mbirale marubi wabulene nga. Lamu halerubi uruninaga welibi wabulene nga. ¹⁵ Ira hagua ngabilo delaga mini inisenesi lomabu delolene dabubi wabulene nga. Ani bialu dabu ogoni iraho yulene ira kirabi manda mandabu ngelolene nga. Tigua mbirale Anduane Homogonagaore wiabagi helonaga weli odo hai holenebi inisenesi bayaleore nga tarabi wabulene nga. Ani bialu Balai Anda biagonaga panga harabani labolabo gerela ho wule wabulene nga. ¹⁶ Mbirale bo lomabu delolenenaga dabu mbira bu helalu mbirale ira delolene dagia diri dewawi dabu ogoninaga gene maria kagoria helole boronosime dege wabilimu. Ani wabialu lomabu delaga dabu ogoriani biabe bulene alego damene wabu wiai holene nga. Ani bialu dabu ogoni iraho yule ira kira manda manda bu ngelalu bulene nga. Gi geru waya bulenenaga iba hambu wulene ndisi be mbira wabialu be ogoni wulene dagiabi bia holene nga. ¹⁷ Balai Anda kago pabe bu yanda hole labolabobi gerela holene wabialu

ogoninaga generubi gene helolene mbogoyirubi pabe harabanaga panga labolabobi wabulene nga. ¹⁸ Balai Anda dangini yulupe kagonagabi Balai Anda pabe bu mabu bu kagonagabi dindini dariba holene pu hongohe heba gelo holene biarubi uruni bibahende wabulene nga. ¹⁹ Ani buwa Arono halu ibu iginirunaga aga bayale tini Balai Anda biagonaga tamu Hobane Loma Bia Hene biagoa biabe bialu howa mo karulo helobi wabulene nga, lalu Mosesehanda Isaraele wali agaliruhondo lamini.

Wali agalime Anduane Homogohondo mbirale lomabu mule yalu ibugu binigo ogo

²⁰ Ani laya handala Isaraele wali agali ti Mosese helalu tini andaga pugu pugu bini. ²¹ Mosesehanda bi layagome wali agalinaga gubaliniha nogoba hayagola tigua ogonidagua bule lo manda bialu pugu pugu bini. Wali agali biabe bulene mugube tara tarayiru íbu ngoai hene. Ani bialu tigua Anduane Homogonaga mbirale tara tararu yaluibunaga Balai Anda biago bilonaga mule yalu íbu ngoai haga bini. Tigua Anduane Homogo mitangi bialu lotu lolenenagabi Balai Anda bulenenagabi loma binigo mo miaga agalinaga aga wabulenebi mo yalu ibini. ²² Wali agali tinime yalu ibulene hame leadagua yári tara tara biniru haleiraru gi magibi ma gaguabi yári tara tara ngolome wabinirubi yalu íbu dege bini. Yalu ibalu uruni bibahende Anduane Homogohondo lomabu mule yalu ibugu bini. ²³ Ani bialu wali agali marume labolabo bayale wiaru mo yu ibalu nogo

sibi irinime pu payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarubi tagalitaya aleha guyini wiarubi daramabiha guyini wiarubi bibahende wabiniru mo yalu ibugu bini. Ani bialu meme irinime labolabo wabinibi nogo sibi wangabenaga dongone daramabiha guyini wiarubi wena timbuni iba tia alenaga dongonebi bibahende mo yu ngoai hene. ²⁴ Wali agali maru tigua siliba boronosiru wiago mo yalu ibugu bialu Anduane Homogohondo lomabu migi bini. Agali maru ira agasia wu hearu tigua ira uruni Anduane Homogonaga Balai Anda biago bule mo yalu ibugu bini. ²⁵ Wali pu payaga berearume pu payini bayale wiarubi nogo sibi irinime pu payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarubi tagalitaya aleha guyini wiarubi daramabiha guyini wiarubi uruni bibahende mo yalu ibini. ²⁶ Wali maru nogo meme irinime pu payaga mugube berearu tigua nogo meme irinime pu payiniru yalu ibini. ²⁷ Ani bialu agali haguane hearu tigua ege tole mini kanelianabi maru baya tara tara wiaru uruni loma binigo mo miaga agali haguane timbuni heagonaga aga mini ebodibi aga emene mende galuhombeni karulaga biagoria pongobu helaga bulebi mo yalu ibugu bini. ²⁸ Ani buwa tigua padua tara tarabi welibi urunime lamu biaruha berelolebi mbirale Anduane Homogonaga wiabagi holenaga weli wabulebi mbirale ngabi sanda ale ira hagua nga biaga inisenesi wabulebi mo yalu ibugu bini. ²⁹ Isaraele wali agali tigua mbirale wiaru bibahende Anduane Homogohondo lomabu mule hame leadagua mo

yalu Anduane Homogohanda ogoale bibe lalu
Mosesehondo lamiyago bilo mo yu ibai hene.

*Agali biabe bilo Anduane Homogohanda dabo
helaga biniru ogo*

(Haru Penego 31.1-11)

³⁰ Mosesehanda Isaraele wali agali lamialu lalu, Anduane Homogohanda Uri igini Besalele ibu Yuda hameigini aria Hua aguane heago dabaya. ³¹ Ibugua biabe bayale tara tara ngaru biai holene mugubeyi Anduane Homogohanda ibunaga Dinini Besalele ibuha helalu biabe uruni bilonaga mini manda bogaru bulenebi ibuhondo miya. ³² Ibugua ngolomebi silibamebi boronosimebi giligili tara tara bulene mugube ibuhondo miya. ³³ Ani bialu ege toleme mbirale ngaru bule bage tara tara podalu ira dibu pelowa bage tara tarabi bialu yári tara tara marubi bilo ibuhondo mugube miya. ³⁴ Anduane Homogohanda manda tara tarabi agali Besalelebi Dana hameigini aria Ahisamaga igini Oholiababi libuhondo miya. Manda uruni yu howa libugua agali maru karubi biabe uruni bilo biawai holene mugube miya. ³⁵ Anduane Homogohanda agali ogoni labohondo ege tole ngaru podalu yári tara tara bilobi giligili tara tara mo yáribia halu aga bayale tara tararu wabilobi nogo sibi irinime pu payini mindibiha guyini hari mindini handalehe ngarumebi tagalitaya aleha guyini ngarumebi daramabiha guyini ngarumebi labolaboni yári tara tara wabu helolenebi manda biai ka. Libugua giligili bulene tara tara libunime hameleda ale

wabu helalu biabe uruni biai habeheore kagoni, lalu Mosesehanda lene.

36

¹ Mosese ibugua laabo halu lalu, Anduane Homogohanda Besalele Oholiabala libuhondobi agali maru hearuhondobi mandabi mugube bay-ale tara tarabi miyagome tigua biabe tara tara ngaru bulene manda biai howa Anduane Homogonaga Balai Anda biago bulene nga. Ani bibehe howa agali uruni tigua Anduane Homogo ibugua ogoale bilimu layadaguaore biai holene nga, lene.

Wali agalime mbirale dewaore yalu ibinigo ogo

² Mani howa Mosesehanda Besalelebi Oholiababi agali maru Anduane Homogohanda manda bulene mini biarubi olalu ibu ngoai hadaba lene. Ani layagola agali biabe buahe hearu ibu ngoai hayagola Mosesehanda tihondo lalu, Ai biabe bidaba, lene. ³ Balai Anda ogoni bilonaga Mosese ibugua Isaraele wali agalime mbirale yu ibiyaruni bibahende yu howa tigua biabe bilo tihondo mo mini. Ani bialu heagola egerebagi bibahendengi Isaraele wali agali tigua mbirale marubi Anduane Homogohondo lomabu mule hamelo hearu yalu ibugu biaabo hene. ⁴ Agali Balai Anda bialu hayaru tigua wali agalime mbirale dewaore yalu ibiyago hondowa tigua biabe bialu hayago bialaho ngelalu ⁵ Mosese hearia puwa tigua Mosesehondo lamialu lalu, Wali agalime mbirale dewaore yu ibaabo haragoni. Anduane Homogohanda biabe bilimu layago bulene mbirale karulapeore wiatago ho ngamago ai maru dewaore bame bu paya bulubada, lene.

⁶ Ani layagola Mosesehanda wali agali bibahende tinaga balai anda bu hearuha bi lo pelalu lalu, Ai wali agalime Anduane Homogonaga Balai Anda bulenenaga mbirale biaru lone yalu naibalimu, lalu lamiyagola tigua lone yalu naibi wahene. ⁷ Anduane Homogonaga Balai Anda bule wali agalime mbirale yalu ibiyaru dewaore anda bulene damenego bu karula pialu huniane maru ibira hene.

*Anduane Homogonaga Balai Anda binigo ogo
(Haru Penego 26.1-37)*

⁸ Agali biabe biaga mugubeyi hearu tigua Anduane Homogonaga Balai Anda bialu hene. Tigua labolabo bayaleore timbuniru pirame bialu hene. Tigua labolabo bayaleore uruni muwa pu nogo sibi irinime payini maru mindibiha guyini hari mindini handaleherubi maru tagalitaya aleha guyinirubi maru daramabiha guyinirubi urunime labolabo uruni yári bia haga bini. Pu payini urunime labolabo biagoria dahuliyali handaleheru pigiya ale wabu helaga bini. ⁹ Labolabo pira uruninaga luni ge magi manda bialu mida homberia (12) aranenaga ge magi manda bialu mida kira wigi buwa labolabo bibahende ogobi dege dege wini. ¹⁰ Ani bialu labolabo duria halu mbira lebumaga halu duria mende halu mende lebumaga halu bini. ¹¹ Ani buwa labolabo mindibime kirabali mo gimbu buwa barobia haga bulenedagua haleira ale mabubi labolabo mbira mbirani wabu helaga bini. ¹² Tigua mo gimbu bialu barobia holenedagoria haleira ale mabubi pira duria (50) labolabo pira duria (50) mbiranaga piganeni

lebialu labolabo pira duria (50) mendenagabi labolabo maro biagoria haleira mabubi pira duria (50) dege helene. ¹³ Ani manda bu helowa mo yania helaga bulene wangobi pira duria (50) ngolome wabuwa urunime yania helaga biyagola labolabo biaru mo gimbu bialu timbuni mbiraore hene.

¹⁴ Ani buwa labolabo timbuni mbira Balai Anda biago bu dangila dambi hole wabini. Labolabo ogoni nogo meme irinime wabinigo bibahende lamaga halu bearia (11) lebumaga howa wabini. ¹⁵ Labolabo bearia (11) uruninaga luni ge magi manda bialu mida haleria (13) wialu aranenaga ge magi manda bialu mida kira dege dege winigo bibahende ogobi dege dege wini. ¹⁶ Ani buwa labolabo duria uruni lebumaga howa luni timbuni mbiraore hene. Ani bialu labolabo halu mende waragaria wiyarubi anidagua dege bini. ¹⁷ Ani buwa labolabo luni ogoni labonaga lene leneha mo gimbu bialu barobia holenedagua mbi-rالهالهira ale mabubi pira duria (50) labolabo maro biagoria helalu labolabo timbuni mendeg-onagabi ani dege helene. ¹⁸ Ani bu helowa ogoni barobia howa yaniaho helolene wangobi pira duria (50) boronosime wabu wini. Wabiai howa mo gimbubu wiagola labolabo timbuni mbiraore wini. ¹⁹ Ani biai howa mani nogo sibi wangabenaga dongone daramabiha guyinigome Balai Anda biago lone dambi dege holenaga mo wini. Ani buwa halu tebone wena timbuni iba tia alenaga dongenemebi dangila dambi dege hene.

²⁰ Anda háinaga ira generu gimbu gimbu bulene ira mini agasiame bini. ²¹ Anda ira uruni luni-

naga ge magi manda bialu mida maria mbalape-
naga sendimida emene pira waragariani wara-
garia (66) helo helene. ²² Anda háinaga ira gene
uruni maru dindihayagi gimbu bilo manda bialu
emene luni ale tigi haga bini. Ira bibahende
luni tubagi lolani hondowa ogobi dege degeore
tigi haga bini. ²³ Anda háinaga ira kira kira
dege dege daba hamagamaga buwa daga lamaga
halu pira kira (20) mende mende lowa abene
unurayaginaga wabini. ²⁴ Ani buwa silibame
mbogoyi emene dege dege pira maria (40) anda
gene biaru helaga bule wabini. Ani buwa anda
gene mbira mbogoyi kiraha helaga buwa mbo-
goyi mo hongo ho helene. ²⁵ Anda gene maru
pira kira (20) anda manda uyurayagi hearubi nde
ani dege bini. ²⁶ Ani bialu anda gene pira kira
(20) uruni wabu manda mandabu ngelalu anda
gene helolene mbogoyi pira maria (40) silibame
wabuwa mbogoyi kiraha anda gene mbira helaga
bini. ²⁷ Ani buwa anda gene ni paliragohayagi
waragaria helalu ²⁸ anda gene kira mende manda
tibila gimbu biragoha helene. ²⁹ Anda háinaga
gene manda tibila gimbu biragoha kira ogonilabo
ho pagupagu bilowa gimbu bima iraga ho helene.
Manda tibila gimbu birago bibahendeha ani dege
bini. ³⁰ Ani biyagola anda tibihayagi gene halira
halu siliba mbogoyi pira mbirani waragaria (16)
anda gene dindiha mo wialu mbogoyi kirame
anda gene mbira mo hongo ho helaga bini.

³¹ Ani buwa anda hái libu banga bulenaga ira
mini agasia pira mbirani duria (15) dibalu lu-
nioreru pelo mbaralowa wini. Ira luni mbalape

uruni aria duria anda hái manda abene unurayagi libu para halu ³² duria mende uyurahayagi libu para halu duria tebone ni paliragohayagi libu para halu bulenaga ani dibu pelo manda bini.

³³ Anda hái libu para holenaga ira dibu pelenego dombeni para holenego lunaga anda magi manda buwa anda ibuniore karulape tigi howa pelene.

³⁴ Ani buwa anda hái gene biaru ngolome paraho dambi hene. Mandaha hái para howa yaniaho helonaga ngolome yania holene gi pagida ale mabubi maru wabuwa ira hái libu para hayago yaniaho helaga bini. Anda hái para holene ogoni ngolome paraho dambi hene.

³⁵ Uruni biai howa labolabo baya taraore mbira anda tamuha hobaki holene wabini. Labolabo timbuni ogoni pu tara tarame mo yári biahaga bialu howa nogo sibi irinime pu payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarumebi tagalitaya aleha guyini wiarumebi daramabiha guyini wiarumebi mo yári bia halu dahuliyali handaleheru pigiya labolabo ogoriani yári bia hene.

³⁶ Ani buwa ira agasia mbira dibuwa anda gene maria wabuwa ngolome paraho dambi hene. Anidagua buwa silibame mbogoyi maria wabuwa ira gene biaru mbogoyi ogoriani helene. Ani helowa ira ogoriani labolabo yani helonaga wangi ngolome wabuwa ira maria ogoriani ta howa helaga bini. ³⁷ Ani biai howa labolabo

timbuni mbira anda ogoninaga panga helole wabini. Panganaga labolabo ogoni pu tara tarame mo yári biahaga bialu nogo sibi irinime pu payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarumebi tagalitaya aleha guyini wiarumebi

daramabiha guyini wiarumebi labolabo wabini wiaruni yári bia hene. ³⁸ Ira agasia mbira dibuwa gene duria wabuwa ngolome paraho dambi howa boronosime mbogoyi duria anda gene uruni helole wabu wini. Ani buwa mbogoyi duria uruniha ira gene duria biaru helowa labolabo gerela holene wangobi maru ira ogoriani helalu buwa labolabo biago ogoriani mo gerelape ho wini.

37

Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi wabinigo ogo

(Haru Penego 25.10-22)

¹ Besalelehanda Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi mbira ira agasia dibu pelowa mbaraleore winigome wabini. Mbogoyi ogoni luninaga magi sendimida emene handari mbirani pira mbira (110) wialu aranenaga magi sendimida emene pira waragariani waragaria (66) wialu daliganaga magi sendimida emene pira waragariani waragaria (66) dege wialu wabini. ² Ani bialu ibugua ngolo bayaleore irani do taulo wahene ngarume Mbogoyi ogoni tagira tamuhabi baya hangu paraho dambi hene. Ani buwa bu gimbu bini nene pugu bidadagua ngolo baya uruni ariame mo homane howa paraho mabu bini. ³ Ibugua ani bialu Mbogoyi ogoni iraho yulenaga gi pagida ale mabubi ira holene gimbuni maria wiadagua mabubi maria ngolome dege wabuwa gene maria dindiha hearu ta howa wabu helene. Gene mende mendehabi mabubi kira labolabo helene. ⁴ Ani biai howa Mbogoyi iraho

yulenenaga ira agasiame ira kira wabu wialu ira ogoni labobi ngolome paraho dambi dege hene. ⁵ Ogoni biai howa Besalele ibugua ira ogoni labo Mbogoyinaga gene dindiha mbirale mabubi gi pagida ale ngolome wabu helayagoha Mbogoyi iraho yalu polenedagua abe tale buwa mo karulelene. ⁶ Ani bialu Mbogoyi ogoninaga panga ngolo bayaleore wiagome wabuwa luninaga magi sendimida emene handari mbirani pira (110) wialu aranenaga magi sendimida emene pira waragariani waragaria (66) wilo wabu helene. Ogoriani howa wali agalime mana ko biniru domo waholene wini. ⁷ Ani buwa ibugua dahuliyali handalehe kira ngolo bayaleorerume baya hangu hamame bo dambu tiga bigi bialu wabini. ⁸ Ani wabuwa Mbogoyinaga pangani mbirago gi tigaha mendego gi lehayagi lowa talebu helene. Mbirale uruni ti hangu hangu wabia ndo Mbogoyi pangabi dahuliyali handalehebi bibahende mbiraoreha wabu gimbu bigi bini wilo wabini. ⁹ Dahuliyali handalehe kira ogonilabo libuni handa edene buwa Mbogoyinaga panga daligani wali agalinaga ko biniru domaga laga wiagoria helene. Libunaga babaganeme Mbogoyi biagonaga panga yula dambi hai helo helene.

*Mberedi lomabu minigo mo wulenenaga dagia
tebolo wabinigo ogo
(Haru Penego 25.23-30)*

¹⁰ Besalele ibugua tebolo dagia mbira ira agasia dibu pelowa ogonime wabini. Dagia tebolo dagia ogoni luninaga magi sendimida emene pira halirani halira (88) aranenaga sendimida emene

pira mariani maria (44) wialu daliganaga sendimida emene pira waragariani waragaria (66) helo wabini. ¹¹ Ani wabu ngelowa ngolo bayaleme paraho dambi halu dagia tebolonaga nene gimbuni wiadagua ngolo mo homane howa paraho dambi hene. ¹² Ani buwa dagia tebolo neneni ngolome paraho mabu bulenego tohenaga magi sendimida emene halira helowa ogonime dagia tebolo neneni ngolome para hayago lone paraho dambi halu nene bibahendeni paraho mabu bupe hai hene. ¹³ Ibugua ani buwa dagia tebolo bigo iraho yulenenaga ngolome wabini mabubi gi pagida ale maria wabuwa gene maria kagoha ta howa wabu helene. ¹⁴ Ani bialu dagia tebolo iraho yulenenaga mabubi gi pagida ale uruni dagia tebolo gene maria kagoha tigatiga nene ngolome paraho dambi hayago andaneha dege hapara ho helaga bini. ¹⁵ Ani buwa ira agasiamе ira kira dagia tebolo iraho yulenenaga manda mandabu ngelowa ngolome paraho dambi hene. ¹⁶ Ani bialu dagia tebolo ogoriani ngelolenenaga ndisi bebi beledibi iba bebi be marubi waini iba loma binigo odo mulenaga ndisi bebi uruni bibahende ngolome dege Besalelehanda wabiai hene.

*Lamu hale wiagane irane wabinigo ogo
(Haru Penego 25.31-40)*

¹⁷ Besalele ibugua lamu hale wiagane irane ngolo bayaleoreme wabu helene. Ibugua hamame ngolo baya hangu dambu tiga bigi buwa lamu hale wiagane tene baya hangu ngelowa irane ogoriani mo karulaga bini. Ani buwa lamu halenaga irane heagoria dege gebagane

helowa lamu hale wabupe haga bini. Ani buwa ibugua ngolome dege balawaya lini dole pabua baradaguabi ale wabuwa lamu hale irane ogoriani wabu gimbu bigi bini. ¹⁸ Lamu halenaga irane ogoriani gebagane waragaria wabuwa abene mendeha tebira mendehabi tebira dege lowa wabu helaga bini. ¹⁹ Lamu hale gebagane waragaria biarunaga tebira mbira mbirani balawaya ira amononaga lini dole pabua baradaguabi ale ginigene wabu helaga bini. ²⁰ Lamu halenaga iraneni balawaya bayale ira amononaga lini dedaligobi mitangi bialu maria wabu helene. ²¹ Ani biai howa lamu hale gebagane biaruni andanehayagi balawaya lini dole pabua baradaguabi ale mbira mbira wabuwa helaga bini. ²² Ani bu ngelowa gebaganebi balawayanaga lini dole pabua baradaguabi ale biaru hamame bo ndibulaga bialu mo mbiraore howa wabu gimbu biai hene. ²³ Ani biai howa lamu hale iranenaga gebaganeni ira dolene karia wabuwa helaga bini. Ani buwa ira dedago tabolene pero mbira ngolo bayaleoreme wabialu beledi marubi wabini. ²⁴ Ani wabuwa lamu hale iranenaga gebagane maru biaru bibahende wabulenenagabi ngolo genda magi kilogarama pira tebirani maria (34) winigome wabini.

*Inisenesi lomabu delaga dabu wabinigo ogo
(Haru Penego 30.1-5)*

²⁵ Besalelehanda ira agasia mbira dibu pelowa ira hagua nga biaga mini inisenesi lomabu delolene dabu mbira wabini. Dabu ogoni

luninaga magi sendimida emene pira mariani duria (45) wialu aranenaga magi sendimida emene pira mariani duria (45) dege wialu daliganaga magi sendimida emene pira dira (90) helo bu helene. Gibuni maria ngagoria nogo bulumaganaga ne gayane handalehe maria ta howa wabu helene. ²⁶ Ani buwa gibuni maria bibahende ngolome para halu ngolome dege mo homane howa dabunaga nene nene wiagoria ndibulo mabu bialu nogo bulumaganaga ne gayane handalehe maria heagobi ngolome dege paraho dambi hai hene. ²⁷ Ani buwa ngolome dege gi pagida ale mabubi kira kira wabuwa abene mende mendeha lowa tale buwa iraho yalu polenenaga gibu kira manda mandabu helene. Gi pagida ale mabubi ogonilabo ngolo homane paraho mabu biyago andaneha hapara helowa dege wabu para hene. ²⁸ Ani buwa ibugua dabu ogoni iraho yulenaga ira agasiamе ira kira mo manda manda buwa ngolome paraho dambi ho wini.

*Mbirale wiabagi holenaga welibi ira hagua ngabilo delaga inisenesibi wabinigo ogo
(Haru Penego 30.22-38)*

²⁹ Besalele ibugua weli mbira baya taraore An-duane Homogo ibuninagaore wiabagi helo odope haga biago wabini. Ani buwa ira hagua ngabilo lomabu delaga inisenesi bayale taraore wabialu padua mbira ngabiore sanda ale wiarume mo biamaga howa dambiyagola ngabi baya taraore wabu wini.✧

✧ 37:29: Har 30.22-38

38

Lomabu delolene dabu wabinigo ogo (Haru Penego 27.1-8)

¹ Besalele halu biabe biaga agali bu hearu tigua ira agasia mbira dibuwa lomabu delolene dabu mbira wabini. Dabu ogoni gibuni gibuni bibahendeha ge magi manda bialu ogobi dege dege mida kirani sendimida emene pira kira (20) manda bialu wabini. Daliganaga ge magi manda bialu mida mbirani sendimida emene pira tebira (30) halu bilo wabini. ² Ani buwa nogo bulumaganaga ne gayane handalehe maria ira agasia biagome dege wabuwa gibuni mariani helene. Ani helowa mbirale bulumaganaga ne gayane handalehe biarubi lomabu delolene dabu urunibi bibahende boronosime paraho dambi hai hene. ³ Ani buwa ndisi be marubi ira pungaru hilo yulenaga wabini. Ani bialu nama tabuli ale emene marubi ndisi be marubi pogorubi belediru ira punga hiliyu waholenaga alebi uruni bibahende boronosi degeme wabiai hene. ⁴ Ani buwa mbirale ira delolene dagia diri dewawi dabu ogoninaga gene maria heagoria helole boronosime dege wabini. Ani buwa ira delolene dagia biago dabunaga gene obeneni bapara hama pialu lina obeneni dege hairi helene. ⁵ Ani buwa dabu ogoni iraho yulenaga gi pagida ale mabubi maria gene maria heagoha ta howa wabu helene. ⁶ Ani wabu helowa dabu ogoni iraho yulenenaga ira kira ira agasiame manda manda buwa boronosime paraho dambi howa ngelene. ⁷ Ani buwa mbirale gi pagida ale mabubi maria taho helayagoha ira

biagolabo anda pelowa ngelene. Lomabu delolene dabu ogoni mbogoyi ale dege wabinigoyu tibiniha dege payadaga nahe ngelene.

Gi geru waya bulenenaga ndisi be boronosime wabinigo ogo

(Haru Penego 30.18)

⁸ Wali maru Anduane Homogonaga Balai Anda kago harabani biabe biaga berearume boronosi maru Besalele tagu mini. Boronosi uruni wali tinaga iba wayu ale wini. Biabe biaga hearu tigua boronosi ogonime gi geru waya bulene ndisi be mbira wabialu ndisi be ogoninaga wiagane dagiabi boronosi degeme wabu wini.✧

Anduane Homogonaga Balai Anda biago pabe bu mabu bulene nga lenego ogo

(Haru Penego 27.9-19)

⁹ Tigua labolabo bayaleoreru wabuwa Anduane Homogonaga Balai Anda kago pabe bu yanda holenaga bini. Labolabo ogoni unurahayagi aranaga ge magi manda bialu mida pira mariani maria (44) wabini. ¹⁰ Ani buwa gene pira kira (20) boronosime wabu wialu gene uruni helolenenaga mbogoyibi pira kira (20) dege boronosime wabu wini. Ani buwa bubigi homane luni silibame wabiniru gene mbira mbira helearuni bibahende dabaho gimbu bigi bini. Ani buwa labolabo luni banga bini biaruni gerela holenaga ta howa silibame wangobi wabu helaga bini. ¹¹ Anda manda abene uyurahayagibi nde anidagua dege wabu helene. ¹² Pabe ni paliragohayagi labolabome aranenaga ge magi manda bialu mida

✧ 38:8: Har 30.18

pira kirani kira (22) wialu gene boronosime wabini pira wabialu mbogoyibi pira dege wialu gene uruni helolenenaga diriwi wabu ngelene. Lu bubigi banga bini biarunibi wangobi biarubi silibame dege wabuwa labolabo gerela holenaga wangobi biaruni ta howa helaga bini. ¹³ Ani bialu anda panga haraba abene ni tagira ibiragohayagi wiagoha helolene labolabo aranenaga ge magi manda bialu mida pira kirani kira (22) dege wini. ¹⁴⁻¹⁵ Labolabome pabe bu yanda ho helolenego aranenaga ge magi manda bialu mida waragar-iani sendimida emene pira waragaria (60) lowa panga haraba anda pu íbu bulenegoria lene labolaboni tale bu helene. Boronosime mbogoyi wabu ngelayagoria gene manda mandabu wiyago mendehayagi tebira lowa mendehabi tebira dege lowa helene. ¹⁶ Pabe buyu mabu bulenaga labolabo bibahende baya taraoreme wabu helene. ¹⁷ Gene bibahende boronosime wabiniru helolene mbogoyi boronosi degeme wabini. Labolabo gerela holenaga wangobi wiarubi bubigi homane luni banga binirubi uruni bibahende silibame wabu helene. Gene bibahende nguni daligahayagi siliba degeme paraho dambi hai howa bubigi homane luni banga bulene silibame wabiniru gene mbira mbira helearuni bibahende dabaho gimbu bigi buwa helene. ¹⁸ Ani buwa anda panga haraba pu íbu bulenegoria labolabo baya tara tarame wabu helaga bini. Labolabo ogoni pu nogo sibi irinime payini maru mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarumebi tagalitaya aleha guyini wiarumebi daramabiha guyini wiarumebi bayuwaore mo yári bia hene. Labolabo ogoni

aranenaga ge magi manda bialu mida dira lowa lu daliganaga ge magi manda bialu mida kirani sendimida emene pira kira labolabo maru biarubi helayadagua dege helene. ¹⁹ Ani bialu labolabo yaniaho helolene gene mariabi gene helolene mbogoyi mariabi boronosime wabu helene. Ani helowa labolabo gerela holenaga wangobi helearubi bubigi homane luni banga binirubi uruni bibahendeore silibame wabini. Gene bibahende nguni daligahayaginaga silibame paraho dambi hene. ²⁰ Balai Anda biago nguni pume dariba holenaga dindiha gelo holene wabuwa pabe gelo holenenagabi boronosime dege wabu wia dege bini.

Anduane Homogonaga Balai Anda bulenaga ngolobi maru alerubi wigi binigo ogo

²¹ Tigua Anduane Homogonaga Balai Anda ege tole kirani ibunaga bi pira gilibuwi biagolabo wulenaga ala bini biagoaha ngolo siliba boronosirubi uruni tigua mo yu ngoai henedaruni bibahende dagalai hene. Mosese ibunime Libaiali hearuhondo lamialu lalu, Ngolobi mbirale uruni bibahende dagalai howa bebani gili bilimu, lene. Tigua dagaleagola loma binigo mo miaga agali Arono igini Idama ibugua hondo haga hene.

²² Yuda hameigini aria Hua aguane Uri henego igini Besalele heago ibugua mbirale Anduane Homogohanda Mosesehondo bibe lalu laminiyago bibahende biaiore hene. ²³ Agali mende ibula biabe mandagi biaga mbira Dana hameigini aria Ahisamaga igini Oholiaba ibugua ege toleni bage ale podaradagua bialu bi gilibu wiaga howa biabe uruni manda mandabu haga hene. Ibugua agani

pume yári tara tara bulenebi nogo sibi irinime pu payini mindibiha guyini hari mindi handalehe wiarubi tagalitaya aleha guyini wiarubi daramabiha guyini wiarubi yári tara tara lebiaga hene.

²⁴ Anduane Homogonaga Balai Anda biago bulenaga wali agalime ngolo yu ibiyaru lomabu wiabagi ho winiru bibahendenaga genda magi manda bialu kilogarama handari dirani pira dirani halira (998) yalu ibiniyane hendene. ²⁵⁻²⁶ Tigua siliba dagalo handalu hemiria genda magi manda bialu kilogarama daosini tebirani handari mariani pira tebira (3,430) mo mogo biniyane hendene. Muni siliba uruni agali mali pira kira (20) ho bolangua hene hearu tinaga mini bebani gilibu wigi biyarume muni kina duria ale yu ibugu biyago dagalalu hemiria agali daosini dege handari waragariani tebira handari duriani pira duria (603,550) bibahende ibiniyane hendene. ²⁷ Tigua siliba uruni marume Anduane Homogonaga Balai Anda biagonaga anda gene helolene mbogoyi handari mbira (100) wabini. Mbogoyi mbira mbiranaga siliba genda magi manda mialu kilogarama daosini tebirani handari maria (3,400) wabu wini. ²⁸ Ani bialu siliba maru ibira hene genda magi manda bialu kilogarama pira tebira (30) wini. Ani wiagola ibira hene urunime labolabo yania holenenaga nguni kirabali wangobi helayarubi bubigi homane lu banga binirubi gene damene helearu daligahayagi daba hogimbu bigi bulenebi siliba urunime wabini. ²⁹ Tigua Anduane Homogonaga

☆ **38:25-26:** Har 30.11-16, Md 17.24

boronosi wiabagi henego genda magi manda bialu kilogarama daosini kira handari mariani pira kirani duria (2,425) mini. ³⁰ Boronosi urunime Anduane Homogonaga Balai Anda biago haraba pu íbu bulenectoria gene helolene mbogoyi wabini. Ani bialu lomabu delaga dabu biagonibi mbirale diri dewawi helenegobi mbirale tara tara lomabu delaga dabu biagonaga bibahendebi boronosime wabiai hene. ³¹ Ani bialu Balai Anda pabe bu mabu biyagonaga gene helolene mbogoyi biarubi pabe biago haraba pu íbu bulenectoria gene helolene mbogoyibi boronosime dege wabu helene. Balai Anda biago nguni pume dariba holenaga dindiha gelo boronosime wabuwa pabenaga gelobi boronosime dege wabu wia dege bini.

39

Loma binigo mo miaga agali biarunaga aga wabinigo ogo

(Haru Penego 28.1-14)

¹ Loma binigo mo miaga agali hearu ti Balai Anda Hobane Loma Bia hene heagoha biabe bialu howa aga karulelonaga wabini. Tigua pu tara tara bayaleoreru nogo sibi irinime payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarumebi tagalitaya aleha guyini handalehe wiarumebi daramabiha guyini wiarumebi urunime baya hangu yári bia halu aga wabini. Arononaga aga Anduane Homogohanda ogobiore wabibe lalu Mosesehondo lamiyadagua wabini.

² Tigua loma binigo mo miaga agalinaga aga mini ebodi karulaga wabini. Ani wabuwa aga

ogoni lebialu pu ngolo ale bayale wiagomebi nogo sibi irinime payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarumebi tagalitaya aleha guyini wiarumebi daramabiha guyini wiarumebi wabini.* ³ Tigua ngolo wiago hamame balu bo mbalape lowa beba ale ngelene. Ani buwa ngolo emeneore ogoni podaga bialu pu dini emeneme helowa pu maru mindibiha guyini wiarumebi tagalitaya aleha guyini wiarumebi daramabiha guyini wiarumebi uruni heba payamaga halu aga lebulene pu ale helowa agani yári maru lebu helaga bini. ⁴ Tigua aga mini ebodi pu dini lunime payani paulaki holenedagua kira wabuwa loma binigo mo miaga agalinaga aga karulaga biago baba ndibu lelonaga lebumaga hene. ⁵ Ani buwa labolabo bayale mbira pu bayaleorerume aga mini ebodi yári tara tara wabiyadagua bialu mo yári bia haga bialu lebigi bini. Labolabo ogoni loma binigo mo miaga agalinaga aga ebodi biago mandibu leneha lebu paraho mabu bini. Ani bialu abale Anduane Homogohanda Mosesehondo bibe lalu lamiyadagua bini. ⁶ Ani biai howa ege tole kira mini kaneliana wiago labo mo yuwa Yagaba igini homberia (12) biarunaga mini ege tole o biago laboni bage ale podaradagua bialu podo wigi bini. Ani buwa ege tole ogo laboni ngolome mo yári bia hene biagoriani mo wini. ⁷ Ani buwa aga mini ebodi biagoni pu dini emeneme payinigo payani paulaki hayagoriani Isaraele hameigini homberia (12) mitangi bulenaga ege tole kira biago labo paraho dambi hene. Anduane

* **39:2:** Aga mini ebodi HAR Be 25.7 handabe.

Homogohanda anidagua bibe lalu Mosesehondo lamiyadagua ani bini.

*Loma binigo mo miaga agalinaga aga emene galuhombeni karulelonaga wabinigo ogo
(Haru Penego 28.15-30)*

⁸ Tigua aga emene galuhombeni karulolene ogoni loma binigo mo miaga agali karunaga aga mini ebodi wabiyagobi dege wabini. Aga ogoni pu payini ngolo alemebi pu mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarubi pu tagalitaya aleha guyini wiarubi pu daramabiha guyini wiarubi urunime yári bia haga bini. ⁹ Ani buwa aga biago hanuni paulaki biyagola luninaga magibi aranenaga magibi sendimida emene pira kirani kira (22) dege hene. ¹⁰ Ani buwa ege tole muni dewame miaga wiaru duguni maria aga ogoriani helaga bini. Duguni mbirago ege tole mini lubibi tobasabi ganedebi uruni mbira mbiraha dabaho helaga bini. ¹¹ Ani bialu duguni mendegoria ege tole mini emeralabi sabaiabi daimonobi uruni mbira mbiraha dabaho helaga bini. ¹² Duguni tebonego ege tole mini tegoisibi agadebi amedisibi uruni mbira mbiraha dabaho helaga bini. ¹³ Ani bialu duguni manego ege tole mini berilibi kanelianabi yasabebi mbira mbiraha dabaho helaga biai hene. Ege tole uruni mbira mbirago ala ngolome mo yári bia haga buwa mani aga biagoria helaga bini. ¹⁴ Ege tole homberia (12) uruni mbira mbirani Yagaba igini homberia (12) biarunaga mini bage ale podaradagua bialu podowigi bini. Isaraele hameiginiru mitangi bialu ani bini. ¹⁵ Ani buwa aga ogoni galuhombeni mo

karulolenaga ngolo pume hendehope helonaga seni pu aleme wabu helene. ¹⁶ Ani buwa ngolome wabini yáribi haleira ale mabubi kira kirabi wabu helene. Ani buwa tigua haleira ale mabubi kira ngolome wabini biagolabo aga galuhombeni biagonaga lene gimbuni kirabalini daligahayagi pongobia hene. ¹⁷ Ani buwa ngolome seni pu ale kira wabu helayagonaga ngunini haleira ale mabubi kira ngolome dege wabini ogoriani pongobu mini. ¹⁸ Ani bialu seni pu ngolome wabini biago labonaga nguni mende mendehayagi ngolome yári bia hene kira biagoha pongobia halu ngolome mo yári biahe ogoni aga mini ebodi biagonaga pu dini emeneme payinigo payani paulaki hene biagoha barobia hene. ¹⁹ Ani buwa tigua ngolome haleira ale mabubi kira mende wabuwa aga galuhombeni karulolene biagonaga lene gimbuni kirabalini dindihayagi aga mini ebodi biagoriani pongobia hene. ²⁰ Ani bialu ogoniale dege haleira ale mabubi kira lone ngolome dege wabuwa nguni aga mini ebodi biago dindiha ndibulaga mandibu biagoria pongobia hene. ²¹ Ani biai howa pu mindibi hari mindini handalehe mbirame haleira ale mabubi ngolome wabini kira biagolabo aga emene galuhombeni karulolene biagoria pongobu hayagoria pongobia howa aga mini ebodi biagonaga haleira ale mabubi helayagola pongo bumaga haga bini. Ani biyadagome aga galuhombeni karulolene biago mandibu dariba haga biagola aga emene ogonila golo wahabe naheore bayale wiaabo hene. Anidagua bibe lalu Anduane Homogohanda Mosese laminidagua

bini.

Loma binigo mo miaga agalinaga aga marubi wabinigo ogo

(Haru Penego 28.31-43)

²² Loma binigo mo miaga agali hearunaga aga mini ebodi biago dindiha karulolenenaga aga mende biagimbu bulene pu nogo sibi irinime payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarume wabini. ²³ Wabuwa loma binigo mo miaga agali kago ibunaga haguane anda pelolenedagua manda buwa hanuni wabuwa ngelene. Ani wabu ngelowa aga lerela timbu holigonaga aga podene mbirame ngunidago paula dai buwa lebini. ²⁴⁻²⁶ Ani buwa aga ogoni nguni dindihayagi pu nogo irinime payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarumebi tagalitaya aleha guyini wiarumebi daramabiha guyini wiarumebi mo yári bia halu ira pomegaranade lini aleru wabu helaga wini. Ani buwa ira pomegaranade lini ale yári bu ngagoria dombeni mbelo emene emeneru ngolome wabiniru nguni ogoriani dege pongo biahaga bima pene. Anduane Homogohanda ani bilimu lalu Mosesehondo laminigodagua bini.

²⁷⁻²⁹ Ani bialu Arono ibu igini biarubi tinaga aga giha karulolenebi labolabo emboneni bobu mabu bulene mandabi wabialu tangi hagianeni karulaganegobi wabialu darasi aga bayaleoreme wabuwa bobia dambi holene aga mandibu biradagua nogo sibi irinime pu payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarumebi tagalitaya aleha guyini wiarumebi

daramabiha guyini wiarumebi o biago mo yári bia halu wabini. Anidagua bilimu lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo laminigodagua bini. ³⁰ Ani bialu mbirale dombo heda wiradagua ngolome wabuwa ogoriani bi ogo Anduane Homogonaga Loma Biahene Ka lalu gilibu wini. ³¹ Ani buwa dombo heda bi gilibuwi biago pu payini mindibiha guyini hari mindini handalehe wiarume hende howa loma binigo mo miaga agali biagonaga aga emboneni bobu mabu bini biagoria pongobia hene. Anidagua bibe lalu Anduane Homogohanda Mosesehondo lamiyadagua ani biai hene.

*Biabe bibahendeore biai henego ogo
(Haru Penego 35.10-19)*

³² Anidagua bialu Balai Andanaga biabe bulene wiaru biai hene. Anduane Homogohanda bilimu lalu Mosesehondo lamiyadagua Isarae-lealirume biaiore hene. ³³ Ani buwa tigua mbirale uruni Mosese hearia mo yalu pene. Tigua Balai Anda bulene damene bibahendebi anda háinaga labolabo gerela ho wulenenaga wangobi biarubi anda háinaga ira generu gimbu gimbu bulenebi anda hái libu banga bulenagabi anda generubi gene helolene mbogoyirubi ³⁴ Balai Anda dangini nogo sibi wangabe dongone daramabiha guyinime dangila dambi holene wabu wiyagobi wena timbuni iba tia ale biraganaga dongoneme dangila dambi holene wabu wiyagobi yalu ibini. Ani ya bialu labolabo timbuni anda Hobane Loma Bia Heneore hoba yanda hene biagoha gerela holene

biagobi mo yalu ibini. ³⁵ Ani bialu Habo Nalolene Bilo winigonaga Mbogoyi biagobi ogoninaga panga daligani wali agalinaga ko domaga laga biagobi ege tole kirabi ira kira Mbogoyi ogoni iraho yulene biagolabobi mo yalu ibini. ³⁶ Ani bialu dagia tebolo biagobi mbirale bibahende dagia ogoriani biabe bulene wiarubi mberedi Ngode Datagaliwabenaga deni dagia tebolo ogoriani wiaga biarubi mo yalu ibini. ³⁷ Ani bialu lamu hale wiagane irane ngolome wabini biago heba lamu hale ogoriani helolene biarubi lamu halerume biabe bulene wiarubi uruniha weli berelolene wiarubi ³⁸ inisenisi lomabu delolene dabu ngolome wabini biagobi mo yu ibini. Ani bialu mbirale Anduane Homogo ibuninagaore wiabagi helonaga odo hai holene weli baya taraore wiagobi ira hagua ngabilo delaga inisenisi biagobi Balai Anda panga harabani gerela haga labolabo wabini biagobi mo yalu ibu dege bini. ³⁹ Ani bialu lomabu delolene dabu boronosime wabini biago heba ira delolene dagia diri dewawi boronosi degeme wabu wiagobi ogoni iraho yulene ira manda mandabu wiyagobi dabu ogoriani biabe bulene damene bibahende bi gi geru waya bulenaga iba hambu wulene ndisi be heba ndisi be wiagane dagia biagobi mo yu ibu dege bini. ⁴⁰ Tigua Balai Anda biago pabe bu yanda howa gerela holenenaga labolabo lebu wiyagobi generubi gene helolene mbogoyi biarubi pabe harabanaga pangani helolene labolabo wabu wiyagobi pu Balai Anda dangi yulupe kago dindini dariba holene gelo biarubi yalu ibugu bini. Balai Anda biagonaga biabe bulene

damenego bibahendeore wabiai howa mo yalu ibini. ⁴¹ Loma binigo mo miaga agalime Anda Hobane Loma Biahene biagoha biabe bialu howa aga karulo helonaga wabiyarubi bibahende mo yalu ibini. Aga uruni Aronobi ibu igini biarubi ti mo karulelo lalu lomabu wiabagi ho wiyago mo yalu ibu dege bini. ⁴² Anidagua bialu Isarae-lealihondo Anduane Homogohanda uruni bilimu lalu Mosesehondo bi lamiyadagua biaiore hene. ⁴³ Ani yalu ibu wiai heagola Mosese ibugua baya hangu handalu hearia mbirale bibahende Anduane Homogohanda bibe lalu lamiyagobiore biai hayiyane hendene. Mbirale uruni de handai howa ibugua lalu, Anduane Homogohanda ti bi-amogo bilo hameledo, lalu Mosesehanda lene.

40

Balai Anda bu helowa Anduane Homogonaga loma biaho helenego ogo

¹ Anduane Homogohanda Mosesehondo lami-alu lalu, ² Bi larogo hale habe. Ege pigane haragonaga horo mbira laragola tigua inaga Balai Anda bu helalimu. ³ Anda bu helowa Habo Nalolene Bi lo winigonaga Mbogoyi ege tole kirani Bi Pira gilibuwi yu wiaga biago anda ogoniha mo ngelowa labolabome tamuha hai bu yanda halu mo ge howa wilimu. ⁴ Ani bialu dagia tebolo mbira mo yu anda pu ngelowa mbirale tara tara dagia tebolo ogoriani wiagaru mo wigi bilimu. Ani bialu lamu hale wiagane irane ngagobi lamu hale ngarubi mo yu anda puwa mo tiga bialu

wilimu. ⁵ Ani buwa ira hagua ngabilo inisen-
esi delolene lomabu delaga dabu ngolome wabu
wini biago mo yalu anda puwa Habo Nalolene Bi
lo winigonaga Mbogoyi biago ngagoria wanakui-
hayagi wialu labolabo lebu ngagome Balai Anda
harabahayagi panga helo gerela peho wilimu.
⁶ Lomabu delolene dabu Balai Anda ogoninaga
haneni ngelalimu. ⁷ Ani bialu lomabu delolene
dabu kagola Balai Anda kagola hengenaha gi geru
waya bulene ndisi be mo ngelalimu. Mo ngelowa
ndisi be ogoniha iba hambu berelalimu. ⁸ Ani
buwa Balai Anda kagotha pabe bu mabu buwa
ogoninaga panga harabani labolabo timbuni bi-
ago gerela peho wilimu.

⁹ Uruni biai howa mani Balai Anda ogonibi
anda ogoniha mbirale ngarubi ininaga loma bia
heneore wilo weli tara mbirale wiabagi holenaga
odo wiaga biago mo yalu puwa ogonime mbirale
ngarunagabi andanibi bibahendeni odope hai
haga bilimu. Anidagua beremigola mbirale uruni
bibahende ininaga lomabia heneore wulebira.
¹⁰ Ani buwa lomabu delolene dabu boronosime
wabini ngagobi ogoriani biabe bulenaga wini
ngarubi bibahende ininagaore loma bia hene wilo
weli ogoni degeme odope hai halimu. ¹¹ Gi geru
waya bulenaga iba hambu wiaga ndisi be biagobi
be ogoni wiagane dagia biagobi ininaga loma bia
hene dege wilo anidagua bilimu.

¹² Ani biai howa mani Aronobi ibu iginirubi
Balai Anda ogoninaga harabani haru ibuwa ti ilili
bialu wayawaya bia holene nga. ¹³ Wayawaya
biai howa Arono ibu loma binigo mo miaganaga
aga karulaga ngago mo karula howa ibu ininaga

loma binigo mo miaga howa biabe ogoni bialu helo odo wiaga weli biagome ibunaga hagua-neni odo wialu loma biaho helolene nga. ¹⁴ Ani bialu mani ibu iginiru kawareni haru halu ibuwa loma binigo mo miaga agalime aga giha bulene ngaru mo karula habe. ¹⁵ Ani karula halu igiri uruni ti aba lomabu helaridagua tibi inaga loma binigo mo miaga agali howa biabe ogoni bialu helo tinaga hagianeni weli biago odo wiai habe. Ina tinaga hagianeni weli odo wiai kegola ti loma binigo mo miagaore haabo holebira, lene.

¹⁶ Anduane Homogohanda Mosesehondo bibe lalu lamiyadagua ibugua biaiore hene. ¹⁷ Ani binigo Balai Anda mbira Anduane Homogonaga anda biago bini. Anda ogoni binidagoni Isaraele wali agali tini Iyibi dindi howa tagira ibu heane mali mbira puwa mali mendegonaga ege pigane mbira ngabu layagola ege mbira ogoni-naga horo mbira dege pigane tehinayagola ani bini. ¹⁸ Mosesehanda anda ogoni bialu howa ala dindiha anda hai gene helolene mbogoyi ala wima pene. Ani buwa anda hai gene helowa hai libu banga bulene ira helalu ira gene helaga bini. ¹⁹ Ani biai howa Balai Anda ibuni muwa dangilo dambi hene. Ani dangilo dambi howa Balai Anda ogoni kabubu yaga andane winigome lone dangilo dambi hene. O binidagoni Anduane Homogohanda Mosesehondo ani bibe lenedagua bini. ²⁰ Ani buwa ege tole mbalape kira Bi Mana Pira gilibuwi biago labo Habo Nalolene Mbogoyi biagoha mo wini. Ani buwa iraho yulene kira Mbogoyi biagoha gi pigida mabubi heagoha mo hana

hene. Ani mo hana howa Habo Nalolene Mbogoyi biagonaga panga daligani bini. ²¹ Ani buwa Mbogoyi biago Balai Anda biyagoha mo ngelowa aga gerelape heagome dogolo ai nai buwa tamuha handabe nahe gehu ngelene. Aga dungu gimbu buwa gerela peho ngelenedagome Mbogoyi biago hoba muwa tamuha ngelene. Ani binidagoni Anduane Homogohanda Mosesehondo ani bibe lenedagua bini.

²² Ani buwa dagia tebolo muwa Balai Anda biago tamuha uyurayagi aga gerelape hayago tagirahayagi mo ngelene. ²³ Anduane Homogo ibunime Mosesehondo ani bibe lenedagua dagia tebolo ogoriani mberedi ibunihondo loma bialu minigo mo wini. ²⁴ Ani buwa lamu hale wiagane irane gimbu bini biago muwa Balai Anda tamuha mo yu anda puwa dagia tebolo biago unurayagi ngelowa lamu hale wiagane iranedagoni dagia tebolo biago handadaga howa ngelene. ²⁵ Ani mo ngelowa Mosese ibugua Anduane Homogo deni odagoriani howa lamu hale dagane biaru delene. O delenedagoni Anduane Homogohanda ani delabe lenedagua delene. ²⁶ Ani delowa ibugua inisenesi lomabu delolene dabu ngolome wabini biago Balai Anda tamuha mo yu anda puwa aga luni gerelape hayago tigatiga mo wini. ²⁷ Ani mo ngelowa dabu biagoria ira hagua ngabilo delaga mini iniseneni o biagoria delene. O delenedagoni Anduane Homogohanda Mosesehondo ani delabe lenedagua delene. ²⁸ Ani buwa aga luni biago Balai Anda ubanda tagi bulene panga harabani gerelape hene.

²⁹ Ani buwa aga o gerelape hayadagoniore

tigatiga mbirale mbirale Anduane Homogohondo lomabu delolenenaga dabu ogoriani mo wini. Ani mo ngelowa ogoriani mbirale irame dai helo delolene winigobi widi lini do winigobi odagoriani mo delene. Anduane Homogohanda bibe lenedagua ani bini. ³⁰ Ani buwa ibugua gi ge wayawaya bulene ndisi be Balai Anda biagola dabu biagola dombeneha mo ngelowa iba hambu tolotagiho ngelene. ³¹ Ani buwa Mosese ibubi Aronobi Arono iginirubi tinaga gi gebi ogoniha wayawaya biaga wini. ³² Agali uruni ti Balai Anda biago tamuha anda pole howabi lomabu delaga dabu biagoha pole howabi tinaga gi geru ala wayawaya bilimu lalu Anduane Homogohanda ani lenedagua bini. ³³ Mosesehanda Balai Anda biagoni bu helowa anda o biagonibi lomabu delolene dabu wiagobi hobanda hole lowa manda manda pabe buyu mabu bini. Ani hobandaho ngelowa pabe ogoni ubanda tagi bulene harabani aga luni mbira gere-lape hene. Ani bigi bialu Mosesehanda Balai Andaha biabe bulene winigo biaiore hene.

*Anduane Homogo, Ini tí heba ko, lalu hari beral-
iba Balai Anda biagoria wiadali henego ogo
(Dagalene 9.15-23)*

³⁴ Mosesehanda Balai Anda biagoni biaiore howa bu heleagola nde hari beralibame ibalu Balai Anda biagoni buyi hai hene. Ani biyagola Anduane Homogonaga wá holene de mborerebi agiore loabe tobahegome Balai Anda biagoni tolotagi hene.✧ ³⁵ Ogonidagua biyago handayagola Mosese ibu Balai Anda biago

✧ **40:34:** 1 Kin 8.10-11, Ais 6.4, Ese 43.4-5, Mo 15.8

tamuha ubanda halu pobe nahe gibioreyagola nape wahene. ³⁶ Ani binigo Isaraele wali agali ti dindi o hemidagoriani haabo howa hari beraliba Balai Anda biagoria wiadali hayago iraga halu poragola dege tibi anda gialo yalu dindi mendeni anda bu hama pugu bialu hene. ³⁷ Hari beraliba biago ibu ema nabi wiagola ti nde ema nabi odagoriani ho palu haga bini. ³⁸ Ani bigi bialu henego Isaraele wali agali ti ibaga bialu anda geleyu palima ibagabu headangi Anduane Homogo ibuni ti heba ko lalu manane walia halu hari beraliba biago horongi Balai Anda biagoria wiape halu mbiraganaga Balai Anda biago yarali howa ogoni tiga tiga ira hungu bialu daho wiaabo halu hene. Ti ani dege bialu howa Anduane Homogohanda dindi ti nguliya lenegoria anda piyagola beraliba biago ereba hene.

ccv

Habo nalolene bi gahenge lo winigo ogo
The Holy Bible with Deuterocanon in the Huli
Language of Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Huli long Niugini

Copyright © 1983, 1991, 2002 Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Huli

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

dbd89e09-6f1d-5903-a411-8b10e4e81fb7